

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálně pedagogických studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Barbora Kačírková

Specifika komunikace učitele s rodiči žáků základních škol

Olomouc 2020

Vedoucí práce: doc. Mgr. Michal Růžička, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne:

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu doc. Mgr. Michalu Růžičkovi, Ph.D. za vedení práce, cenné rady a odborné konzultace. Velké poděkování patří také všem učitelům, kteří se zapojili do výzkumného šetření a sdíleli své názory a zkušenosti.

OBSAH

ÚVOD.....	7
TEORETRICKÁ ČÁST.....	8
1. SPOLUPRÁCE ŠKOLY A RODINY	8
1.1 Terminologické vymezení pojmu rodina	8
1.2 České školství po roce 1989.....	8
1.3 Přístupy ke spolupráci	9
1. 4 Důvody spolupráce.....	10
1.5 Spolupráce rodiny a školy z pohledu legislativy.....	11
2. KOMUNIKACE UČITELŮ S RODIČI ŽÁKŮ.....	14
2.1 Faktory ovlivňující komunikaci mezi učiteli a rodiči žáků	14
2.2. Pravidla efektivní komunikace.....	16
2.3 Možnosti a formy komunikace.....	18
3. RODINA A JEJÍ SPECIFIKA PŘI KOMUNIKACI.....	23
3.1 Typologie rodin a její specifika při komunikaci	23
3.2 Komunikace s „problémovými“ rodiči	26
3.2.1 Zásady komunikace s agresivními rodiči.....	26
3.2.2 Zásady komunikace s rodiči ze sociálně a ekonomicky slabých rodin....	27
3.2.3 Zásady komunikace s rodiči dětí z kulturně odlišného prostředí.....	28
3.2.4 Zásady komunikace s rodinou dítěte v náhradní rodičovské péči	28
3.2.5 Zásady komunikace s rozvedenými rodiči.....	29
3.2.6 Techniky aktivního naslouchání	29
3.3 Využití školní mediace při komunikaci s rodiči.....	31
3.3.1 Co je to mediace.....	31
3.3.2 Role mediátora	32
3.3.3 Využití mediace ve škole	32

3.3.4 Projekt Mediace do škol.....	33
4. PŘEHLED VYBRANÝCH DOMÁCÍCH A ZAHRANIČNÍCH VÝZKUMŮ	34
4.1 Zahraníční výzkumy.....	34
4.2 České výzkumy	36
4.2.1 Začít spolu.....	37
4.2.2 Rodiče vítání, EDUin.....	37
PRAKTICKÁ ČÁST.....	40
5. METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	40
5.1 Cíl výzkumu	41
5.1.1 Výzkumné otázky	41
5.1.2 Hypotézy	41
5.2 Zkoumaný soubor.....	42
5.3 Metoda sběru dat	43
6. ZPRACOVÁNÍ DAT A JEJICH ANALÝZA	44
6.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření	44
6.2 Ověření stanovených hypotéz	57
7. DISKUZE.....	62
7.1 Limity výzkumného šetření.....	66
7.2 Doporučení do praxe	66
ZÁVĚR.....	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PUBLIKACÍ	71
SEZNAM ZKRATEK:	77
SEZNAM TABULEK:.....	78
SEZNAM PŘÍLOH:	79

ÚVOD

Téma diplomové práce jsem si vybrala především z toho důvodu, že po celou dobu studia se ve výuce zabýváme dětmi/žáky a následnou prací s nimi. Proto pro mne bylo velikým překvapením na praxích a z vyprávění ostatních učitelek, že nejobtížnější oblastí jejich práce paradoxně není řešení problémů a školní činnost s žáky, ale komunikace s jejich rodiči.

Z tohoto důvodu byl stanoven cíl v teoretické části práce získat co nejvíce informací k tomuto tématu ve formě odborných publikací, článků, a výzkumů na toto téma a na tyto poznatky dále navázat při výzkumném šetření. Jsem toho názoru, že když správně nefunguje vztah mezi rodičem a školou, jen těžko se dá pracovat se samotným žákem ve třídě.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, část teoretickou a praktickou. Teoretická část bude obsahovat čtyři kapitoly věnující se teoretickým poznatkům vztahujícím se k problematice komunikace učitele s rodiči žáků. První kapitola se zaměřuje na vztah rodiny a školy v současném českém školství, konkrétně na období po roce 1989 a na výrazné změny, které po tomto roce ve školství nastaly. Ve druhé kapitole budou nastíněny konkrétní možnosti komunikace mezi učiteli a rodiči žáků, faktory, které mohou vzájemnou spolupráci ovlivňovat a v neposlední řadě také rady, jak vzájemnou komunikaci zefektivnit. Třetí kapitola bude pojednávat o rodině žáka, která hraje velkou roli při komunikaci, a proto je vhodné znát specifika komunikace s různými typy rodičů, budou zde představeny také techniky aktivního naslouchání a možnost využití školní mediace. Čtvrtá kapitola bude věnována vybraným českým i zahraničním výzkumům vztahujícím se k tomuto tématu.

Praktická část práce bude věnována výzkumnému šetření na základních školách v okrese Třebíč. Pomocí dotazníkového šetření provedeného na základních školách v okrese Třebíč se pokusíme zjistit, úroveň komunikace učitelů prvních stupňů ZŠ s rodiči žáků, se zaměřením především na komunikaci s problémovými rodiči. Cílem šetření bude zjistit, koho učitelé považují za problémového rodiče, zda využívají některé z doporučených možností komunikace, které budou popsány v teoretické části a případně jestli tato opatření dokázala komunikaci zefektivnit.

TEORETRICKÁ ČÁST

1. SPOLUPRÁCE ŠKOLY A RODINY

Abychom mohli pochopit specifika komunikace mezi školou a rodinou, je vhodné si alespoň stručně přiblížit, jak se postupem času měnila role učitelů ve vztahu k rodičům žáků za posledních 30 let českého školství. Legislativní změny, nové přístupy ke spolupráci, vliv moderních technologií apod. Vzájemná komunikace je nezbytnou součástí spolupráce rodičů se školou, a proto se v této kapitole zaměříme právě na již zmíněnou spolupráci školy a rodiny, možné přístupy ke spolupráci a její důvody. To, že je ke spolupráci důležitá komunikace potvrzuje např. Průcha (2001, s. 303), který uvádí, že pro partnerství mezi školou a rodinou dítěte je důležitá ochota komunikovat, vzájemná otevřenost a informovanost.

1.1 Terminologické vymezení pojmu rodina

Někteří autoři uvádějí, že pojmy rodina a rodiče by neměly být chápány jako synonyma. Pojem „rodina“ je brán spíše jako širší pojem, když neznáme jednotlivá specifika konkrétní rodiny a její vliv na fungování žáka ve škole. V odborné literatuře i oficiálních školských dokumentech byl tento pojem používán dříve. Aktuálně je upřednostňováno označení „rodiče“. O rodičích mluvíme za předpokladu, že dobře známe specifika konkrétní rodiny, jednotlivé členy, a jejich vliv na žáka (Glasman in Štech, Viktorová, 2001). Jak uvádí profesor Rudolf Kohoutek (2009, 6. prosince) na svém osobním blogu: „*nemůžeme dobře znát dítě, aniž bychom poznali jeho rodinu a podnětnost rodinného prostředí pro rozvoj osobnosti dítěte. Mnohé děti jsou do značné míry obrazem a odrazem osobnosti svých rodičů (někdy i sourozenců) a jakoby kopií stylu jejich sociální komunikace.*“ Majerčíková uvádí, že na osobnostní úrovni, kdy se dostáváme k jednotlivým účastníkům vztahu, je přirozenější hovořit o vztahu mezi školou a rodiči nebo o spolupráci učitelů a rodičů (Majerčíková, 2012).

Tato kapitola je pojmenována záměrně spolupráce mezi školou a rodinou, jelikož v ní nejdeme až tak do hloubky konkrétních rodin a citovaní autoři v této kapitole také častěji používají právě spojení škola a rodina.

1.2 České školství po roce 1989

V 90. letech dvacátého století došlo v České republice k výrazným změnám v souvislosti s pádem komunistického režimu a nástupem demokracie. Tyto změny se projevíly

také ve školství. Zatímco před rokem 1989 byl prosazován model „direktivní, manipulativní a autoritativní školy založené na drilu, vnější kontrole a donucování“, v současném českém školství se od těchto přístupů ustupuje a je prosazován spíše model školy „osobnostně rozvíjející, založený na komunikativním přístupu, partnerství a spolupráci“ (Spilková 1997 in Krejčová, Kargerová 2003, s. 17). Dle § 858 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. vycházíme z faktu, že za výchovu dětí má odpovědnost především rodina. Jestliže však rodiče chtějí dítěti poskytnout komplexní rozvoj, neobejdou se od určitého věku dítěte bez spolupráce se školskými institucemi. Z tohoto důvodu se předpokládá, že se vzájemné vztahy mezi školou a rodinou budou vyvíjet k větší otevřenosti, kooperativnosti a partnerství (Šáňdorová, Sychrová 2017, s. 125).

Za poslední roky se nezměnila jen snaha o demokratičtější, vstřícnější přístup ze strany škol, svoji roli hraje také velký pokrok moderních technologií, které v současném školství nelze opomenout. V dnešní době školy musí umět aplikovat moderní přístupy, aby udržely krok s vývojem technologií. Z tohoto důvodu jsou kladeny velké nároky na spolupráci rodiny a školy, ať už v otázkách problematiky mobilních telefonů, internetu či sociálních sítí. Děti v dnešním světě plném moderních technologií mají mnoho možností, jak získávat informace. Rodiče ve spolupráci se školou by jim měli umět pomoci tyto informace rozlišovat a vhodně používat (Šulová a kol. 2014, s. 41).

1.3 Přístupy ke spolupráci

Vzhledem ke změnám, které nastaly koncem 90. let se odborníci začali zabývat otázkami, jak přistupovat ke vzájemné spolupráci školy a rodiny, aby byla spolupráce co nejefektivnější.

V odborné literatuře je často popisován klientský a partnerský přístup. Na jedné straně je rodič při komunikaci s učitelem vnímán jako klient/zákazník, na jehož přání, zájmy a potřeby má škola reagovat. Na straně druhé může být rodič vnímán jako partner ve výchovně-vzdělávacím procesu, který rovnocenně sdílí se školou a učiteli odpovědnost za vzdělání dítěte (Textor 2009 in Čapek 2013, s. 14). Čapek (2013) nesouhlasí s názorem, že by tyto dva přístupy měly být chápány jako dvě odlišné fáze. Vzájemný vztah školy a rodiny by podle něj měl směřovat k tomu, aby škola jednala s rodičem jako s partnerem, aniž by zapomínala, že je jejím klientem, kterému odvádí službu. Cílem současné české školy by mělo být vytvoření takového

školního společenství či školní komunity, kde by vzájemně spolupracovali žáci, učitelé, vedení školy, školní personál i rodiče (Čapek, 2013, s. 15).

Švédová k výše zmíněnému klientskému a partnerskému přístupu uvádí ještě přístup rodiče jako občana a rodiče jako problém. Rodiče jako občané aktivně uplatňují vůči škole svá práva, zúčastňují se veřejné politiky případně se angažují i v dobrovolných aktivitách. Rodiče jako problém vychází z předpokladu, že rodiče nemají o výchovu svých dětí zájem, nebo nemají zájem o spolupráci se školou, případně se snaží školu ovládnout (Švédová a kol. 2004 s. 37-39). Kargerová dodává, že je důležité vytvořit podmínky pro fungování partnerského vztahu s rodiči dětí a nabízet jim takové druhy spolupráce, které nejlépe vyhovují jejich potřebám a možnostem (Kargerová a kol. 2019, s. 19). I přes to jsou dle Rabušicové (2004) stále školy aktivnější spíše v tradičních oblastech, méně často se angažují k větší otevřenosti vůči rodičům, nenechají je nahlédnout „pod pokličku“ toho, co se děje uvnitř školy a proč. (Rabušicová 2004, s. 107).

„Někdy učitelé hloupě a zbytečně považují za nepřítel toho, kdo z logiky věci musí být náš nejbližší spojenec – rodiče „našich“ dětí ve třídách. Při probíhající „válce o děti“ je spolupráce s rodiči prioritou, prvním zákopem, nejdůležitější frontovou linií (Čapek 2013, s. 27).“

1. 4 Důvody spolupráce

Důvodů pro spolupráci mezi školou a rodinou je mnoho. V následujícím textu si některé z nich stručně přiblížíme.

Jedním z důvodů, proč by měla být spolupráce efektivní, může být širší nabídka škol. Jak uvádí Šulová (2014), současní rodiče mají mnohem větší možnosti volby školy pro své dítě, než tomu bylo v minulosti. Školy by se proto měly snažit rodiče zaujmout a dobře s nimi vycházet. Rodiče před nástupem dítěte do školy zvažují mnoho faktorů, jako jsou například vzdělávací programy školy, přístup učitelů k dětem, pověst školy a její vybavení, nabídka zájmových aktivit, úspěšnost dětí dané školy, a v neposlední řadě složení učitelského sboru (Šulová a kol. 2014, s. 77).

Z předchozího odstavce vyplývá, že při výběru školy může hrát velkou roli kvalita školy. Autoři odborné literatury se shodují, že jedním z ukazatelů kvality školy je vnímání a ocenění ze strany rodičů. (Lauer mann 2017, s. 54; Kargerová a kol. 2019, s. 17; Felcmanová a kol. 2013, s. 6, Vališová a kol. 2011, s. 333). *„Jen tam, kde rodiče a škola nacházejí společně*

cíle, kde jsou rodiče informováni, co se ve škole děje, mohou se na tomto dění podílet, jen tam se rozvíjí vzájemné porozumění a příznivé školní klima.“ (Čapek 2013, s.17). Spolupráce rodin a škol je nejen jedním z pilířů inkluzivního vzdělávání a komunitních škol, ale především ukazatelem kvality ve vzdělávání obecně (Felcmanová a kol. 2013, s. 6). Vališová se domnívá, že díky efektivní komunikaci a spolupráci s rodiči žáků se škola otevírá široké veřejnosti, což zlepšuje její pověst (Vališová a kol. 2011, s. 333).

Dalším z důvodů vzájemné spolupráce je pozitivní vliv na úspěšnost dítěte ve výchovně vzdělávacím procesu (Coleman, 1998, str. 10; Čapek 2013, s. 16, Průcha, 2001, s. 303, Švédová 2004, s. 22-32, Kargerová a kol. 2019, s.17). *„Rodiče by neměli s učiteli bojovat, ale spolupracovat.*“ (Čapek 2013 s.16). Je prokázáno, že děti rodičů, kteří se zajímají o školu, zapojují se i do různých aktivit pořádaných školou, mají větší chuť ke vzdělávání než děti rodičů, kteří o školu svých dětí spíše nejeví zájem (Čapek 2013, s. 16-17).

1.5 Spolupráce rodiny a školy z pohledu legislativy

I když je výše v textu uvedeno, že po roce 1989 se dostalo rodičům větších možností v zasahování do chodu školy a školního vzdělávání, jsou zároveň stanoveny určité zákonem stanovené mantinely, které upravují práva a povinnosti jak ze strany učitelů, tak i rodičů.

Vztah mezi školou a rodinou je zakotven v oficiálních školských dokumentech a školních vzdělávacích programech.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, školním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, obsahuje mimo jiné i právo rodičů na informace o výsledcích a průběhu vzdělávání jejich dětí a na možnost podílet se na činnosti samosprávních orgánů zřizovaných na školách.

Podle **Občanského zákoníku (č. 89/2012 Sb.)**, ve znění pozdějších předpisů, mají ve výchově dítěte rozhodující roli rodiče. Z toho vyplývá, že ani škola nenahrazuje po dobu vzdělávání úlohu rodičů. Rodičovskou zodpovědností rozumíme souhrn práv a povinností rodičů při péči o nezletilé děti. V době vyučování přebírá za dítě škola omezenou odpovědnost (Šándorová, Sychrová 2017, s. 127-128).

Osoby, které jsou oprávněny jednat za nezletilého, jsou v legislativě (občanský zákoník, školský zákon) označovány jako zákonní zástupci.

Dle školského zákona § 22 odstavce 3 mají **zákonní zástupci** dětí a nezletilých žáků **povinnost**: zajistit, aby žák docházel řádně do školy, na vyzvání ředitele školy se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání žáka, informovat školu o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání, dokládat důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování, oznamovat škole údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost žáka, a změny v těchto údajích.

V § 21 téhož zákona jsou uvedena rovněž **práva zákonných zástupců** dětí a nezletilých žáků: právo na vzdělávání, právo na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání, právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání, právo na informace a poradenskou pomoc školy nebo školského poradenského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání podle tohoto zákona.

V § 29 školského zákona jsou uvedeny **povinnosti školy**. Školy a školská zařízení: jsou povinny přihlížet k základním fyziologickým potřebám žáků a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů, zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb, poskytují žákům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví, dále jsou povinny vést evidenci úrazů dětí, žáků a studentů a vyhotovit a zaslat záznam o úrazu stanoveným orgánům a institucím.

Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, (ve znění pozdějších předpisů) uvádí, že pokud rodiče neplní své povinnosti a škola není schopna prostřednictvím svých pracovníků dosáhnout spolupráce, kontaktuje prostřednictvím vedení školy Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Tento zákon se zaměřuje ochranu zájmů dítěte a práva na příznivý vývoj a řádnou výchovu. Stanovuje povinnost školy hlásit obecnímu úřadu příslušné obce skutečnosti, které mohou být příčinou nepříznivého vývoje dítěte, jako např. zanedbání rodičovské péče, zanedbání školní docházky, užívání návykových látek, ohrožují život, zdraví nebo mravní vývoj dítěte.

Stejně jako učitelé mají právo, někdy i povinnost informovat OSPOD při zjištění nepříznivých okolností ze strany školy, mají rodiče možnost se v krajních případech obrátit na **českou školní inspekci**, která záležitost prošetří (Šándorová, Sychrová 2017, s. 129).

Práva a povinnosti jsou zakotveny i v dalších významných dokumentech, jako je **Listina základních práv a svobod, Úmluva o právech dítěte, případně zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.**

Výše uvedené legislativní normy stanovují práva a povinnosti rodičů i škol a školských zařízení. Je však jen na rodičích a učitelích, jaký vztah si v rámci těchto norem vytvoří. Existuje mnoho způsobů komunikace k navázání vhodné spolupráce mezi učiteli a rodiči žáků, ty budou nastíněny v dalších kapitolách práce. *„Partnerství mezi školou a rodiči je spíše záležitostí odborníků, kteří se tento přístup snaží zavést do praxe.“* (Šulová a kol. 2014, s. 142-143).

2. KOMUNIKACE UČITELŮ S RODIČI ŽÁKŮ

Sdělovat školní záležitosti rodičům není jednoduché, lehce může dojít k nedorozumění. Rodiče těžko nesou neúspěchy svých dětí. Vhodně zvolený způsob komunikace může učiteli komunikaci s rodiči usnadnit a nedorozuměním předcházet (Klégrová 2003 in Šulová a kol. 2014, s. 139).

2.1 Faktory ovlivňující komunikaci mezi učiteli a rodiči žáků

Trnková (2004, s. 65), Feřtek (2011, s. 24) a Rabušicová (2004, s. 116) se shodují, že spolupráci se školou a vztahy s učitelem může ovlivňovat:

- **nedostatek času** rodičů, který jim brání navštěvovat školu častěji a podílet se na rozvoji partnerských vztahů,

Dalším z důvodů může být např.

- **riziko exkluzivity**, které spočívá v tom, že skupina rodičů, která má ke škole pozitivní vztah, může u ostatních rodičů budít dojem, že děti „vyvolených“ rodičů mohou těžit z dobrých vztahů, a tato domněnka je může od větší aktivity odrazovat,
- **genderové rozdíly** jsou využívány rodinami (matkami) především v případech, kdy má dojít k řešení nějakého konfliktu v těchto situacích přichází do školy většinou otec vzbuzující pocit autority ve vztahu k ženám učitelkám,
- **nepřípravenost učitelů** na pravidelnou spolupráci s rodiči, vysokoškolské studium připravuje pedagogy zejména na komunikaci s žáky, tradiční názory o škole jako o uzavřené instituci navíc většině rodičů vyhovují, není na ně vytvářen tlak angažovat se do školních aktivit, protože to vyžaduje čas a jiné zdroje rodičů,
- **menší zapojení rodičů** do vzdělávání dětí spolu s postupem do vyšších ročníků školského systému, pracovní vytížení na straně učitelů, pokud je potřeba připravovat akce pro rodiče (např. den otevřených dveří), může ovlivnit dosud vstřícný nebo neutrální postoj k rodičům k horšímu (Trnková 2004, s. 66-68).

Feřtek (2011, s. 24) dodává, že se **rodiče obávají**:

- že když školu finančně podpoří, zvykne si ředitel školy žádat o peníze každý rok,
- že budou muset ze svého platit věci, na které by měla škola dostávat peníze od státu,
- že nebudou vědět, jak se na společenských akcích školy chovat, budou přistiženi,

- že něco nevědí nebo neumějí, při nejrůznějších školních hrátkách si budou připadat trapně.

Učitelé se obávají:

- že rodiče příliš nahlédnou do chodu školy a budou jen kritizovat,
- otevřenosti využije hyperkritická osobnost, která do všeho mluví,
- že jim bude trapně, když budou muset žádat rodiče o peníze,
- přítomnost rodičů ve vyučování bude rušit,
- spolupráce s rodiči zatíží učitele další prací, učitel nezvládne neformálně komunikovat s takovým množstvím dospělých, pro samé mimoškolní a rodičovské akce nebude dostatek času na výuku,
- finanční příspěvek škole rodiče pochopí jako právo spolurozhodovat o ní, okolí školy je pomluví, že se rodičům moc podbízejí (Feřtek 2011, s. 24).

David Čáp (2014) v rozhovoru dostupném na stránkách EDUin uvádí, že jedním z faktorů ovlivňujících komunikaci mohou být drobná nedorozumění, která postupem času mohou přerůst ve větší problémy a konflikty. Tato nedorozumění jsou způsobena odlišným očekáváním a potřebami, jak ze strany rodičů, tak učitelů. Je důležité, aby opravdu byl při vzájemné komunikaci vždy stejný cíl obou stran a tím je „rozvoj a bezpečí dítěte/žáka“. Jestliže se totiž vědomě či nevědomě jedna ze stran zaměří na jiný cíl, bývá obtížné najít společnou řeč (Čáp 2014).

Vyhnálek (2017) definuje komunikaci mezi učiteli a rodiči jako model dvou perspektiv a dvou polí.

Model dvou perspektiv je chápán tak, že rodiče i škola mají každý odlišné perspektivy, ale spojuje je společný cíl a tím je blaho dítěte a snaha předat mu to nejlepší. Je důležité, aby opravdu byl při vzájemné komunikaci vždy stejný cíl obou stran, jestliže se totiž vědomě či nevědomě jedna ze stran zaměří na jiný cíl, bývá obtížné najít společnou řeč. Není však dobré naivně předpokládat, že rodiče budou mít vždy stejné perspektivy jako učitelé, v takovém případě se v komunikaci daleko nedostaneme. (Vyhnálek a kol. 2017, s. 28)

Model dvou polí / dvě hřiště autor přirovnává ke hře na vybíjenou. Dítě je hráč a dospělí (učitel – rodič) kapitáni na každé straně hřiště. Každý z kapitánů je zodpovědný za svoji část hracího pole. Tedy rodiče jsou zodpovědní za fungování rodiny a učitel za fungování

třídy a za dítě ve chvíli, kdy je přítomno ve škole. „*Dítě tak spadá pod vedení rodiče nebo učitele ve chvíli, kdy se pohybuje v jejich poli autority.*“ (Vyhnálek a kol. 2017, s. 29)

Problémy v komunikaci nastávají v případě, že hranice mezi pomyslnými poli nejsou jasně stanovené. Jako například když učitel chce po rodiči, aby řešil chování jeho dítěte ve škole. Nebo naopak když rodič očekává, že učitel bude řešit situace ve škole tak, jak by je řešil on a tím omezuje učitelovo jednání v jeho poli působnosti (Vyhnálek a kol. 2017, s. 29).

2.2. Pravidla efektivní komunikace

Učitel by dle Čapka (2013, s. 18-19) při komunikaci s rodiči neměl zapomínat na: **profesionalitu, vhodnou komunikaci, optimismus a vstřícnost**. Učitel je odborníkem ve své profesi a podle toho také pracuje. Komunikace by měla být vedena oboustrannou snahou o dobro pro dané dítě a snahou o spolupráci. Rozhovory bychom měli vést optimisticky, rodiče musejí mít jistotu, že to s jejich dítětem myslíme dobře. Je potřeba mít pochopení pro individuální rodinné problémy, nabízet pomoc v případech studijních problémů žáka, být s rodiči v kontaktu a předávat jim aktuální informace.

Dle Čápa (2014) jsou základem efektivní komunikace **srozumitelná pravidla, týmová spolupráce a loajalita ke škole**. Učitel by si měl na rodiče vždy udělat čas a nabídnout mu vhodnou nabídku termínu pro konzultaci dané situace. Už jen to, že rodič do školy dorazí, bychom měli pozitivně ocenit a věnovat jeho sdělení pozornost. Nikdy bychom jeho sdělení neměli zlehčovat, jelikož právě toto jednání může v rodiči vyvolat pocit neochoty ze strany učitele a přestane mít snahu s takovým učitelem něco řešit. Učitel by měl naopak poděkovat za danou informaci a poprosit o čas, aby mohl zjistit dostatek podrobností k dané situaci. Je důležité si uvědomit, že při komunikaci mezi učitelem a rodičem „*je učitel profesionálem, který nese větší zodpovědnost za to, jak se komunikace bude vyvíjet*“ (Čáp 2014).

Učitelé by se při komunikaci měli vyhnout podceňování problémů, přehnané kritice, a na druhé straně také přehnané obraně a ústupnosti. Měli by si také dát pozor na předávání příliš obecných informací a kritizování výchovných metod rodičů. „*Školy si často samy zkomplikují spolupráci s rodiči tím, že zapomenou o daném žákovi předávat jiné informace než ty kritické.*“ Neustálou kritikou žáka nekritizujeme pouze něj, ale také jeho rodiče a ti po takových zkušenostech pravděpodobně nebudou chtít školu navštěvovat. (Čáp 2014)

Feřtek (2011) rozlišuje následující pravidla úspěšné komunikace učitele s rodiči:

- Rodiče se při komunikaci nesmí dostat do situace, ve které by se cítili být ponižováni, zkoušeni, nebo s někým porovnáváni.
- Učitel nesmí brát každou kritiku, jako osobní útok.
- V některých situacích si učitel nevystačí s běžnými komunikačními schopnostmi. Neagresivní vstřícné komunikaci je třeba se učit.
- Berme při komunikaci rodiče, jako zákazníky, ne jako podřízené. (Feřtek 2011, s. 25)

Na závěr této podkapitoly je jistě na místě zmínit „**Desatero pro spolupráci s rodinou**“, které je součástí vzdělávacího programu Začít spolu, pro který je prioritní individuální přístup a partnerství školy a rodiny.

Tab. č. 1 Desatero pro spolupráci s rodinou.

1. Respektujeme úlohu rodičů.
Rodiče jsou nejvýznamnějšími činiteli ovlivňujícími vývoj dítěte. Mají právo a zároveň povinnost činit důležitá rozhodnutí týkající se jejich potomka. Bereme tuto jejich nezpochybnitelnou roli v každé situaci v úvahu a podle toho s nimi jednáme. Pěstujeme vzájemný respekt mezi učitelským týmem a rodinami.
2. Zachováváme důvěrnost.
Rodiny mají právo na ochranu svých osobních informací v průběhu i po ukončení školní docházky svého dítěte. Informace požadované od rodin omezujeme pouze na takové, které jsou nezbytně nutné k zajištění efektivního vzdělávání dětí. Informace a záznamy o dítěti mají k dispozici pouze jeho rodiče. Když je třeba poskytnout tyto informace i jiným osobám, seznamujeme s tímto faktem rodiče předem a žádáme o jejich souhlas.
3. Mluvíme s rodinami o očekáváních, která vůči sobě máme.
Zejména na počátku školního roku (případně školní docházky nebo ještě před vstupem dítěte do školy), ale i v průběhu školního roku zjišťujeme, jakou představu o vzdělávání svého dítěte a vzájemné spolupráci se školou rodiče mají. Zároveň otevřeně sdělujeme naše představy a záměry.
4. Podporujeme spolupráci s rodiči nabídkou více strategií k jejich zapojení.
Rodiny jsou odlišné. Co je zajímavé pro jednu, nemusí být přijatelné pro rodinu druhou. Jsme flexibilní a tvořiví, aby si každá rodina mohla vybrat takové formy spolupráce, které jí budou nejvíce vyhovovat.

5. Respektujeme, že konkrétní způsob spolupráce si volí rodina sama.
Naším úkolem je nabídnout rodinám co nejširší škálu možností ke spolupráci. Rozhodnutí, kterou z forem spolupráce rodina zvolí, už závisí na ní samé.
6. Usilujeme o zapojení celé rodiny.
Ke spolupráci vyzýváme nejenom rodiče dětí, ale přispět mohou i další členové rodiny a její přátelé.
7. Plánujeme rodičovská setkání a konzultace v době, která rodině vyhovuje.
Dáváme rodičům možnost vybrat si termín setkání z několika navržených variant, rodiče se mohou zapisovat do harmonogramu konzultací.
8. Zaměřujeme se na silné stránky rodiny a poskytujeme jí pozitivní zpětnou vazbu.
Zdůrazňujeme silné stránky rodiny a dosažené úspěchy. Dáváme rodinám najevo, že si ceníme jejich spolupráce a zapojení ve třídě.
9. Spolupracujeme s dalšími partnery školy.
Jsme otevření spolupráci s ostatními institucemi a organizacemi, jejichž nabídek využíváme, a naopak, přispíváme jim v rámci svých možností naší prací.
10. Víme, že všechno nejde hned ...

Zdroj: Kargerová a kol. 2019, s. 21

2.3 Možnosti a formy komunikace

Možnostmi komunikace se zabývá spousta autorů. Inspiraci můžeme hledat např. u Krejčové, Kargerové (2003) v publikaci *Začít spolu*, Čapka (2013) v publikaci *Učitel a rodič*, Feřtka (2011) v publikaci *Rodiče vítáni*, či na internetovém metodickém portálu RVP, Hoštička (2006) s názvem článku *Komunikace mezi školou a rodiči žáků* a jistě i mnoho dalších. My se zde pokusíme nastínit stručný přehled možností, které mohou být ve školství při komunikaci s rodiči žáků využívány.

Dříve než se pustíme do popisu jednotlivých možností komunikace, je dobré si uvědomit, že prvním osobním kontaktem rodičů se školou je **zápis**, který probíhá již několik měsíců před skutečným nástupem do školy. Rodiče mají možnost setkat se s třídní učitelkou či učitelem jejich dítěte a udělat si první dojem, který bude mít vliv i na pozdější vzájemnou spolupráci. Stejně tak i učitel si dělá první obraz o dítěti a jeho rodině. (Šulová a kol. 2014, s. 65)

Třídní schůzky

Jako první se zaměříme na jistě všem známé třídní schůzky. Jak vyplývá z mnoha šetření, třídní schůzky jsou totiž na školách nejčastěji využívanou formou komunikace (např. výzkumné šetření ČŠI 2017). Ale nejsou třídní schůzky jako třídní schůzky...podíváme se, jak vnímají třídní schůzky různí odborníci a v čem se jejich názory shodují či vyvracejí.

Jak uvádí Čapek (2013, s. 88), třídní schůzky jsou pravděpodobně nejdůležitější formou komunikace pro vzájemnou interakci mezi školou a rodiči. Krejčová a Kargerová (2003, s. 149) označují třídní schůzky jako skupinová setkání. Hoštička (2006) rozlišuje třídní schůzky **klasické** a **netradiční**. Klasické třídní schůzky popisuje jako schůzky, kde rodiče sedí v lavicích za sebou a poslouchají výklad třídního učitele případně následně předčítání klasifikace od ostatních učitelů. Krejčové a Kargerová (2003) dodávají, že při těchto schůzkách by se však učitel měl vyvarovat sdělování informací o obtížích jednotlivých žáků před ostatními rodiči. Rodičům by měl být dán během schůzky prostor k diskuzi, učitel i rodiče totiž znají dítě z jiného kontextu, a jejich hodnocení situace se může lišit (Krejčová a Kargerová 2003, s. 149). Netradiční třídní schůzky by podle Hoštičky (2006) neměly probíhat klasicky v lavicích. Při netradičních třídních schůzkách je vhodné třídu uspořádat tak, aby všichni seděli za jedním stolem, všichni by tak měli dostat možnost k otevřené diskuzi nad určitými tématy. Důležitá je také schopnost učitele umět rodiče na takovou schůzku pozvat nejen zápisem do žákovské knížky či deníčku, ale např. vytvořením letáčku s programem schůzky. *„Rodiče musí cítit ze strany školy naprostou otevřenost a snahu vytvořit co nejlepší prostředí a podmínky pro své žáky.“* (Hoštička 2006, portal rvp). Čapek (2017) na rozdíl od Hoštičky (2006) nepoužívá pojem „netradiční“ třídní schůzky, ale **„moderní, kvalitní“ třídní schůzky**. Smysl těchto schůzek je ale v podstatě stejný. Podle Čapka (2017) stejně jako Hoštičky (2006), Krejčové a Kargerové (2003) i Feřtka (2011) pro třídní schůzky nejsou klíčové známky ani chování žáků. Účelem těchto schůzek má být posílení školního společenství, ujistění rodičů, že se ve škole odvádí dobrá práce. Třídní schůzky nejsou jen vizitkou celé školy, ale také konkrétního učitele, který má třídní schůzku na starost. Třídní schůzka by měla být vždy dobře připravená a zajímavá. Rodič se tímto ujistí, že podobně zajímavá je pravděpodobně i výuka jeho dítěte. Na třídních schůzkách by měl být dát prostor na komunikaci mezi rodiči samými. Ti mají přece jen stejně staré děti a mohou se mezi sebou navzájem inspirovat. Třídní schůzky mohou sloužit také na vzdělávání rodičů. Prezентujeme jim správné metody a formy vzdělávání, vhodné hodnocení žáků apod. Nám jako učitelům naopak třídní schůzka slouží jako vhled do rodin

(Čapek a kol. 2017, s. 19). Feřtek (2011, s. 30) potvrzuje, že většina škol organizuje třídní schůzky jako informaci o prospěchu dětí, ke které přidá i organizační informace o chodu školy a různých školních akcích. Feřtek (2011, s. 55) upozorňuje na to, že jestliže se však rozhodneme tyto mnoholeté praktiky měnit, je třeba změny zavádět postupně a vysvětlit rodičům jejich smysl. „*Učitele by nemělo překvapit, že si rodiče nebudou chtít sednout do kruhu nebo vzít sušenku a čaj.*“ (Feřtek 2011, s 61)

Individuální schůzky s rodiči konkrétního dítěte

Tyto schůzky by dle Kargerové a Krejčové (2003) měl učitel zvolit právě když potřebuje s rodiči probrat konkrétního žáka, jeho prospěch chování apod.

Konzultační hodiny

Stanovení konzultačních hodin je výhodné jak pro rodiče, tak pro učitele. Rodič ví, kdy může vyučujícího navštívit, a vyučující se vyhne tomu, že za ním nikdo nepřijde v dobu, kdy musí např. učit. Konzultační hodiny je vhodné stanovit na dobu, kdy má rodič možnost konzultaci stihnout, nejlépe mezi 15:00 a 16:30. (Hoštička 2006)

Písemné formy spolupráce

Písemné formy komunikace mají většinou formální charakter. Patří sem například **rozhodnutí o přijetí žáka** do školy, informace o **prospěchu či chování** žáka, omluvení nepřítomnosti, žádosti o uvolnění z vyučování a další. Stále častěji se setkáváme s využíváním **dotazníku pro rodiče**. Do písemné formy komunikace patří i různé **letáčky či brožury školy, příručky pro rodiče, školní noviny, webové stránky školy, či informační nástěnka pro rodiče** (Krejčová, Kargerová (2003, s. 149).

- **Webové stránky**

Webové stránky školy mohou být prvním dojmem, který může škola na rodiče udělat. Je třeba se zaměřit na vhodnou grafiku, přehledné členění i aktuálnost webových stránek. Webové stránky mohou sloužit také jako forma komunikace mezi učitelem a rodiči žáků. Učitel může na webové stránky dávat např. zadání domácích úkolů, pracovní listy, atp. (Hoštička 2006)

- **Mobilní telefon**

V rámci usnadnění komunikace např. mezi třídním učitelem a rodičem je dobré, aby na sebe měli telefonní kontakt. Přitom je nutné dohodnout se na pravidlech komunikace (v jaký čas nás mohou rodiče kontaktovat apod.) Pomocí krátkých textových zpráv lze domluvit i omlouvání chybějících žáků ze strany rodičů. Musíme však vždy následně vyžadovat i písemnou omluvu. (Hoštička 2006)

- **E-mailová pošta**

V dnešní době je nutností komunikovat přes e-mail. V rámci dobré komunikace není vhodné odpovídat s přílišným zpožděním. Přes e-mail můžeme také rodiče informovat o všem, co se ve škole děje. Tímto způsobem může též vedení školy rozesílat rodičům školní noviny či informační list. (Hoštička 2006)

Rodiče ve třídě

Účast rodičů nebo dalších členů rodiny ve třídě není zatím v praxi běžná. Existují ale školy, které rodinné příslušníky dítěte do výuky zapojují. Dospělí tak získávají lepší představu o dění ve škole, a naopak učitel ocení zájem rodičů o školu (Krejčová a Kargerová 2003, s. 149).

Hoštička (2006) zmiňuje také:

- **Semináře pro rodiče**

Semináře jsou určeny k poskytnutí informací rodičům o probíhajících kurikulárních reformách, jejich smyslu a významu. O semináři musí být rodiče důkladně informováni z různých zdrojů, vhodné může být využití anket, z kterých se dozvíme, co rodiče nejvíce zajímá.

- **Třídní a školní projekty**

Informovanost rodičů, vzájemná komunikace a spolupráce vyžaduje zapojení rodičů do samotných třídních či školních projektů. Asi neexistuje nic lepšího, než když rodiče necháme alespoň malou měrou podílet se na vzdělávání žáků.

- **Školní noviny**

Rodiče bychom měli prostřednictvím školních novin informovat alespoň jednou za čtvrt roku o tom, co se zásadního ve škole odehrálo či odehraje. Zároveň je nutné důkladně zvážit rozsah novin a jejich formát. V obsahu by nemělo chybět kalendárium školních a třídních akcí,

ohlédnutí za předchozím obdobím, informace, které nesnesou odkladu, různé články či zamyšlení a určité fotografie z podařených akcí či samotné výuky.

Feřtek (2011 s. 31-34) zmiňuje např.: Vánoční besídky, akademie, koncerty, výstavy, jarmarky, zahradní slavnost či táborák.

Čapek 2013 popisuje také informační schůzky pro rodiče prvňáčků nebo dny otevřených dveří. Využít můžeme i méně obvyklé formy spolupráce jako jsou: Rodičovský koutek, Rodič jako „kuchař dne“, Společná četba, Pomáhající rodiče, Večer her, Fundraising, Návštěva učitele v rodině, Škola v éteru a další (Čapek 2013 s. 30, 62-65).

3. RODINA A JEJÍ SPECIFIKA PŘI KOMUNIKACI

Rodina a způsoby jejího fungování hrají významnou roli při komunikaci s učitelem. „V případě, že hodnotový systém rodiny a školy je odlišný, může se škola stát místem konfrontace.“ (Šulová a kol. 2014, s. 132). Učitel by se proto měl snažit s rodiči efektivně komunikovat a při komunikaci získávat informace o rodinném prostředí žáka. Jen tak může včas reagovat na případné negativní vlivy v rodině, které by mohly ovlivňovat školní prospěch žáka i jeho psychický a fyzický stav. Pokud rodiče a učitelé spolupracují, mají možnost sjednotit své výchovné působení na dítě. (Šulová a kol. 2014, s. 132). Ne všechny rodiny však přikládají vzdělávání svých dětí důležitý význam, nebo mají pro přípravu do školy vhodné podmínky (Vyhnálek a kol. 2017, s. 35). Jak vyplývá z empirické studie provedené na základních školách ČR, učitelé často označují rodiče jako příčinu problémů u žáka. Rodinné prostředí zahrnuje styl výchovy, pojetí norem a míry, do jaké se rodina dítěti věnuje a jak ho pro školu motivuje. (Martanová, Konůpková 2019, s. 223–242)

3.1 Typologie rodin a její specifika při komunikaci

Trpišovská, Vacínová (2007) rozlišuje typy rodin následovně:

- **Nezralá rodina**

V tomto případě je rodičovství vnímáno zpravidla jako neočekávané nebo nechtěné. Projevy dysfunkčnosti, se kterými se můžeme setkat jsou: „nestabilita rodiny, nedostatek sebedůvěry v rozhodování rodiče, názorový nesoulad mezi rodiči, zejména v oblasti výchovných přístupů, problémy v oblasti sociálně-ekonomické (bydlení, zaměstnání).“

- **Přetížená rodina**

Každý z nás zvládá zátěžové a stresové situace jinak. Může se stát, že v některých rodinách dojde k pocitům frustrace, beznaděje a vyčerpání, což samozřejmě ovlivní i komunikaci s okolím a chování vůči dítěti. Projevy dysfunkčnosti u těchto rodin mohou být: „sklony ke zkratkovitému jednání, neochota přiznat si chybu, poučování okolí, odkládání řešení problému, nedostatek času, nespolehlivost, nedodržování slibů“.

- **Ambiciózní rodina**

Ambiciózní rodiny se na první pohled zdají jako ideální prostředí pro výchovu dítěte. Nemusí tomu ale tak vždy být. V těchto rodinách je často kladen větší důraz na kariéru, úspěch ve studiu, vyniknutí ve sportu či požadavek na vysoký materiální standard. Projevy

dysfunkčnosti, se kterými se můžeme setkat jsou: „nepřiměřené nároky na pedagogy, neochota přiznat jakoukoli chybu či nedostatek svůj nebo dítěte, popření skutečnosti, že by dítě mohlo citově strádat, zvýšený sklon ke kritice okolí, sklony k nedůtklivosti a agresivnímu chování.“

- **Perfekcionalistická rodina**

Rodiče neadekvátně reagují na neúspěch jejich dětí. Vyvíjejí na dítě nátlak, aby podávalo vysoké výkony a vykazovalo perfektní výsledky. U dětí se tato výchova projevuje nezdravou mírou soutěživosti. Tlak ze strany rodičů může mít negativní vliv na psychosomatiku dítěte. Projevy dysfunkčnosti jsou v tomto případě totožné s ambiciózním typem rodin.

- **Improvizující a liberální rodina**

Zástupci tohoto typu rodiny často argumentují tím, že chtějí z dítěte vychovat osobnost. Setkáváme se s absencí pravidel a hranic ve výchově dítěte. Tento styl výchovy však neprospívá ani dětem ani jejich rodičům. Právě učitelé se často setkávají s dětmi, které své rodiče doslova terorizují, vymáhají si právo o všem rozhodovat a mít poslední slovo. Projevy dysfunkčnosti, se kterými se můžeme setkat jsou: „neochota přiznat si problém, neochota spolupracovat s pedagogy a přistupovat na možnosti řešení a návrhy alternativ, prosazování daného výchovného přístupu, neochota cokoliv měnit.“

- **Rozmazlující rodina**

Rodiče se snaží dítěti za každou cenu ve všem vyhovět. Dítě nemá rozumně nastavené hranice. Projevy dysfunkčnosti, se kterými se můžeme setkat jsou: „neochota přiznat si chybu ve výchovných přístupech k dítěti, protěžování dítěte za každou cenu, hledání viníka v okolí (kolektiv dětí, pedagog), zvýšená míra citlivosti rodičů na bezpečí dítěte.“

- **Odkládající rodina**

Pro pedagogy obtížně odhalitelná, uvedený typ bývá často součástí výše uvedených příkladů. Některé rodiny s projevy dysfunkčnosti a dlouhodobě neřešenými problémy souvisejícími s dítětem mají tendence dítě „odkládat“ a odkládat tak i řešení problémů. S tímto typem se setkávají spíše učitelé v mateřských školách. Dítě pobývá v mateřské škole od ranních hodin do pozdních odpoledních hodin. (Trpišovská, Vacínová 2007 in Petrů-Kicková 2015).

Lindnerová (2019, s. 42) uvádí, že při komunikaci s tímto typem rodičů je vhodné posilovat jejich odpovědnost, cíleně je zapojovat, protože zkušenost, že něco udělali správně, tento komunikační typ posílí.

Lažová (2013) doplňuje typologii ještě o následující rodiče:

- **Rodič se neúčastní akcí ve škole** - podle zákona to povinností rodičů není. Učitel by se měl pokusit rodičům vysvětlit, jak moc to dítěti chybí, jak se potřebuje pochlubit tím, co se naučilo.
- **Rodič obviňuje okolí** (partnera, dítě, společnost, školu) – v případě, že výsledky dítěte nejsou podle představ rodičů, může mít rodič pocit, že selhává, čemuž se přirozeně brání tím, že se snaží hodit vinu na někoho jiného, což vnímá jako cestu k očištění a omluvení sebe samotného. (Lažová 2013, s. 105)

Pro zajímavost uvádíme ještě typologii rodičů dle německé autorky Lindnerové (2019), která popisuje následující komunikační typy rodičů:

Snobi - musí neustále profilovat. Bez vyzvání vyprávějí o svých kontaktech, vědomostech, vynikajících výsledcích dětí a podobě. Svým předváděním často maskují své nízké sebevědomí. Při komunikaci s tímto typem rodičů by se učitel neměl nechat vyvést z míry. Měl by si uvědomit, že protistrana využívá tak silné trumfy z nejistoty, a nebrat si to osobně. Měl by projevit zájem a nenechat se zastrašit, jednat s nimi jako rovný s rovným.

Vševědové - přesně ví, co je správné, a nemá zábrany šířit své názory jako obecně platné pravdy. Záleží jim na prosazení svých vlastních představ. Při komunikaci s tímto typem rodičů by se učitel neměl nechat vyprovokovat, nevnímat jejich způsob vyjadřování jako útok, ale podle možností zabránit odborným nedorozuměním nebo hašteření o tom, čím názor je správný.

Upovídání - touží být v centru pozornosti a snaží se toho dosáhnout mnohomluvností. Mají sklon k přehánění a dramatizování. Za jejich rozvlácným a hlasitým mluvením se skrývá obava, že si jich nikdo nebude všimnout a že přijdou zkrátka. Při komunikaci s tímto typem rodičů je třeba dbát na udržení tématu, neztrácet se v podružnostech (Lindner 2019, s. 42-46).

Je vhodné podotknout, že dělení rodičů do různých kategorií je potřeba brát spíše orientačně. Škatulkování většinou dobré komunikaci neprospívá. Základní pravidla komunikace jsou zpravidla pro všechny kategorie stejné. Nejdůležitější je vytrvat a do dobrých vztahů a komunikace dostatečně investovat naše úsilí i přes možné prvotní zklamání. „*Někdy musí projít vztah fází emočně náročnějšího poznání, nedůvěry nebo zpracování starších křivd, aby mohla následovat větší důvěra.*“ (Vyhnálek a kol. 2017, s. 48)

3.2 Komunikace s „problémovými“ rodiči

Termínu problémový rodič / rodina se autoři snaží poměrně často vyhýbat. Je to možná dáno i tím, že označení „problémový“ je tak široký pojem, že autoři raději volí konkrétnější označení, nebo nechtějí, aby toto označení bylo zavádějící. Existují různé definice „problémové“ rodiny jak jsme si však mohli všimnout výše v textu z typologií rodin, za problémové rodiče můžeme při komunikaci považovat jakékoli rodiče, se kterými se jedná obtížně – problémově. Tento názor potvrzuje také Pulišová (2016, s. 171), která definuje problémové rodiče jako rodiče, se kterými mají učitelé problémový vztah.

Satirová (1994, s. 24) se přiklání k označení „rodina v riziku“. Problémovou rodinu chápe jako rodinu, která vychovává problémové lidi, zatímco rodina v riziku nemusí vážně narušovat rodinný systém a zdravý vývoj dětí. Za rodinu v riziku považuje nejen sociálně znevýhodněné rodiny, ale také rodiny podnikatelů a pracovně vytížených rodičů. (Satirová 1994 in Šándorová, Sychrová 2017, s. 135). Štech (2013 s. 196) použil termín „komplikovaní rodiče“ mezi které řadí mimo jiné i ty, kteří jsou pod vlivem různých onemocnění, závislostí a primárně řeší „svůj“ problém. Výčet těchto rodičů tedy nemůže být úplný, protože kombinací různých faktorů vyplývajících z aktuální rodinné situace je mnoho (Štech 2013 s. 196).

My se v této části textu se zaměříme především na komunikaci s agresivními rodiči, rodiči ze sociálně a ekonomicky slabých rodin, kulturně odlišného prostředí, rodin dětí v náhradní rodinné péči a rozvedené rodiny...

„Žádná rodina není sama o sobě dobrá či špatná– důležitá je schopnost rodičů vytvořit dítěti podmínky pro školní práci a poskytnout mu k ní dostatečné nástroje.“ (Čapek 2013, s. 17).

3.2.1 Zásady komunikace s agresivními rodiči

Dle Lindnerové (2019, s. 45) rodiče reagují agresivně, když hrozí riziko konfliktu, nebo jsou ve stresu. Stížnosti, obžaloby a mnohdy nepřiměřený tón jsou v podstatě příznakem jejich vlastní bezmocnosti a obav. Při komunikaci s tímto typem rodičů by se měl učitel vyhýbat debatám a hádkám, měl by se spíše snažit jejich agresivní chování tím, že bude reagovat výhradně věcně. Učitel by měl postupovat dle těchto pravidel:

- **Snažit se zjistit, co je příčinou agresivního chování rodiče** - je to jeho povahová vlastnost, nebo přišel rozzlobený z práce, nebo si na vás zvyšuje sebevědomí, nebo má

špatnou zkušenost z dřívějších dob, nebo je to psychiatrický pacient? (Lažová 2014, s. 106)

- **„Nenaskočit“ na kritickou, nebo vulgární vlnu rodičů** - učitel by se neměl nechat vyprovokovat ke zvýšení hlasu. Odpovědí „*Co si to ke mně dovolujete!*“ celé situaci spíše přihoršíme, než abychom rodiče usměrnili. (Čáp (2014), Lažová 2014, s. 106)
- **Umět se vcítit do rodičů žáka** – rodiče přišli za účelem bránit své dítě, ale hlavně také řešit danou situaci, i když asi ne úplně ideálním způsobem. (Čáp 2014)

3.2.2 Zásady komunikace s rodiči ze sociálně a ekonomicky slabých rodin

Malý zájem o školu může být důsledkem toho, že se rodiče soustředí na zajištění základních podmínek rodiny a vzdělávání tím pádem věnují menší zájem. Setkáváme se s tím zejména u rodin sociálně a ekonomicky slabých. Příčinou mohou být duševní problémy rodičů, obtížné zvládnutí náročného životního tempa, nezaměstnanost, nedostatek návyků... Rodina je často rozbitá, někdy se střídají partneři rodiče, chybí podpora širší rodiny. V takových případech není možné od rodiny očekávat míru podpory ve vzdělávání dítěte, na kterou je učitel zvyklý u ostatních dětí. Při komunikaci s těmito rodiči je důležité:

- **Nesoudit** – je velmi těžké posoudit míru zavinění situace ze strany rodiny. Učitel by si měl vždy zachovat respekt k rodině, a tím vytvářet podmínky pro vztah s dítětem a komunikaci s rodinou.
- **Pravidelně komunikovat** - pokusit se o komunikaci v pravidelných intervalech a tím udržovat větší zájem rodiče o vzdělávání jeho dítěte.
- **Nesnažit se řešit zasahováním do života rodiny, nebo „vychováváním“ rodičů** – vnášet jakékoli změny do života rodiny je obvykle velmi nesnadný úkol, který je mimo možnosti i kompetence učitele. Sociálně a ekonomicky oslabená rodina je obvykle v péči OSPODu, tak bychom tyto kompetence měli přenechat jim.
- **Mít přiměřené a jasně formulované nároky** - pro dítě nejsou žádoucí přehnané nároky ani naopak nepřiměřené snížení nároků. Ideální je stanovit minimální nároky, které dokáže rodina zvládat a ty důsledně a opakovaně vyžadovat.
- **Vytvářet vztah rodiny ke škole** – vztah rodiny ke škole podporuje význam vzdělávání.
- **Přebírat čas odpovědnosti rodiny za vzdělávání dítěte** – pokud učitel vidí, že rodina dlouhodobě nezajišťuje přiměřenou podporu vzdělávání dítěte, je potřeba to vzít v potaz a z této situace vycházet. Je třeba zaměřit se na čas, kdy je žák ve škole a z tohoto času se snažit vytěžit pro dítě co nejvíce (např. využitím různých podpůrných opatření). Škola nadále nepřestává

komunikovat s rodiči a snaží se o plnění alespoň minimálních nároků, ale reálně s nimi spíše nepočítá. (Vyhnálek a kol. 2017, s. 35-36)

3.2.3 Zásady komunikace s rodiči dětí z kulturně odlišného prostředí

Do českých škol dochází stále více žáků pocházejících ze zahraničí. Jejich úroveň znalosti českého jazyka je různá. Podobně jsou na tom i jejich rodiče, i oni jsou na různých úrovních, co se jejich možností spolupráce se školou týče. Často takoví rodiče česky vůbec neumí a učitel s nimi musí hledat společný komunikační jazyk. Pokud rodiče nemají tlumočníka, může jim pomoci s jeho nalezením, případně se mohou obrátit na neziskové organizace zabývající se podporou migrantů nebo na tzv. krajská integrační centra, která by takovou službu měla být schopna zajistit. (Felcmanová a kol. 2013 s. 46).

Vyhnálek (2017) doplňuje následující zásady při komunikaci s tímto typem rodičů:

- **Respekt odlišnosti** – vyhnout se předsudkům. Pokud se naučíme respektu k odlišnosti, otevírají se nám cesty k efektivní komunikaci i podpoře vzdělávání těchto dětí.
- **Alespoň minimální znalost o odlišnostech kultury dítěte**
- **Neverbální složka komunikace** – v komunikaci s romskými rodiči, ale často i s rodiči cizinců, převládá neverbální složka komunikace. (Vyhnálek a kol. 2017, s. 36)

Felcmanová a kol. (2013, s.48) doplňuje, že s tímto typem rodičů je důležité komunikaci co nejvíce zestručnit, používat krátké vzkazy, psané ideálně tiskacím písmem a v bodech – ne dlouhé věty, případně neznámá slova přeložit pomocí slovníku. Pokud je to nutné, raději netelefonovat, ale spíše využít sms, či jiných písemných zpráv. Při ústním sdělení se snažíme být opět co nejstručnější a konkrétní, neznámá slova dohledáme ve slovníku a pro jistotu vše zapíšeme i na papír.

3.2.4 Zásady komunikace s rodinou dítěte v náhradní rodičovské péči

Dítě v pěstounské péči je dítětem, které prožilo vážné narušení základní podmínky zdravého vývoje, kterou je úplná a fungující rodina. V této situaci můžeme často hovořit o důsledcích rané citové deprivace nebo o poruchách citové vazby. Tyto děti obvykle selhávají v oblasti školních výsledků i oblasti chování, často se u nich vyskytuje diagnóza zdravotního postižení (SPU, ADHD). Mají problémy se začleněním se do běžného života a vyžadují zvýšenou péči ze strany společnosti. Hlavním zdrojem této péče je obvykle pěstounská rodina. Učitel by si měl být vědom, že pěstouni na sebe berou velmi náročný výchovný úkol a podpora školy je pro ně důležitá. (Vyhnálek 2017, s. 37-38)

3.2.5 Zásady komunikace s rozvedenými rodiči

Pravděpodobnost, že se učitel za svoji praxi setká s rozvody rodičů je poměrně vysoká. Dopad této situace na dítě je obvykle velmi silný, což se může přechodně či dlouhodobě projevit na školním prospěchu či chování dítěte. Učitel musí zároveň někdy čelit způsobu komunikace ze strany rodičů, kteří mají tendenci ho vtahovat do problému způsobem, který by byl pro dítě škodlivý. Na mysli je například situace, kdy se jeden z rodičů snaží s učitelem vytvořit koalici. Koalice jednoho rodiče proti druhému, ať je situace jakákoli, by byla vážnou chybou. Učitel musí mít vždy na paměti dobro dítěte a pro dítě je v tu chvíli nejdůležitější dobrý vztah s oběma rodiči. (Vyhnálek a kol. 2017, s. 38-39)

V případě, že se setkáme s takovými rodiči je důležité dodržovat následující zásady:

- **Neutralita** – zůstat nestranným je poměrně nesnadný úkol, který je však při učitelově profesionalitě nezbytný. Měl by k rodičům přistupovat z pohledu jejich role rodiče, která se nikterak nemění a udržet si u toho odstup a neutralitu.

- **Vyslechnout, ale neangažovat se** – V této fázi mají rodiče mnohdy potřebu se ospravedlnovat a obviňovat druhého z rodičů. Není špatné rodiče vyslechnout a tím posílit vztah mezi rodičem a školou, je však důležité nesklouznout při tom k odsuzování druhého rodiče. Dojde – li k takové situaci, můžeme použít některé z frází: *„To co popisujete, muselo být velmi těžké. Ráda jsem vás vyslechla. Mým úkolem pedagoga je ale zachovat si neutralitu a odstup. Proto se k tomu v tuto chvíli více nevyjádřím a budu se snažit vás i bývalého manžela nehodnotit. Pro mě jste stále oba rodiče, se kterými potřebuji řešit situace, které se týkají vašeho dítěte.“* (Vyhnálek a kol. 2017, s.39)

- **Jasně stanovit hranice** (Vyhnálek a kol. 2017, s. 38-39).

„Partnerské vztahy a spolupráci s rodiči budujeme postupně. Vyžaduje to čas, úsilí, vzájemnou důvěru, ochotu najít společnou řeč. Víme, že je to náročné, ale nevzdáváme se.“ (Krejčová, Kargerová 2003, s. 150).

3.2.6 Techniky aktivního naslouchání

Při komunikaci s rodiči žáků je vhodné ovládat alespoň základní pravidla aktivního naslouchání. Díky aktivnímu naslouchání můžeme předcházet případným konfliktům. (Felcmanová a kol. 2013, s. 55). Jak uvádí Riskin (1997, s. 25), aktivní naslouchání je: *„technika, která upevňuje vzájemnou důvěru, podporuje lepší komunikaci a umožňuje*

účastníkovi uvádět na pravou míru možná nedorozumění.“ Tato technika napomáhá ve vzájemné důvěře a zlepšuje komunikaci (Pavlovská 2004, in Felcmanová a kol. 2013, s. 55).

Řezaninová a Vrabcová (2009, s.8) uvádějí pravidla aktivního naslouchání následovně:

- Ověřuji si, zda jsem správně porozuměl tomu, co mluvčí říká a cítí.
- Zaměřuji se na mluvčího, co říká, co cítí, nepřerušuji, neradím.
- Vyjadřuji zájem verbálně i neverbálně, nevysvětluji, co sdělení asi znamená.
- Nehodnotím, co je správně, co ne, respektuji názory, vnímání a pocity druhého. (Řezaninová, Vrabcová 2009 in Růžička, Kollnerová 2011, s. 21.)

Některé techniky aktivního naslouchání:

- **Otázky** – cílem této techniky je zjistit co nejvíce informací o problému a dát druhé straně prostor k vyjádření. K tomu můžeme využít různé typy otázek:
 - a) Otevřené otázky – díky otevřeným otázkám můžeme získat více potřebných informací, zvyšuje se důvěra, protože účastník vidí, že se o něj zajímáme. Např. otázky typu: „*Mohl byste mi o tom říct ještě něco dalšího?, Jak se na to díváte vy?*“
 - b) Konkrétní otázky – nevýhodou těchto otázek je fakt, že mohou brzdit rozhovor z důvodu častých odpovědí ano/ne. Je dobré mít na paměti, že tyto otázky mohou vyvolávat vzpomínky. Např. otázky typu: „*Datum a místo Vašeho narození?, Kolik let je Vašemu synovi?, Kde v současnosti bydlíte?*“
 - c) Naváděcí otázky – nevýhodou těchto otázek je, že mohou mít za následek nepřesnou odpověď. A to z toho důvodu, že samy navrhuji odpověď. Např. otázky typu: „*Tak jste tam nakonec zůstal, že?, Špatně jste to upevnil?, Dveře zůstaly dokořán?*“
- **Parafrázování** - cílem parafrázování je ukázat mluvčímu, že mu plně nasloucháme a rozumíme. Zároveň si ověřujeme, zda jsme vše správně pochopili. Děláme to pomocí tlumočení – neboli zopakujeme hlavní myšlenky a vše důležité pomocí jiných slov. Na závěr se dotazujeme, zda s naším zopakováním mluvčí souhlasí pomocí slůvek „*že*“, „*je to tak?*“, „*Pochopila jsem to správně?*“ atd.
- **Zrcadlení** – tímto způsobem můžeme projevit pochopení a porozumění pocitům druhého a tím mu umožníme pocity a emoce zvládnout. Vyjádřit emoce můžeme pomocí vět typu: „*jste naštvaný, protože...*“, „*máte strach, že*“ Na tyto otázky by vždy mělo navazovat ověření: „*Vnímám to správně?*“, „*Je to tak?*“ atd.

- **Povzbuzování** – je velmi důležité pro projevení našeho zájmu, pro povzbuzení k dalšímu hovoru, prohlubování důvěry a zároveň dynamizuje rozhovor. Povzbuzování můžeme vyjádřit slovy: „Řekněte mi o tom více.“, „Zajímá mě, co se stalo potom.“. (Růžička, Kollnerová 2011, s. 22).

Pro zajímavost doplníme text ještě o článek z australské webové stránky zaměřené na vývoj dětí a jejich zdraví, kde mimo jiné najdeme i článek věnující se komunikaci s rodiči, kde nechybí ani pár rad k technice aktivního naslouchání:

- Dejte rodičům vědět, že posloucháte a zajímáte se.
- Nechte rodiče dokončit to, co říkají, než začnete mluvit. Pak shrňte, co řekli rodiče, a zkontrolujte, zda jste správně rozuměli.
- Zkontrolujte pocit a obsah toho, co řekli rodiče. Například: „Mám pravdu v tom, že jste se cítil rozrušený, když druhý rodič řekl Tajovi, aby přestal křičet?“
- Pokud potřebujete další informace, použijte otevřené otázky. Otázky s otevřeným koncem dávají lidem šanci rozšířit se o to, co říkají, spíše než jen říkat „ano“ nebo „ne“. Například: „*Jaké věci udělal Taj, když byl zlobivý?*“
- Pokuste se pochopit perspektivy rodičů, i když nesouhlasíte s tím, co říkají. Například: „*Zní to, že jste se cítili jako rodiče*“.
- Když se naučíme dobře poslouchat, **získáme více informací o dětech a jejich rodinách.** (online - *RaisingChildren.net.au*)

3.3 Využití školní mediace při komunikaci s rodiči

3.3.1 Co je to mediace

„Mediace je neformální, strukturovaný proces řešení konfliktů. Sporným stranám pomáhá v řešení jejich situace a dosažení výsledné dohody nestranná třetí osoba – mediátor.“ (Riskin 1997, s. 10).

Mediace je účinnou metodou při řešení konfliktních situací. Využívá se např. při soudních sporech, rodinných, pracovních či osobních vztazích. Využití mediace je dobrovolné a důvěrné. Mediace se zaměřuje na řešení, nikoli na hledání viníka. (online – Mediace a škola).

O výsledku sporu rozhodují v mediaci samotní účastníci tohoto procesu. Výsledkem by měla být vzájemná, vyvážená dohoda obou stran (Růžička, Kollnerová 2011, s.7)

Základními principy mediace dle Holé (2003 s. 37-44) jsou: dobrovolnost, důvěrnost, spolupráce, orientace na budoucnost, pochopení odlišností, hledání nových možností, nestrannost, svoboda rozhodování, převzetí zodpovědnosti.

3.3.2 Role mediátora

Mediátor je třetí nestranná osoba, která napomáhá účastníkům sporu hledat společné přijatelné řešení, aniž by jakýmkoli způsobem radil, či jinak účastníky ovlivňoval v rozhodnutí. (online – Mediace a škola). Je to proškolená osoba, která se zaměřuje na efektivní vyjednávání a řešení konfliktů. Mediátor by měl mít všechny potřebné odborné znalosti a zkušenosti v oblasti projednávaného problému, aby tyto znalosti a dovednosti mohl efektivně využít k usnadnění komunikace a strukturovaně provádět účastníky mediačním procesem. Jeho rolí je vytvářet bezpečné prostředí a umožnit tak oběma stranám výměnu informací, které by za běžných okolností neměli možnost sdělit, nebo by se při vzájemné komunikaci nevnímali a sdělení nevěnovali dostatečnou pozornost (Řezaninová, Vrabcová 2009, s. 3). Mediátor by se měl snažit zůstat vždy neutrální, nestranný a měl by se snažit pomoci účastníkům sporu nalézt nejlépe dosažitelné řešení (Riskin 1997, s. 30).

3.3.3 Využití mediace ve škole

Škola je místem, kde se protíná mnoho životních příběhů. Každý chce pro sebe nebo své dítě to nejlepší a pro každého je nejlepší něco jiného. To samozřejmě přináší i konflikty. Ty mají vždy vliv na školní atmosféru, ovlivňují podmínky učení, zdraví i mezilidské vztahy (online – Mediace a škola).

V prostředí školy se často setkáváme s konflikty v komunikaci mezi učiteli a rodiči žáků, které jsou potřeba řešit. V těchto konfliktních situacích může sehrát klíčovou roli právě mediátor. Mediátor jako nestranná osoba sehrává roli prostředníka mezi učitelem a rodiči žáka, který usnadňuje vzájemnou komunikaci a pomáhá najít výhodná řešení pro obě strany (Šándorová, Sychrová 2017, s. 137).

„Role mediátora zlepšuje, napravuje, zprůchodňuje komunikaci a vztah rodiny se školou (učiteli).“ (Štech, Zapletalová 2013, s.195)

3.3.4 Projekt Mediace do škol

Za zmínku jistě stojí také projekt **Mediace do škol**. Cílem tohoto projektu je nabídnout školám vyškolený tým mediátorů, kteří mohou být využíváni jako „profesionální služba první pomoci“ při řešení různých typů konfliktů. Výsledkem jejich působení by měla být dohoda podporující možnost řešení sporů a konfliktů, která ve svém důsledku přinese oběma stranám spokojenost a smysluplnou spolupráci při výchově dětí (online – Mediace – cesta k řešení konfliktu).

4. PŘEHLED VYBRANÝCH DOMÁCÍCH A ZAHRANIČNÍCH VÝZKUMŮ

V této kapitole si přiblížíme některé z domácích i zahraničních výzkumů zaměřující se na problematiku komunikace učitele s rodiči žáků. Pro vyhledávání odborných publikací byly využity e-zdroje UPOL (databáze Web of Science, Academic Research Complete, Education Research Complete) (<https://ezdroje.upol.cz/>), Google Scholar (<https://scholar.google.cz/>), Národní digitální knihovna (<https://ndk.cz/>), katalog knihovny UPOL (<https://www.knihovna.upol.cz/>) a vyhledávač Google <https://www.google.com/>.

Pro přehled jsou v této kapitole uvedeny informace o období, kdy a kdo se začal právě tématem komunikace (spolupráce) školy a rodiny zabývat. Dále jsme se snažili představit aktuální vybrané výzkumy a organizace, které se touto problematikou zabývají.

4.1 Zahraniční výzkumy

Tématem spolupráce rodiny a školy se již v průběhu 20. století zabývali autoři v zahraničí. Jedním z nejznámějších je americký sociolog James Coleman. Výsledky jeho výzkumu, který byl publikován již v 60. letech dvacátého století, ukazují, že rodinné prostředí má vliv na školní výsledky dítěte a jeho další uplatnění v životě. Na Colemanovy výzkumy zaměřené na sociální kapitál (1998) navázala řada dalších autorů, kteří jeho tezi ve svých výzkumech opakovaně potvrdili (Sanders, 1998; Simon, 2001; Christenson, Sheridan, 2001).

Capek Tingleyová (2012) se zaměřila na připravenost začínajících učitelů na komunikaci s rodiči žáků. Autorka uvádí, že právě nepřipravenost začínajících učitelů na tuto oblast práce je v Americe jedním z nejčastějších důvodů odchodu z praxe. Mladí učitelé přicházejí do zaměstnání plní motivace a očekávání, časem ale zjišťují, že na komunikaci s rodiči je nikdo nepřipravil, obzvláště pak na komunikaci s problémovými rodiči.

Stuartová (2019) v článku „*A Fresh Approach to Partnership*“ poukazuje i na vliv moderních technologií, které v dnešní době komunikaci mezi rodiči a učitelem mnohdy ovlivňují. Technologie jako jsou např. e-maily, webové stránky, textové zprávy, sociální média mohou mít z pohledu komunikace jak pozitivní, tak i negativní vliv. Pozitivem je, že díky nim dochází k větší demokratizaci vzdělávání, možnosti rychlejšího zprostředkování komunikace. Autorka ovšem popisuje i s tímto spojené dva velké problémy. Jedním z nich

je ten, že rodiče tráví příliš mnoho času využíváním mobilních telefonů, a tím opomíjejí své děti. Namísto řešení tohoto problému, se snaží vinit okolí. Často se stává, že prvním střetem bývá právě interakce s učitelem, po kterém by chtěli, aby ve škole s dětmi dohnal to, co oni sami zanedbávají. Další problémem spatřuje autorka ve velkém počtu digitálních kanálů, které školy pravidelně používají: informační bulletiny, stránky Facebooku, Instagram, Twitter a textové zprávy. Tyto různé digitální kanály se objevily v průběhu času a byly přidávány k těm, které již školy využívaly, místo aby je nahradily. Rodiče jsou tak zmatení, kde a na co se mohou spolehnout, aby získali informace, které požadují (Stuartová 2019, s. 7-9).

Houri a kol. (2019) z Minnesotské univerzity se ve svém výzkumu zaměřili na rodičovské chování a angažovanost ve škole. Bylo prokázáno, že přímá komunikace mezi učitelem a rodičem posiluje rodičovskou důvěru, čímž se zvýšilo i zapojení rodičů. Výsledky výzkumu potvrdily výrazné zvýšení rodičovského zapojení pro většinu rodičů v intervenčním stavu. Kromě toho byly změny v rodičovských odpovědích pozitivně korelovány se změnami chování studentů. Pedagogové mohou snadno realizovat tento nízkonákladový zásah zaměřený na rodiče, aby posílili rodičovské chování a vztahové zapojení do populací, které prokazují vysokou nedůvěru ke spolupráci se zaměstnanci školy (Hourí a kol. 2019, s. 421–432).

V Austrálii funguje webová stránka pro rodiče a další odborníky, (jako např. i učitele), kde jsou publikovány odborné články o výchově a zdraví dětí, kde mimo jiné můžeme nalézt článek „*Effective communication with parents*“, ve kterém jsou popsány rady na efektivní komunikaci s rodiči. V článku je popsáno, proč je efektivní komunikace s rodiči důležitá. Účinná komunikace je klíčem k navázání a udržení pozitivního partnerství s rodiči. Dále se v článku zmiňují, že základem efektivní komunikace je umění naslouchat. Nechybí ani rady, jak s rodiči vést rozhovor a co dělat, když potřebujeme rodičům sdělit nepříjemné informace o jejich dítěti, nebo jak reagovat na různé připomínky ze strany rodičů a na závěr, jak komunikovat s různými typy rodičů (*RaisingChildren.net.au*). Je vidět, že se v Austrálii této problematice věnují a jejich rady jsou velice cenné. Pro porovnání s Českou republikou jsou rady často hodně podobné těm, co prezentují i tuzemští autoři.

Národní institut pro další vzdělávání (2017) představuje zahraniční publikaci „*Family-school-community partnerships*“. Podle největší americké národní odborné vzdělávací organizace NEA (National Education Association) si každý žák zaslouží chodit

do kvalitní veřejné školy. Rozhodující pro úspěch žáků je rovnocenné partnerství mezi pedagogy, rodiči a komunitou, ve které žijí. V místních komunitách po celé zemi členové a představitelé asociace NEA úzce spolupracují s rodiči, rodinami a ostatními členy komunity s cílem odstranit nedostatky ve školách a ve vzdělávání, zkvalitnit školy a vytvořit pozitivní vztahy mezi školami a komunitou. Partnerství se šíří po celé zemi a stává se národním modelem (NIDV 2017).

Ve Velké Británii pomáhá výrazně udržovat kontakt s rodiči žáků speciální tým pedagogů tvz. „*Family Support Team*“. Tento koncept využívají na anglické Whitefieldské škole. Učitelé, kteří jsou účastníky tohoto speciálního týmu mají na starost např. řešení školní docházky, udržování kontaktu s rodiči, podpora v obtížných životních situacích, popřípadě řešení těchto obtížných záležitostí. V případě konfliktu možnost zprostředkování mediační služby. Dále mají na starost také ochranu dětí a preventivní sledování projevů domácího násilí. Škola pro rodiče žáků organizuje různé semináře a workshopy, kde si mohou navzájem předávat zkušenosti. Vedoucí tohoto týmu uvedla, že se někdy musí nechat od rodičů „*seřvat*“, aby si ulevili od jejich frustrace a potom mohou zase dále v klidu nad šálkem čaje pokračovat v řešení problémů (Habart 2013).

4.2 České výzkumy

U českých autorů odborné literatury se s problematikou komunikace učitelů s rodiči žáků setkáváme až po roce 1989. V ČR se tématem školy a rodiny zabývala řada autorů. Jako jedny z prvních u nás můžeme zmínit např. Rabušicová a Pol (1996), Štech, Viktorová(2001), a další autoři citovaní v předchozích kapitolách práce. Tuto kapitolu bychom chtěli věnovat převážně aktuálním výzkumům, webovým portálům a vzdělávacím programům, které se věnují tématu komunikace mezi učiteli a rodiči.

V současnosti se problematikou spolupráce školy a rodiny zabývají nejen autoři odborné literatury, ale i školské instituce, jak na úrovni Evropské komise, tak i ministerstev jednotlivých států EU včetně MŠMT a různých webových portálů a vzdělávacích programů. Evropská komise již v roce 2000 vypracovala Ukazatele kvality školního vzdělávání, přičemž jedním z těchto ukazatelů kvality je právě i účast rodičů. Komunikaci rodičů se školou doporučuje také MŠMT v rámci školního preventivního programu (MŠMT, 2001). K tomuto tématu je vhodné zmínit také vzdělávací program Začít spolu a mediálně známý projekt Rodiče vítáni společnosti EDUin.

4.2.1 Začít spolu

Vzdělávací program Začít spolu (mezinárodně označovaná jako Step by Step) je v České republice již od roku 1994. Tento program je založený především na individuálním přístupu a partnerství školy a rodiny. V současné době využívá metodiku tohoto programu více než 100 mateřských škol a 70 základních škol (Kargerová 2019 s. 11). Tento program ukazuje, jak může efektivně fungovat úzká spolupráce mezi učitelem a rodičem.

4.2.2 Rodiče vítáni, EDUin

Projekt Rodiče vítáni je určený především na podporu rozvoje spolupráce a komunikace škol s rodiči žáků. Nabízí rodičům i učitelům inspiraci a příklady dobré praxe. Zakladatelem je společnost EDUin. Je to obecně prospěšná společnost založená roku 2010 Tomášem Feřtkem, Zdeňkem Slejškou a Lucií Slejškovou. Jejich hlavním cílem je informování veřejnosti o aktuálních tématech z oblasti školství, vybízení k přemýšlení nad českým školstvím a tím se více přiblížit k jeho proměně k lepšímu (online - O nás | EDUin., Aktivita a projekty | EDUin.). Do programu Rodiče vítáni se může přidat jakákoliv škola, která o to požádá a bude splňovat alespoň 7 z uváděných 17 kritérií pro vzájemnou spokojenost jak rodičů, tak pracovníků školy (online – Jak získat certifikát, Rodiče vítáni). Seznam kritérií naleznete v příloze č.1. Aktuálně (červen 2020) je počet certifikovaných škol značkou Rodiče vítáni 405 škol (online - Mapa škol Rodiče vítáni).

K zavedení značky Rodiče vítáni využila společnost EDUin v roce 2011 výsledky průzkumu *“Chtějí rodiče spolupracovat se školou?”* společnosti Perfect Crowds. Výzkumného šetření se zúčastnilo 522 respondentů a jeho výsledky ukázaly například to, že jsou rodiče ochotni škole naslouchat, zvedl se zájem i o ostatní oblasti, než jen prospěch dítěte, jsou otevření i novým aktivitám školy, ale zpravidla čekají, že první krok k těmto změnám udělá škola (Výroční zpráva 2011, EDUin)

Tuto část textu zakončíme slovy Tomáše Feřtka (2011, s.15): *„Bez rodičů se školství nezmění. Vývoj za poslední desetiletí ukazuje, že k zásadní proměně vzdělávacího systému nestačí jen snaha učitelů a příslušné zákony. Změny probíhají tak pomalu také proto, že rodičovská veřejnost potřebu změny necítí a má pocit, že škola vždy byla, je a bude otravnou represivní institucí a že je to tak dobře. Proto je tak důležité získat rodiče na svou stranu a ukázat jim, že škola může být mnohem přívětivější a efektivnější.“*

Jak je uvedeno v tematické zprávě České školní inspekce (2017), zaměřené na problematiku komunikace základních škol s veřejností (zejména se zákonnými zástupci žáků): „Kvalita komunikace ve vzdělávání se stává nutnou podmínkou pro efektivitu řady činností a procesů ve školách i nástrojem školního marketingu.“ Šetření bylo provedeno na základě poznatků, že školy nemají k dispozici jednotnou, ucelenou a prakticky využitelnou metodiku, která je potřebná zejména pro řešení problematických, nebo dokonce krizových komunikačních situací. Hypotéza, že absence této metodiky může školám bránit v rozvoji efektivní komunikace, se v mnoha ohledech potvrdila. Česká školní inspekce se zaměřila na komunikaci a spolupráci škol s rodiči, na četnost, obsah a formy spolupráce a komunikace s jednotlivými rodiči, zájem rodičů o dění ve škole, problémové aspekty komunikace a potřebu metodické podpory škol v této oblasti, na informační systémy škol a jejich nabídku doplňkových služeb pro rodiče žáků a veřejnost. Pro naši práci bylo významné především zjištění o problémových aspektech komunikace na základních školách. Učitelé i ředitelé škol považují rodiče, s nimiž je obtížná komunikace za výraznou menšinu. I přesto jsou případy problémové komunikace pro školy zatěžujícím faktorem, který je třeba řešit. Mezi nejčastější formy komunikace uvádí naprostá většina škol třídní schůzky. Tyto schůzky bývají doplněny dalšími komunikačními kanály, jako jsou osobní konzultace, sdělení v žákovských knížkách, informace na webových stránkách apod. (ČSI 2017).

Zda se nějakým způsobem mění postoj rodičů ke škole a jak na to školy reagují popisuje David Čáp (2014) v rozhovoru pro EDUin. Dle něj se mění. Některé školy tuto změnu možná vnímají negativně, ale není tomu tak. Rodiče si daleko více stojí za svým názorem a chtějí znát odpovědi na své otázky. To samozřejmě někdy vede k tomu, že jejich aktivita může být vnímána jako kontrola nebo vměšování se do chodu školy. Někteří rodiče při nespokojenosti přistupují k podávání stížností. Toho se školy obávají. Já naopak takové jednání rodičů podporuji. Vždyť jde o jejich dítě a mají o něj starost. Na druhou stranu, pokud je škola transparentní, dodržuje pravidla, chová se eticky a adekvátně vede dokumentaci, tak by se neměla stížností obávat.

Pro ucelenější vhled na aktuální stav zkoumání problematiky byly prohledány i různé akademické práce, které se věnovaly problematice komunikace učitele s rodiči žáků. Publikací na téma spolupráce rodiny a školy je dostupných mnoho, stěžejní pro nás však bylo zaměření přímo na komunikaci, nejlépe se zaměřením na komunikaci s problémovými rodiči. Diplomových prací zaměřených na komunikaci učitele s rodiči žáků také nebylo málo, ale diplomových prací, které by se zaměřovaly na námi požadovanou komunikaci s problémovými

rodiči nebylo mnoho. Mezi těmito pracemi byly publikace zaměřené na komunikaci učitele s rodiči problémového dítěte, což také nebylo naší prioritou. Nakonec byla nalezena publikace z Karlovy univerzity pod názvem „Komunikace a spolupráce s problémovými rodiči a rodiči s problémy“ (Bertlová 2014). Oponentem této práce byla dokonce námi zmiňovaná PhDr. Jana Poche Kargerová, Ph.D. s výsledkem obhajoby autorky práce „výborně“. Jak je patrné již z názvu, autorka rozlišuje termín problémový rodič a rodič s problémy. Odlišnost vidí v tom, že problémový rodič je dá se říct ten, se kterým má učitel nějakým způsobem problém (např. až příliš aktivní rodič, který má potřebu učitele opravovat a zpochybňovat jeho kroky, dále rodiče, kteří se zapojují málo, nebo vůbec, nebo také rodiče z různých ekonomických tříd) zatímco rodič s problémy, je definován jako rodič, který se nachází ve složité životní situaci, ať už krátkodobé či dlouhodobé. V empirické části si autorka stanovila jako výzkumný cíl zjistit, jak učitelé charakterizují problémové rodiče a rodiče s problémy a jak s nimi komunikují a spolupracují. Ke stanovení tohoto cíle zvolila kombinaci kvantitativního (dotazníkové šetření) a kvalitativního (hloubkový rozhovor) výzkumného šetření. Z výsledků šetření vyplývá, že za problémového rodiče učitelé nejčastěji považují rodiče: „kteří nekomunikují, neodpovídají na vzkazy, emaily či hovory, nedodrží dohodnuté termíny, neplatí včas dohodnuté poplatky, kteří si myslí, že učitel dělá vše špatně, viní učitele a školu, kteří nejsou ochotní spolupracovat.“ Za rodiče s problémy považuje vždy více než dvacet osob: „rodiče, kteří jsou nespokojeni v osobním životě, vztazích, rozvádí se apod., rodiče se zdravotními problémy svými či někoho z rodiny, rodiče ve špatné sociální situaci, rodiče v těžké finanční situaci.“ (Bertlová 2014, s. 112-113)

PRAKTICKÁ ČÁST

5. METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

„*Metodologie se zabývá systematizací, posuzováním a navrhováním strategií a metod výzkumu*“ (Hendl, 2005, s. 34). Znalost metodologie je pro tvorbu vědeckého výzkumu nezbytná (Maněnová, Skutil, 2012, s. 14).

Na základě provedené teoretické analýzy dostupných zdrojů bylo přistoupeno ke kvantitativně provedenému výzkumnému šetření. Kvantitativně orientovaný pedagogický výzkum je v literatuře vymezován jako „*záměrná a systematická činnost, při které se empirickými metodami zkoumají hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy* (Průcha a kol., 2009, s. 813).

Základním a nejdůležitějším zdrojem informací je studium příslušné odborné literatury (Chráška, Kočvarová, 2014). Byla provedena rešerše dostupných zdrojů na téma specifika komunikace učitele s rodiči žáků na ZŠ. Předmětem studia byly dostupné aktuální zdroje, zpravidla z období od roku 2013 po současnost. V současné době je v pedagogice jen velmi málo oblastí, které dosud nebyly nějakým způsobem podrobeny zkoumání. Snažili jsme se seznámit se stavem poznání ve zvolené oblasti a na základě získaných informací definovat cíle, výzkumné otázky a hypotézy, kterými se výzkumné šetření bude zabývat.

Jako metoda sběru dat byl použit dotazník. Jak uvádí Svoboda (2012 s. 48), dotazník je v pedagogických výzkumech často používanou metodou sloužící ke sběru dat. Dotazník můžeme charakterizovat jako výzkumný a diagnostický nástroj k rychlému a hromadnému sběru informací prostřednictvím písemných otázek (Švec, 2009). Cílem dotazníku je zjistit data a informace o respondentovi, ale i jeho názory a postoje k problémům, které dotazujícího zajímají (Pelikán 1998, s. 105). Pozitivní vlastností dotazníku je snadnost v jeho administraci, kdy stejnou formou a ve stejnou dobu můžeme oslovit velké množství potencionálních respondentů. Tímto způsobem můžeme získat informace, které jinak získat nelze. Negativním aspektem této metody je subjektivní hodnocení dotazovaného. Při tvorbě dotazníku musíme dbát na přesnost otázek a odpovědí. Je důležité nabídnout respondentovi všechny možné varianty odpovědi, aby nebyl nucen vybrat odpověď, kterou by si jinak nezvolil (Pelikán, 2011).

5.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjištění aktuální úrovně komunikace učitelů s rodiči žáků 1. stupně ZŠ v okrese Třebíč, se zaměřením na komunikaci s problémovými rodiči.

5.1.1 Výzkumné otázky

K dosažení výše uvedeného výzkumného cíle byly zformulovány základní výzkumné otázky:

1. **Považují učitelé na třebíčsku komunikaci s rodiči za důležitý faktor při vzdělávání žáků?**
2. **Koho učitelé považují za problémového rodiče?**
3. **Jaké možnosti komunikace učitelé nejčastěji využívají, které se jim osvědčily, které naopak ne.**
4. **Jaké mají učitelé povědomí o projektech Rodiče vítáni a Mediace do škol?**
5. **Liší se odpovědi respondentů z různých kategorií dle délky pedagogické praxe?**

5.1.2 Hypotézy

Hypotézy tvoří jádro kvantitativně orientovaných pedagogických výzkumů. Při formulaci hypotéz je nutné dodržovat tři základní požadavky (Gavora, 2000, s. 53):

1. Hypotéza je tvrzení, které je vyjádřeno oznamovací větou.
2. Hypotéza musí vyjadřovat vztah mezi dvěma proměnnými. Proto musí být hypotéza vždy formulována jako tvrzení o rozdílech, vztazích nebo následcích (příčinách).
3. Hypotézu musí být možno empiricky ověřit. Proměnné, které v hypotéze vystupují, musí být měřitelné. (Chráska, Kočvarová, 2014, s. 11).

Jak je uvedeno v tematické zprávě České školní inspekce (2017) zaměřené na problematiku komunikace základních škol se zákonnými zástupci žáků: *„Kvalita komunikace ve vzdělávání se stává nutnou podmínkou pro efektivitu řady činností a procesů ve školách i nástrojem školního marketingu.“* I když je komunikace s rodiči nezbytnou součástí učitelské profese, ukazuje se, že absolventi pedagogických fakult nejsou na tuto oblast pedagogické práce v rámci studia dostatečně připraveni (Čapek 2018). Čapek Tingleyová (2012) dokonce uvádí, že nedostatečná připravenost začínajících učitelů na komunikaci s rodiči je jedním z nejčastějších důvodů odchodů těchto učitelů z praxe. Mladí

učitelé přicházejí do praxe plní motivace a očekávání, časem ale zjišťují, že na komunikaci s rodiči je nikdo nepřipravil, obzvláště pak na komunikaci s problémovými rodiči. Stejný názor uvádějí i Záleská a kol (2019) v časopisu Komenský pedagogické fakulty Masarykovi univerzity. „Začátek učitelské kariéry je dlouhodobě považován za nejnáročnější období učitelské profese (Švaříček, 2007; Eldar, 2003; Šimoník, 1994). Pokud adaptace začínajících učitelů na svou novou roli učitele neproběhne úspěšně, může docházet k jejich odchodu ze školství.“

Proto pro nás bylo mimo jiné klíčové potvrdit či vyvrátit tuto tezi pomocí dotazníkového šetření, jehož otázky budou vyhodnoceny na základě délky pedagogické praxe jednotlivých respondentů.

Na základě těchto poznatků byly stanoveny následující hypotézy:

- **H1: Existuje závislost mezi délkou pedagogické praxe a schopností efektivně komunikovat se všemi typy rodičů.**
- **H2: Respondenti s kratší pedagogickou praxí více využívají možnosti dalšího vzdělávání v oblasti komunikace s rodiči žáků.**
- **H3: Respondenti s kratší pedagogickou praxí mají méně osobních zkušeností s uvedenými potenciálně problémovými rodiči.**

5.2 Zkoumaný soubor

V průběhu března 2020 byli na základě seznamu všech škol v okrese Třebíč kontaktováni ředitelé těchto škol s žádostí o předání dotazníku svým učitelům prvních stupňů ZŠ. Vzor emailu je uveden v příloze č. 4. Záměrem bylo předání dotazníku všem učitelům prvního stupně na třebíčsku, jelikož spousta škol neměla na svých webových stránkách kontakty na konkrétní učitele prvního stupně ZŠ, aby mohli být kontaktováni osobně. Celkem bylo rozesláno 60 dotazníků na emailové adresy ředitelů všech základních škol na třebíčsku. Do seznamu škol byly zahrnuty jak velké městské školy, tak i menší vesnické malotřídní školy. Seznam všech oslovených základních škol je uveden v příloze č. 2. Předpokládáme, že celkový počet učitelů prvních stupňů ZŠ na třebíčsku bude odhadem cca 300 učitelů. Návratnost dotazníku během března bylo však pouhých 33 vyplněných dotazníků. Z rozeslaných emailů by byla tedy návratnost 55%, ale z předpokladu, že měl být dotazník rozeslán všem učitelům v okrese Třebíč (budeme vycházet cca výše zmíněných 300

učitelů), byla by návratnost pouhých 11%. Koncem března byla provedena kontrola webových stránek všech základních škol v okrese Třebíč, a kde byly dostupné kontakty na jednotlivé učitele 1. stupně, byla jim na email osobně poslána žádost o vyplnění dotazníku. Celkem bylo dodatečně rozesláno 151 dotazníků. Celkový počet rozeslaných dotazníků (i s řediteli škol) činí 211. Dotazník byl uzavřen v polovině dubna. Dotazník vyplnilo celkem 79 respondentů, t.j. 37,4% z počtu rozeslaných emailů a 26,3% z předpokládaného počtu všech učitelů v okrese Třebíč. Návratnost dotazníků mohla být ovlivněna nepředvídatelnými okolnostmi vyvolanými vyhlášením mimořádného stavu ohledně pandemie koronaviru. Učitelé byli vystaveni nečekané situaci, kdy byla přerušena běžná výuka a bylo nutné hledat způsoby výuky na dálku, což bylo velmi náročné. I přesto věříme, že zaslané odpovědi vytvoří dostatečné podklady pro zodpovězení stanovených výzkumných otázek.

5.3 Metoda sběru dat

Sběr dat probíhal v průběhu března roku 2020. Jako metoda sběru výzkumných dat byla zvolena **metoda dotazníkového šetření**. Na základě studia teoretických poznatků bylo zformulováno 11 dotazníkových otázek. Jedná se o otázky uzavřené, polouzavřené i otevřené. Úplné znění dotazníku je uvedeno v příloze č. 3. Dotazníkové šetření bylo realizováno v průběhu března a dubna roku 2020. Dotazníky byly rozeslány prostřednictvím elektronické pošty všem učitelům a učitelkám prvního stupně základních škol v okrese Třebíč, výzkumná data byla následně statisticky zpracována.

6. ZPRACOVÁNÍ DAT A JEJICH ANALÝZA

Data získaná pomocí dotazníkového šetření byla statisticky zpracována pomocí programu MS Excel. V průběhu dubna byl sběr dat zastaven s počtem dotazníků 79. Proběhl první stupeň třídění dat (kontrola dat a jejich četnost). Poté byly jednotlivé odpovědi rozčleněny do kategorií podle délky praxe jednotlivých učitelů. Vybrané uzavřené otázky byly dále zpracovány metodou chí-kvadrát, aby bylo možné potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy.

6.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření

1. Jaká je délka Vaší pedagogické praxe?

Tab. č. 2: Délka pedagogické praxe.

Délka pedagogické praxe	Absolutní četnost [n]	Relativní četnost [%]
0 - 5 let	15	19,0
6 - 10 let	5	6,3
11 - 15 let	9	11,4
16 - 20 let	7	8,9
21 a více let	43	54,4
Celkem	79	100,0

Zdroj: autorka

Z odpovědí je zřejmé, že délka pedagogické praxe u nadpoloviční většiny (54,4 %) respondentů je 21 a více let. To však může být dáno tím, že se jedná o neuzavřený časový interval, který zahrnuje osoby s větším než pětiletým rozmezím pedagogické praxe. Tento interval byl stanoven záměrně, jelikož autorka předpokládá, že po více než 21-leté pedagogické praxi načerpá pedagog dostatek zkušeností a proto není třeba více diferencovat. Ostatní kategorie, tj. 0-5 let, 6-10 let, 11-15 let a 16-20 let jsou zastoupeny v intervalu 6,3 – 19,0 %. Druhá nejpočetnější skupina respondentů (19,0 %) je tvořena absolventy a učiteli s praxí do 5 let, naopak nejméně početná je skupina respondentů, jejichž délka pedagogické praxe je 6 – 10 let (6,3 %). Počet respondentů v jednotlivých kategoriích je uveden v tabulce číslo 2.

Z odpovědí není možné určit, zda se jedná o typické složení učitelského sboru. Každopádně vzhledem k tomu, že byly získány odpovědi za každou stanovenou kategorii podle délky pedagogické praxe, mohou být výsledky následujících dotazníkových otázek vyhodnoceny i v závislosti na délce pedagogické praxe respondentů. Cílem tohoto zkoumání je zjištění, zda se odpovědi v jednotlivých kategoriích respondentů liší.

2. Považujete komunikaci s rodiči za důležitou?

Tab. č. 3: Považujete komunikaci s rodiči za důležitou?

Možnosti odpovědí	Absolutní četnost [n]	Relativní četnost [%]
Ano	78	98,7
spíše ano	1	1,3
spíše ne	0	0,0
Ne	0	0,0
Celkem	79	100,0

Zdroj: autorka

Jak je patrné z výsledků uvedených v tabulce číslo 2, kromě jednoho respondenta, který na dotazníkovou otázku odpověděl spíše ano, se ostatních 98,7 % respondentů shoduje, že komunikaci s rodiči žáků považují za důležitou. Tyto výsledky se shodují s aktuálními výzkumy na základě rešerše dostupných zdrojů, že pro učitele je komunikace s rodiči žáků důležitá, a to ve všech kategoriích respondentů.

Je však také možné, že dotazník vyplnili pouze učitelé, pro které je komunikace s rodiči důležitá, a naopak učitelé kteří komunikaci s rodiči za důležitou nepovažují, dotazník nevyplnili.

3. Co je pro Vás v rámci komunikace s rodiči důležité?

Odpovědi na otevřenou otázku, co je pro učitele v rámci komunikace s rodiči důležité, jsou rozčleněny do kategorií respondentů podle délky jejich pedagogické praxe uvedené v tabulce číslo 2. Z důvodu zachování vypovídací hodnoty jsou anonymní odpovědi respondentů v jednotlivých kategoriích citovány v příloze číslo 5.

Tab. č. 4 Co je pro Vás v rámci komunikace s rodiči důležité?

0 – 5 let
V této kategorii se nejčastěji objevují odpovědi „ <i>důvěra, otevřenost, vstřícnost, empatie, pochopení, úcta, tolerance ...</i> “. Patrná je i důležitost vzájemné spolupráce v zájmu dítěte – komunikovat o učivu i chování, naslouchání a přesné vysvětlení problému, jednotné působení na dítě se společným cílem, táhnout za jeden provaz...
6 – 10 let
Pro respondenty v této kategorii je navíc důležité „informovat zavčas, ne až se problémy nakupí; překážky mezi dítětem, rodičem a učitelem brát jako výzvu k nápravě“.
11- 15 let
Respondenti zde uvádějí, že je pro ně důležitá kromě slušnosti, upřímnosti, tolerance a porozumění také zpětná vazba, vzájemná domluva na pravidlech, důslednost a cílené nastavení odpovídající komunikace.
16 – 20 let
Odpovědi respondentů v této kategorii odpovídají odpovědím předešlých kategorií. Důležité je vzájemné pochopení, důvěra a hledání společného řešení. Zdůrazňují důležitost pravidelné komunikace.
21 a více let
Zajímavá odpověď v této kategorii je „zájem rodičů“ a „ochota rodičů spolupracovat s učiteli“. Dále je pro respondenty v komunikaci s rodiči žáků důležité „nesvalovat vinu na druhého, včasná komunikace v případě vznikajícího problému (neprospěch, nekázeň); nezkreslené informace sdělované osobně rodičům a naopak; domácí prostředí pro přípravu do školy; poznat a pochopit podmínky, v kterých dítě vyrůstá a je vychováváno; jasné pojmenování problému, jasné stanovení postupu řešení, úkolů školy, rodičů, dítěte...“. Jeden z respondentů uvádí, že s rodiči je v kontaktu denně přes třídní webové stránky, e-mail, telefon.

Zdroj: autorka

Napříč všemi kategoriemi respondentů jsou nejčastějšími odpověďmi: důvěra, tolerance, respekt, vzájemná spolupráce a otevřenost. Několikrát se napříč kategoriemi objevuje odpověď „*táhnout za jeden provaz*“. Nejvíce rozvinutých odpovědí je v kategorii 21 a více let pedagogické praxe. Jako velmi pozitivní lze u respondentů hodnotit zájem o komunikaci s rodiči jako partnery. Z odpovědí není patrný dříve ve školství používaný autoritativní, direktivní přístup, o kterém se zmiňujeme v kapitole 1.2.

4. Vyberte z uvedených možností, jaké formy komunikace s rodiči využíváte.

Dotazníková otázka č.4 je sestavena na základě teoretických poznatků dostupných v kapitole 2.3. Odpovědi na tuto otázku byly vyhodnoceny také v rozdělení podle délky pedagogické praxe respondentů uvedené v tabulce číslo 2. Odpovědi byly seřazeny podle četnosti od nejvyužívanější po nejméně využívané formy komunikace.

Tab. č. 5: Formy komunikace s rodiči.

Možnosti odpovědi	Absolutní četnost [n]	Relativní četnost [%]	Podle délky pedagogické praxe respondentů [let]				
			0-5	6-10	11-15	16-20	21 a víc
třídní schůzky	76	96,2	13	4	9	7	43
individuální schůzky	70	88,6	11	4	9	7	39
Email	67	84,8	10	5	9	6	37
žakovská knížka, deníček	67	84,8	10	5	9	5	38
Telefon	62	78,5	9	4	9	7	33
školní akce (besídky, jarmarky, akademie,...)	56	70,9	7	3	7	5	34
konzultační hodiny	54	68,4	11	5	9	2	27
webové stránky školy	43	54,4	0	0	1	1	41
sociální sítě (facebook, ICQ, skype,...)	15	19,0	2	2	2	0	9
besedy, semináře pro rodiče	13	16,5	1	2	1	0	9
brožury, letáčky	13	16,5	0	1	1	0	11
Dopis	8	10,1	0	1	1	0	6

Jiné	5	6,3	0	1	0	1	3
Příručky pro rodiče	4	5,1	1	1	0	0	2

Zdroj: autorka

Na otevřenou část otázky u možnosti „jiné, prosím doplňte“ byly získány tyto odpovědi:

- *Den otevřených dveří - náhledy do vyučovacích hodin, Edookit* (1 x v kategorii 6 – 10 let a 1 x v kategorii 21 a víc let praxe)
- *Webové stránky třídy* (1 x v kategorii 16 – 20 let a 1 x v kategorii 21 a víc let praxe)
- *Společné aktivity např. turnaj ve stolním tenise, společné výlety* (v kategorii 21 a víc let praxe)

Nejčastější formou komunikace u všech kategorií respondentů jsou třídní schůzky. Tyto výsledky se shodují také s výsledky šetření České školní inspekce 2017 uvedené v teoretické části. Další nejužívanější formou komunikace jsou individuální schůzky, e-mail, žákovská knížka nebo deníček. Všichni respondenti s délkou pedagogické praxe 11 a více let uvedli, že využívají třídní schůzky.

Nejprekvapivějším výsledkem je však odpověď „webové stránky školy“ – ke komunikaci s rodiči je využívá 41 z celkového počtu 43 respondentů v kategorii 21 a víc let pedagogické praxe, ale žádný respondent do 10 let pedagogické praxe. Dva respondenti navíc v možnosti „jiné“ uvedli „webové stránky třídy“, i zde se jednalo o respondenty s délkou praxe 16 – 20 a 21 a více let praxe. Ukazuje se, že se neprokázal předpoklad, že moderní technologie častěji využívají mladí učitelé.

5. Kdo je podle Vás problémovým rodičem?

Odpovědi na otevřenou otázku číslo 5, kdo je podle učitele problémovým rodičem, jsou opět rozčleněny do kategorií respondentů podle délky pedagogické praxe uvedené v tabulce číslo 2 a z důvodu zachování vypovídací hodnoty jsou i u této otázky anonymní odpovědi respondentů v jednotlivých kategoriích citovány a jsou uvedeny v příloze číslo 6. Cílem této dotazníkové otázky bylo zjistit, zda se liší pohled na problematického rodiče ve

vnímání učitele v praxi oproti teoretickým poznatkům zjištěným v rámci provedené rešerše dostupných zdrojů.

Tab. č. 6: Kdo je podle Vás problémovým rodičem?

5 – 10 let
<p>Pro respondenty v této kategorii je problémovým rodičem nejčastěji rodič nespolupracující, rodič, který nedodržuje pokyny pro práci s dětmi, neplní rodičovské povinnosti, nevěnující se řádně svému dítěti, ale také rodiče, který za každou cenu prosazuje svůj názor, rodič workoholik, „<i>ten, kdo má problém sám se sebou a snaží se ho ventilovat (distribuuovat) na jinou osobu – v našem případě na učitele</i>“, „<i>ten, který nechce nic řešit, nekomunikuje, nemá zájem spolupracovat nebo situace vyhrocuje a popírá jejich důležitost</i>“, „<i>rodič, který se schovává za vypisování na dálku, stěžuje si na banální věci, šíří tyto nepravdy a polopravdy mezi ostatní rodiče, neumí přijít a vykomunikovat nastalý problém tváří v tvář</i>“.</p>
6 – 11 let
<p>Respondenti v této kategorii jako problémové rodiče označují rodiče nespolupracující, rodiče, kteří si neumí připustit problém s dítětem, bez zájmu o povinnosti a o dítě, alkoholiky, sociálně slabší skupina obyvatelstva a cizince nekomunikující v českém jazyce.</p>
11 -15 let
<p>Tato kategorie respondentů za problémové nejčastější označuje rodiče, který je přesvědčen o své vlastní pravdě a není ochoten dělat kompromisy, nespolupracující rodič, ten, který se za každou cenu zastává svého dítěte. Jeden respondent nespolupracujícího rodiče popisuje jako „<i>Vejtaha z Náfukova, Prudič Obecný, Ignorant Zakaždoucenu, Všechnovím Poučovací</i>“.</p>
16 – 20 let
<p>Odpovědi respondentů v této kategorii se příliš neliší od odpovědí respondentů v předchozích kategoriích. Mezi odpověďmi je však i taková, která problémového rodiče popisuje takto: „<i>Egoista, který vidí jen své zájmy a nedokáže si připustit, že učitel není ve škole jen pro jeho dítě. Problémový rodič nepřipouští, že učitel je profesionál ve svém oboru, má mnoho zkušeností a musí se řídit i mnoha nařízeními</i>“. Respondent charakterizuje učitele jako profesionála s mnoha zkušenostmi, který musí plnit řadu povinností a nařízení daných legislativou. Tato odpověď může vyvolávat dojem, že učitel ví vše lépe, než rodič, a rodič by měl přijmout jeho rady a doporučení.</p>
21 a více let
<p>V odpovědích respondentů této kategorie jsou nejčastěji zastoupeny: neschopnost komunikace, nezájem, nedůslednost, rodič, který je přesvědčen o své pravdě, rodič přesvědčený o tom, že jeho</p>

dítě je nejlepší, ten, který hledá jen chyby na druhých a nepřizná své vlastní, ten, kdo nejedná přímo, hledá příčinu neúspěchu dítěte jen ve škole, problémový člověk, který má děti, agresor, rodič, který doma prezentuje školu jako problémové místo, ten, co neřekne svůj názor do očí, ale někde mimo školu, člověk s nedostatečnou dávkou citu k dítěti, alkoholik, návykové látky, pracovní vyčerpání nebo úzkostná matka. Jeden respondent uvádí: „S *problémovými rodiči se moc neseškávám, snažím se problémům spíše předcházet. Problémem je, pokud rodiče absolutně věří svým dětem, nevyslechnou příp. nevěří druhé straně (škole, spolužákům). Hledají chyby pouze na straně školy, nedokážou objektivně posoudit nadání svého dítěte. Nedůsledný rodič, příliš ochranný rodič atd.*“

Zdroj: autorka

Z odpovědí respondentů jednoznačně vyplývá, že problémovými rodiči jsou rodiče, se kterými je obtížná komunikace, nebo takoví rodiče, kteří z různých důvodů s učitelem, a často ani se svým dítětem, nekomunikují, což potvrzují i teoretické poznatky získané v rámci rešerše dostupných zdrojů v kapitole 3.2.

6. Vyberte z následujících možností, s jakými rodiči jste se za dobu Vaší pedagogické praxe setkali:

Na základě provedené rešerše dostupných teoretických zdrojů byly zvoleny možnosti uzavřené otázky číslo 6, s jakými skupinami potencionálně problémových rodičů se respondenti setkali. V kapitole 3.2 jsou sepsána specifika komunikace s těmito rodiči. Odpovědi byly vyhodnoceny v tabulce č. 7. Možnosti odpovědí jsou seřazeny podle četnosti jejich od nejčastějších po nejméně četné.

Tab. č. 7: S jakými rodiči se učitel setkal.

Možnosti odpovědí	Absolutní četnost [n]	Relativní četnost [%]	Podle délky pedagogické praxe respondentů				
			0-5 let	6-10 let	11-15	16-20	21 a víc
Rozvedení	73	92,4 %	12	5	9	6	41
sociálně a ekonomicky slabí	71	89,9 %	9	5	9	7	41
pracovní vyčerpání	59	74,7 %	13	4	8	6	28
z kulturně odlišného prostředí	45	57,0 %	7	5	6	5	22

s dítětem v náhradní rodinné péči	39	49,4 %	2	3	6	4	24
Agresivní	38	48,1 %	4	3	7	4	20

Zdroj: autorka

Z uvedených možností se učitelé nejčastěji setkávají s rodiči z rozvedených (92,4 %) nebo sociálně slabých rodin (89,9 %). Další velkou skupinou, se kterou se respondenti při práci setkali (74,7 %), jsou rodiče pracovně vytížení. Ostatní možnosti, tj. rodiče z kulturně odlišného prostředí, s dítětem v náhradní rodinné péči a agresivní, uvedla přibližně polovina respondentů. O rodičích pracovně vytížených, a agresivních se učitelé zmiňovali také v odpovědích na otázku číslo 5.

7. Co považujete za nejčastější příčiny problémů v komunikaci mezi učitelem a rodiči žáků?

Odpovědi na otevřenou dotazníkovou otázku číslo 7, co učitel považuje za nejčastější příčiny problémů v komunikaci mezi učitelem a rodiči žáků, jsou stejně jako předchozí otevřené otázky (č. 3 a 5) rozčleněny do kategorií respondentů podle délky pedagogické praxe a jednotlivé odpovědi respondentů jsou uvedeny v příloze číslo 7. Cílem této dotazníkové otázky bylo zjistit, zda se liší vnímání učitele na nejčastější příčiny problémů v komunikaci s rodiči žáků oproti teoretickým poznatkům zjištěným v rámci provedené rešerše dostupných zdrojů.

Tab. č. 8: Co považujete za nejčastější příčiny problémů v komunikaci mezi učitelem a rodiči žáků?

0 – 5 let
<p>Nejčastější odpovědi respondentů v této kategorii jsou vytíženost rodičů, neochota, nezáměr rodičů, vzájemné nepochopení, povýšenost, předsudky, bezohlední rodiče, nedostatek času... Dále jako příčiny problémů uvádějí: „<i>problémy dítěte ve výchově nebo vzdělávání; rozvod, kdy se rodiče pomlouvají u učitele a oba přistupují k dítěti odlišným způsobem; sociálně slabí rodiče, kteří nejeví o dítě dostatečný zájem; nepochopení toho, že nejsme jako rodič a učitel proti sobě, ale máme společný zájem a cíl a tím je spokojené dítě.</i>“</p>
6 – 10 let
<p>U respondentů v této kategorii byly zaznamenány odpovědi jako neochota řešit problém, dodržet smluvená pravidla, povinnosti, nedostatek času, nedůvěra, nízké vzdělání; když mají rodič i učitel odlišné představy o vzdělávání dítěte. Objevily se však i odpovědi vypovídající o tom, že „<i>učitelé</i></p>

<i>neumí vhodně komunikovat s rodiči“ a „omezují se na popis nežádoucích projevů do ŽK s následnými postihy“.</i>
11– 15 let
Respondenti zde uvádějí jako příčiny problémů „nezájem rodičů, nedorozumění, nedisciplinovanost, neochota spolupracovat, vytíženost rodičů, nízká inteligence“. Jeden respondent uvádí, že učitelé často řeší problémy, až když jich je příliš nebo naopak řeší každou drobnost.
16 – 20 let
V odpovědích respondentů se obdobně jako u předchozích kategorií objevují nechuť spolupracovat, nedostatečná rodičovské kompetence, nezájem, podezřívavost, nedostatek respektu a úcty, vulgarita, nízké IQ rodiče, možná ještě víc EQ. Dále respondenti uvedli odpovědi: „když si rodič myslí, že má geniální a bezproblémové dítě a nepřipustí, že by to mohlo být jinak nebo nedostatek času na dialog (na obou stranách), vzájemná nedorozumění.“ „Pokud je možnost si s rodiči v klidu promluvit, velká část věcí se tím vyřeší.“
21 a více let
Respondenti s praxí 21 a více let za nejčastější příčiny problémů v komunikaci s rodiči žáků zmiňují nezájem, neochotu, neschopnost naslouchat a spolupracovat, nedostatek informací na obou stranách, nepochopení problému, špatně nastavená nebo nedodržovaná pravidla, odkládání řešení problémů, nedůslednost, nadřazenost, vytíženost rodičů, málo příležitostí. prosazování, za každou cenu, svých názorů, nepřiměřený pohled na schopnosti žáka. Několik odpovědí zmiňuje, že problémem je, když rodiče nepovažují profesi učitele za důležitou; rodič má dojem, že si může k učiteli všechno dovolit; bezmezná důvěra rodičů v to, co jim děti řeknou a také když rodiče odmítnou komunikaci s učitelem, raději komunikují hned s vedením školy,... nebo mezi sebou často komunikují přes Facebook. Jeden respondent vnímá jako problém obavu učitelů z reakce rodičů. Pouze jeden respondent uvádí „ <i>celkem zvládám</i> “.

Zdroj: autorka

Odpovědi respondentů napříč kategoriemi délky praxe se shodovaly s teoretickými poznatky uvedenými v teoretické části textu. Nejčastěji se objevovaly důvody jako nedostatek času rodičů, neochota, nedůvěra, sociálně slabí rodiče, nízké IQ, rozvod rodičů, objevily se i obavy z reakcí rodičů na sociálních sítích.

8. Domníváte se, že zvládáte efektivně komunikovat se všemi typy rodičů?

Odpovědi respondentů na dotazníkovou otázku číslo 8 jsou shrnuty v tabulce číslo 9.

Tab. č. 9: Zvládáte efektivně komunikovat se všemi typy rodičů?

Možnosti odpovědí	Absolutní četnost [n]	Relativní četnost [%]	Podle délky pedagogické praxe respondentů				
			0-5 let	6-10 let	11-15	16-20	21 a víc
Ano	13	16,5	1	0	2	0	10
spíše ano	57	72,2	12	3	6	6	30
Nevím	7	8,9	2	2	1	1	1
spíše ne	2	2,5	0	0	0	0	2
Ne	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	79	100,0	15	5	9	7	43

Zdroj: autorka

Výsledky se jeví jako velmi pozitivní. Ukazuje se, převážná většina učitelů (88,7 %) si o sobě myslí, že komunikaci s rodiči žáků zvládá, proto jejich odpovědi byly „ano“ nebo „spíše ano“.

Možnost „ano“ zvolilo 16,5 % respondentů, 1 z kategorie 0 – 5 let pedagogické praxe, 2 z kategorie 11 – 15 let a 10 z kategorie 21 a víc let praxe. „Spíše ano“ uvedlo 72,2 % respondentů napříč všemi zvolenými kategoriemi. 8,9 % respondentů uvedlo, že nevědí, jestli zvládají efektivně komunikovat se všemi typy rodičů, po 2 z kategorie 0 – 5 a 6 – 10 let praxe a po jednom respondentovi z kategorií 11 – 15, 16 – 20 a 21 a víc let pedagogické praxe.

„Nevím“ odpovědělo 8,9 % dotázaných napříč kategoriemi. Jen 2 učitelé (2,5 %) uvádějí odpověď „spíše ne“. Paradoxně se jedná o respondenty s délkou praxe více jak 21 let, jeví se proto, že důvodem odpovědi není nedostatek znalostí a zkušeností, ale spíše možné vyhoření, či špatná zkušenost s problémovými rodiči. Odpověď „ne“ neuvedl nikdo.

9. Využíváte možnosti dalšího vzdělávání v této oblasti? (školení, samostudium)

Odpovědi na dotazníkovou otázku číslo 9 zaměřenou na využívání možností dalšího vzdělávání v oblasti efektivní komunikace s různými typy rodičů jsou uvedeny v tabulce číslo 10.

Tab. č. 10: Využíváte možnosti dalšího vzdělávání v této oblasti?

Možnosti odpovědí	Absolutní četnost [n]	Relativní četnost [%]	Podle délky pedagogické praxe respondentů				
			0-5 let	6-10 let	11-15	16-20	21 a víc
Ano	65	82,3	12	4	7	6	36
Ne	14	17,7	3	1	2	1	7
Celkem	79	100	15	5	9	7	43

Zdroj: autorka

Z tabulky číslo 10 vyplývá, že 82,3 % dotázaných uvedlo, že využívají možnosti dalšího vzdělávání v oblasti komunikace mezi učiteli a rodiči žáků, a to v podobném poměru napříč všemi kategoriemi. Důvodem, proč odpověď „ano“ uvedlo vysoké procento učitelů ze všech kategorií, může být skutečný zájem a uvědomění si důležitosti kvalitní a efektivní komunikace mezi učiteli a rodiči žáků. Tento výsledek hodnotím jako pozitivní.

10. Znáte následující projekty?

Odpovědi na dotazníkovou otázku číslo 10 jsou vyhodnoceny v tabulce číslo 11. Učitelé odpovídali na otázku, zda znají projekty „Rodiče vítáni“ a „Mediace do škol“ a případně jestli je jejich škola do projektu zapojena. Odpovědi byly opět tříděny podle délky praxe učitelů. V tabulce jsou pak odpovědi v jednotlivých kategoriích rozděleny podle toho, zda respondenti projekt znají nebo ne, tak, že v jedné kolonce jsou uvedeny počty pro odpovědi „ano“ / „ne“.

Tab. č. 11: Znáte následující projekty?

Možnosti odpovědí	Ano	%	ne	%	Podle délky pedagogické praxe respondentů				
					0-5 let	6-10 let	11-15 let	16-20let	21a víc
rodiče vítáni	40	52	39	48	5 / 10	3 / 2	6 / 3	3 / 4	23 / 20
Zapojeni	5	6	74	94	0	0	0	0	5

mediace do škol	20	25	59	75	7 / 8	1 / 4	2 / 7	2 / 5	8 / 35
Zapojeni	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: autorka

O projektu „Rodiče vítání“ a „Mediace do škol“ se zmiňujeme již v teoretické části práce v kapitole 3.3. Záměrem zařazení této dotazníkové otázky bylo zjistit, jak jsou učitelé informováni, jestli se v této oblasti vzdělávají, nebo zda jejich škola těchto projektů využívá. Na webových stránkách rodicevitani.cz je možnost nahlédnout do seznamu všech škol, které jsou touto značkou certifikovány. V okrese Třebíč jde pouze o jednu z oslovených šedesáti základních škol.

Projekt Rodiče vítání zná přibližně polovina respondentů napříč kategoriemi. Pouze 6 % dotázaných však uvádí, že je jejich škola v projektu zapojena. Ze zapojených respondentů jsou všichni z kategorie 21 a více let praxe.

Projekt mediace do škol zná pouze 20 z dotazovaných respondentů, tedy 25%. Až na jednoho znají projekt Mediaci do škol všichni respondenti z kategorie pedagogické praxe 0-5 let. Jeho služby nevyužívá žádná z dotazovaných škol. Cílem toho projektu je „*nabídnout školám vyškolený tým mediátorů a facilitátorů, kteří mohou být využíváni jako „profesionální služba první pomoci“ při řešení různých typů konfliktů.*“ (<https://www.rodicevitani.cz/nezarazene/mediace-cesta-k-reseni-konfliktu/>). Školy této služby zřejmě nevyužívají, z důvodu, že zvládají řešit konfliktní situace jiným způsobem, nebo se jim snaží předcházet. Každopádně je dobré o této možnosti využití vědět a v případě problému ji škola může využít.

11. Máte na závěr nějaké rady, jak řešit či předcházet problémům v komunikaci s rodiči žáků?

Závěrečná dotazníková otázka byla otevřená a jako jediná nepovinná. Cílem bylo zjistit, jaké nástroje sami učitelé používají pro zlepšení komunikace s rodiči žáků a jak se podle nich dá problémům v komunikaci s rodiči žáků předcházet. Odpovědi jsou velmi cenné. Aby zůstala zachována jejich vypovídací hodnota, jsou jednotlivé odpovědi citovány a jsou uvedeny v příloze číslo 8.

Tab. č. 12: Máte na závěr nějaké rady, jak řešit či předcházet problémům v komunikaci s rodiči žáků?

0 – 5 let
<p>Učitelé v této doporučení: „vše řešit včas, nepoučovat rodiče, nabídnout svůj pohled na věc, být otevření, vstřícní, mít trpělivost, naslouchat, snažit se o kompromisy, učit se asertivnímu jednání, přijmout fakt, že bez komunikace to nepůjde.“ Důležitá je pro ně také „vzájemná empatie, udržet si své osobní hranice, neodsuzovat a všechny vlastní návrhy a požadavky podkládat důvody.“</p> <p>Doporučují v rámci komunikace vždy říct něco pozitivního, navodit dobrou atmosféru i když se řeší problém; včas informovat rodiče o tom, co jim chci předat, přistupovat, pokud je to možné, ke každému individuálně.</p>
6 – 10 let
<p>Doporučení učitelů v této kategorii je „využívat nabídek služeb neziskových organizací; řešit problém ihned jak se vyskytne (někdy lepší zavolat dříve než přijde dítě domů); ohleduplnou formou zjišťovat stav úrovně spolupráce, neustále se zvedat a začínat znovu..“.</p>
11– 15 let
<p>Rady respondentů s praxí 11 - 15 let jsou slušnost, vstřícnost, věcnost, stručnost, ochota naslouchat si, tolerance, pochopení, empatie, nadhled, snažit se být milá a vstřícná, vždy jednat klidně, a profesionálně, nastavit jasná pravidla a hranice, případně jednání s přítomností dalšího zaměstnance školy, využívat vhodné prostředky komunikace. I v této kategorii je zdůrazňována nutnost komunikace: je potřeba být v tomto směru jako učitel aktivní a s rodiči komunikaci aktivně navazovat; zásadní věci řešit zavčas, vyplatí se informovat rodiče dříve, než přijde dítě domů; nepřestávat se snažit komunikovat.</p>
16 – 20 let
<p>Dotazovaní s praxí 16 - 20 let doporučují častější a užší komunikaci s rodiči, vstřícný přístup učitele, brát lidi takové, jací jsou, jednat s úctou, informovat, být vstřícný, umění naslouchat, empatii, lidský pohled. Návod, který vystihuje velkou část odpovědí zní: Informace, informace, informace. Předem si rozmyslet, jaké požadavky a pravidla hodlám nastavit, rodičům vysvětlit, proč je to důležité, jak to funguje, jak se to dá změnit. A ještě jedno doplnění: co nejvíce se setkávat a využívat formy komunikace, které rodičům vyhovují (i maily nebo SMS). Komunikovat věcně, nevkládat negativní emoce do komunikace i když řeším něco pro rodiče nepříjemného. Nezlehčovat názory a připomínky rodičů, ptát se na ně i pokud nemusíme řešit něco nepříjemného a získat tak od rodičů důvěru, aby učitele brali jako autoritu a partnera při vzdělávání a výchově svého dítěte. Tyto odpovědi vypovídají o tom, že učitelé umí vystihnout podstatu problému,</p>

kvalitní komunikace s rodiči žáků je pro ně velmi důležitá. Snaží se přizpůsobit, využívat formy komunikace, které vyhovují rodičům, tak aby se společně s rodiči stali partnery při výchově dětí.
21 a více let
<p>Odpovědi respondentů s praxí 21 a více let se příliš neliší od předchozí kategorie. Učitelé doporučují jednat v klidu a opatrně, zodpovědně a důsledně pracovat, diagnostikovat (nejen opravovat chyby), být flexibilní, empatičtí, ale rozhodní. Naslouchat, jasná domluva na způsobech komunikace, pravidelné setkávání, slušnost, vzájemný respekt a snaha řešit problémy, vzbudit zájem o dítě, trpělivě vysvětlovat, často spolupracovat s rodiči problémových žáků. Několika učitelům se v komunikaci osvědčil individuální přístup. Další skupina dotazovaných uvádí, že se jim osvědčilo při rozhovoru vždy říct na začátku něco pozitivního, uvolnit atmosféru, jednat s rodiči bez afektu, přijímat kompromisní řešení. Další skupinou odpovědí je návod, jak předcházet konfliktům budováním vzájemné důvěry, při konfliktu zachovat klid, neřešit situaci s horkou hlavou, vytvořit si časovou rezervu na promyšlené jednání, vyslechnout si názor rodiče, dojít společně k řešení, nepřistoupit na jejich hru. Na první třídní schůzce si vždy vysvětlíme základní pravidla, důsledně dbáme na dodržování, škola a rodiče musí být partáci, pak jsou spokojené obě strany i děti. Rodiče musí učiteli důvěřovat, jejich dítě musí mít rádo svého učitele. Pouze jedna odpověď požaduje zvýšení prestiže učitelského povolání ve společnosti.</p>

Zdroj: autorka

Z odpovědí nejsou patrné rozdíly ve zkušenostech začínajících učitelů a učitelů s dlouholetou pedagogickou praxí. Avšak tato dotazníková otázka byla jako jediná nepovinná, proto je dost pravděpodobné, že rady dávali učitelé, kteří se v problematice komunikace učitel rodič orientují, a proto mohli předat jejich cenné rady. Jako velice pozitivní lze hodnotit fakt, že většina z uvedených rad koresponduje s informacemi uvedenými v teoretické části textu.

6.2 Ověření stanovených hypotéz

Hypotézy, které byly uvedeny v metodologické části této práce, jsou dále rozšířeny o nulovou hypotézu. Všechny stanovené hypotézy budou statisticky ověřeny metodou chí-kvadrát.

Základní myšlenka chí-kvadrát testu spočívá v porovnání pozorovaných a očekávaných četností. Pozorované četnosti zjistíme z kontingenční tabulky. Očekávané četnosti je nutné vypočítat. Při výpočtu vycházíme z předpokladu, že platí nulová hypotéza.

Tedy provádíme-li test homogenity, předpokládáme, že rozložení hodnot sledované kategoriální veličiny je ve všech populacích shodné. Pokud provádíme test nezávislosti, nulová hypotéza předpokládá, že mezi dvěma kvalitativními veličinami není žádná závislost. V případě testu dobré shody předpokládáme, že sledovaná veličina má rozložení daného typu. Velikost rozdílu mezi pozorovanými a očekávanými četnostmi posuzujeme pomocí testové statistiky χ^2 . Na základě pravděpodobnostního rozložení chí-kvadrát se vypočítá pravděpodobnost výskytu takovéto nebo ještě extrémnější hodnoty. Tato pravděpodobnost se nazývá dosažená hladina významnosti statistického testu (p-hodnota). Pokud je menší než 0,05, nulovou hypotézu zamítáme. Znamená to, že pravděpodobnost, že by pozorované rozdíly i závislosti vznikly pouze náhodou, je menší než 5 %. (Dostupné z: <http://ulb.upol.cz/praktikum/statistika3.pdf>)

H1: Existuje závislost mezi délkou pedagogické praxe a schopností efektivně komunikovat se všemi typy rodičů.

- H₀: Neexistuje závislost mezi délkou pedagogické praxe a schopností efektivně komunikovat se všemi typy rodičů.

Pro ověřování hypotézy byly jednotlivé odpovědi rozděleny podle dvou proměnných – podle odpovědí na dotazníkovou otázku Zvládáte efektivně komunikovat se všemi typy rodičů? a podle délky pedagogické praxe (0-5 let, 6-10 let, 11-15 let, 16-20 let, 21 a více let).

Do testování hypotézy bylo tedy zahrnuto 79 respondentů. Statistická významnost v odpovědích respondentů byla měřena metodou chí-kvadrát na hladině významnosti 0,05.

Statistickou významnost těchto rozdílů jsme ověřovali v rámci výše uvedené hypotézy. Jelikož na danou otázku žádný z respondentů neodpověděl „ne“, nebyla tato varianta odpovědi zahrnuta do testování.

Tab. č. 13: Statistické zpracování - Zvládáte efektivně komunikovat se všemi typy rodičů?

Možnosti odpovědí	Četnost		Podle délky pedagogické praxe respondentů				
			0-5 let	6-10 let	11-15	16-20	21 a víc
Ano	Pozorovaná	13	1	0	2	0	10
	Očekávaná		2,468	0,823	1,481	1,152	7,076

spíše ano	Pozorovaná	57	12	3	6	6	30
	Očekávaná		10,823	3,607	6,494	5,050	31,025
Nevím	Pozorovaná	7	2	2	1	1	1
	Očekávaná		1,329	0,443	0,797	0,620	3,810
spíše ne	Pozorovaná	2	0	0	0	0	2
	Očekávaná		0,379	0,126	0,228	0,177	1,089
Celkem		79	15	5	9	7	43

Zdroj: autorka

Signifikance p byla rovna 0,472 (tedy byla větší než stanovená hladina významnosti), a proto **nelze odmítnout nulovou hypotézu** – to znamená, že **na dané hladině významnosti neexistuje statisticky významný rozdíl mezi délkou pedagogické praxe a schopností efektivně komunikovat se všemi typy rodičů.**

H2: Respondenti s kratší pedagogickou praxí více využívají možnosti dalšího vzdělávání v oblasti komunikace s rodiči žáků než respondenti s delší pedagogickou praxí.

- H2₀: Neexistuje statisticky významný rozdíl ve využívání možnosti dalšího vzdělávání v souvislosti s délkou pedagogické praxe.

Pro ověření hypotézy byly jednotlivé odpovědi rozděleny podle dvou proměnných – podle odpovědí na dotazníkovou otázku „*Využíváte možnosti dalšího vzdělávání v této oblasti?*“ a podle délky pedagogické praxe (0-5 let, 6-10 let, 11-15 let, 16-20 let, 21 a více let).

Do testování hypotézy bylo tedy zahrnuto 79 respondentů. Statistická významnost v odpovědích respondentů byla měřena metodou chí-kvadrát na hladině významnosti 0,05.

Tab. č. 14: Statistické zpracování - Využíváte možnosti dalšího vzdělávání v této oblasti?

Možnosti odpovědí	Četnost	Podle délky pedagogické praxe respondentů				
		0-5 let	6-10 let	11-15	16-20	21 a víc

Ano	Pozorovaná	65	12	4	7	6	36
	Očekávaná		12,341	4,113	7,405	5,759	35,380
Ne	Pozorovaná	14	3	1	2	1	7
	Očekávaná		2,658	0,886	1,594	1,240	7,621
Celkem		79	15	5	9	7	43

Zdroj: autorka

Signifikance p byla rovna 0,989 (tedy byla větší než stanovená hladina významnosti), a proto **nelze odmítnout nulovou hypotézu** – to znamená, že **na dané hladině významnosti neexistuje statisticky významný rozdíl ve využívání možnosti dalšího vzdělávání v souvislosti s délkou pedagogické praxe.**

H3: Respondenti s kratší pedagogickou praxí mají méně osobních zkušeností s uvedenými potenciálně problémovými rodiči.

H3₀: Neexistuje statisticky významný rozdíl mezi délkou pedagogické praxe a osobními zkušenostmi respondentů s potenciálně problémovými rodiči.

Pro ověřování hypotézy byly jednotlivé odpovědi rozděleny podle dvou proměnných – podle odpovědí na dotazníkovou otázku „S jakými rodiči jste se za dobu Vaší pedagogické praxe setkali?“ a podle délky pedagogické praxe (0-5 let, 6-10 let, 11-15 let, 16-20 let, 21 a více let).

Do testování hypotézy bylo tedy zahrnuto 79 respondentů. Statistická významnost v odpovědích respondentů byla měřena metodou chí-kvadrát na hladině významnosti 0,05.

Tab. č. 15: Statistické zpracování - S jakými rodiči jste se za dobu Vaší pedagogické praxe setkali?

Možnosti odpovědí	Četnost	Podle délky pedagogické praxe respondentů				
		0-5 let	6-10 let	11-15	16-20	21 a víc
Rozvedení	Pozorovaná	12	5	9	6	41
	Očekávaná	10,556	5,615	10,107	7,187	39,532
	Pozorovaná	9	5	9	7	41

sociálně a ekonomicky slabí	Očekávaná		10,267	5,461	9,830	6,990	38,449
pracovně vytížení	Pozorovaná	59	13	4	8	6	28
	Očekávaná		8,532	4,538	8,169	5,809	31,951
z kulturně odlišného prostředí	Pozorovaná	45	7	5	6	5	22
	Očekávaná		6,507	3,461	6,231	4,431	24,369
s dítětem v náhradní rodinné péči	Pozorovaná	39	2	3	6	4	24
	Očekávaná		5,64	3	5,4	3,84	21,12
Agresivní	Pozorovaná	38	4	3	7	4	20
	Očekávaná		5,495	2,923	5,261	3,741	20,578

Zdroj: autorka

Signifikance p byla rovna 0,985 (tedy byla větší než stanovená hladina významnosti), a proto **nelze odmítnout nulovou hypotézu** – to znamená, že **na dané hladině významnosti neexistuje statisticky významný rozdíl mezi délkou pedagogické praxe a osobními zkušenostmi respondentů s potenciálně problémovými rodiči.**

7. DISKUZE

V této části práce budou výsledky výzkumu dány do souvislostí s poznatky uvedenými v teoretické části práce a srovnány s výsledky jiných výzkumů.

V současné době je v pedagogice jen velmi málo oblastí, které dosud nebyly nějakým způsobem podrobeny zkoumání. Snažili jsme se seznámit se stavem poznání ve zvolené oblasti a na základě získaných informací byly definovány cíle, výzkumné otázky a hypotézy, kterými jsme se ve výzkumném šetření zabývali.

Hlavním cílem výzkumu bylo **zjistit aktuální úroveň komunikace učitelů s rodiči žáků 1. stupňů ZŠ v okrese Třebíč, se zaměřením na komunikaci s problémovými rodiči.**

Tento cíl byl zvolen na základě osobních zkušeností autorky a informací získaných při studiu odborné literatury na toto téma. Prvním důvodem je fakt, že je to už třicet let, co se začal měnit školský systém a přístupy k rodičům žáků od dříve využívaného autoritativního a direktivního. Ze studia literatury k tomuto tématu je znát, že se situace rok od roku zlepšuje a komunikací učitelů s rodiči žáků se zabývá čím dál více odborníků. Existuje řada školení, které mohou školy v rámci této problematiky využít. Inspiraci lze hledat také u mnohých alternativních škol, které si právě na partnerském vztahu a efektivní komunikaci zakládají (např. již výše zmíněná program Začít spolu). A také nesmíme opomenout mediálně známý projekt Rodiče vítáni od společnosti EDUin, který má za cíl dostat tuto problematiku do povědomí naší společnosti. Dílčím cílem proto bylo ověření, zda tyto teoretické poznatky platí i u konkrétních učitelů v okrese Třebíč, kde autorka chce zahájit svoji pedagogickou kariéru. Druhým důvodem zkoumání byly informace, že začínající pedagogové nemají dostatek zkušeností s komunikací s rodiči žáků, protože této problematice není na VŠ věnováno dostatek pozornosti a ani teoreticky nelze nasbírat zkušenosti, dokud si je sami neprožijeme. Proto bylo celé výzkumné šetření členěno na kategorie respondentů dle délky jejich pedagogické praxe, aby bylo z odpovědí patrné, zda jsou vidět rozdíly v komunikaci zkušenějších starších pedagogů od těch začínajících.

Jednou ze stanovených výzkumných otázek proto bylo: **„Liší se odpovědi respondentů z různých kategorií dle délky pedagogické praxe?“**

Po vyhodnocení stanovených hypotéz, které měly prokázat rozdílnost v úrovni komunikace v souvislosti s délkou pedagogické praxe lze konstatovat, že na okrese Třebíč

nejsou patrné rozdíly v komunikaci s rodiči žáků v souvislosti s délkou pedagogické praxe, jelikož se žádná z hypotéz nepotvrdila.

Tyto výsledky můžeme porovnat s výsledky výzkumu Radky Dofkové (2017), která se zaměřila na základní aspekty připravenosti budoucích učitelů matematiky na základních školách spolupracovat s rodiči. Na výzkumném projektu spolupracovalo 83 studentů 3. a 4. ročníku studijních programů Učitelství pro 1. stupeň základních škol a speciální pedagogika a učitelství pro děti se speciálními potřebami a Učitelství pro 1. stupeň základních škol, a to na začátku letního semestru v roce 2017. Příjemným zjištěním bylo, že většina studentů se nebojí komunikovat s rodiči, mají pozitivní přístup k nalezení společných řešení a jsou sebevědomí z hlediska osobnostní kvalifikace. To lze považovat za dobrý začátek pro budoucnost práce (Dofková 2017 s. 78).

Důvodem, že se neprokázaly rozdíly v odpovědích na dotazníkové otázky na základě délky pedagogické praxe respondentů mohou být např. nově vznikající studijní projekty na vysokých školách, které se zaměřují na podporu přípravy budoucích pedagogických pracovníků, nebo také větší osvěta v této oblasti. Nově také vznikl projekt SYPO = Systém podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů. Tento projekt má za cíl v rámci své aktivity Začínající učitel pomoci školám úspěšně uvést začínající učitele do praxe a díky plánovitému procesu jejich uvádění pomoci začínajícím učitelům překonat počáteční obtíže, které se mohou projevit dokonce „šokem z praxe“. Tento projekt začal na jaře 2019 pod záštitou NIDV, který je realizátorem tohoto projektu. (Záleská a kol. 2019)

Další výzkumnou otázkou bylo zda: **„Považují učitelé na třebíčsku komunikaci s rodiči za důležitý faktor při vzdělávání žáků?“**

Jak vyplývá z výsledků výzkumného šetření (tab. č.3) všichni učitelé považují komunikaci s rodiči za důležitý faktor při spolupráci (78 respondentů na dotazníkovou otázku odpovědělo „ano“ a 1 respondent „spíše ano“), což lze hodnotit jako pozitivní. Tento výsledek ukazuje, že si jsou učitelé vědomi důležitosti komunikace s rodiči žáků. Houri a kol. (2019) z Minnesotské univerzity ve svém výzkumu potvrzují, že přímá komunikace mezi učitelem a rodičem posiluje rodičovskou důvěru a zvyšuje zapojení rodičů. Další důvody, proč je komunikace s rodiči důležitá jsou uvedeny v teoretické části kapitoly 1.4.

Koho učitelé považují za problémového rodiče?

Tato výzkumná otázka pro nás byla důležitá především z toho důvodu, že nikde není jasně stanoveno, kdo je problémovým rodičem. V teoretické části práce byly popsány

vybrané typy rodičů, se kterými potenciálně může mít učitel „problém“. Při studiu odborné literatury jsme narazili na diplomovou práci, ve které autorka taktéž pomocí dotazníkového šetření zjišťovala, koho považují učitelé za problémového rodiče. Z výsledků autorčina šetření vyplývá, že za problémového rodiče učitelé nejčastěji považují rodiče: „*kteří nekomunikují, neodpovídají na vzkazy, emaily či hovory, nedodržují dohodnuté termíny, neplatí včas dohodnuté poplatky, kteří si myslí, že učitel dělá vše špatně, viní učitele a školu, kteří nejsou ochotní spolupracovat.*“ (Bertlová 2014, s. 112-113)

V našem šetření se odpovědi více shodovaly s poznatky uvedenými v teoretické části, konkrétně v kapitole 3. Nejčastější odpovědi byli rodiče: „*kteří nespolupracují, nemají zájem o dítě, nejsou schopni kompromisu*“, mezi odpověďmi byli často i „*rodiče alkoholici, sociálně slabší skupina obyvatelstva a cizinci nekomunikující v českém jazyce.*“

Komunikací s těmito typy rodičů se zabývá např. Vyhnálek (2017), nebo Šulová (2014), které uvádíme v teoretické části textu.

Jaké možnosti komunikace učitelé nejčastěji využívají, které se jim osvědčily, které naopak ne.

Výzkumů na téma využívání forem komunikace je poměrně mnoho. Podobné otázky můžeme nalézt v diplomových pracích na téma komunikace učitelů s rodiči žáků, ale také např. u námi zmiňovaném šetření České školní inspekce z roku 2017, nebo v publikaci od Feřtka (2011) „*Rodiče vítáni*“. U všech uvedených výzkumů se potvrzuje, že nejčastější formu komunikace učitelé stále volí třídní schůzky. Stejný výsledek se prokázal i v našem výzkumném šetření. Další nejčastější odpovědi byly individuální schůzky, žákovská knížka/deníček, email a telefon. Například sociální sítě (facebook, ICQ, skype apod.) využívá pouze 19% respondentů. Zajímavé při analýze odpovědí bylo, že webové stránky jako možnost komunikace využívá 41 z celkového počtu 43 respondentů v kategorii 21 a víc let pedagogické praxe, ale žádný respondent s délkou pedagogické praxe do 10 let.

Stuartová (2019) v článku „*A Fresh Approach to Partnership*“ uvádí, že technologie jako jsou např. e-maily, webové stránky, textové zprávy, sociální média mohou mít z pohledu komunikace jak pozitivní, tak i negativní vliv. Pozitivem je, že díky nim dochází k větší demokratizaci vzdělávání, možnosti rychlejšího zprostředkování komunikace. Avšak jako negativum hodnotí, že když škola začne využívat velké množství různých digitálních kanálů prostřednictvím kterých předává informace rodičům, může se stát, že budou rodiče

zmatení, kde a na co se mohou spolehnout, aby získali informace, které požadují (Stuartová 2019, s. 7-9).

Proto zřejmě u nás učitelé stále nejvíce dají na osobní kontakt s rodiči, jako jsou již zmíněné třídní schůzky či individuální konzultace, kde mohou předat všechny důležité informace a odpovědět na případné nejasnosti.

Všechny uvedené možnosti komunikace, které byly použity v dotazníkovém šetření jsou blíže popsány v kapitole 2.3 teoretické části.

Cílem výzkumné otázky bylo také zjistit jaké techniky komunikace se učitelům osvědčily, nebo které naopak ne. Tyto informace jsme zjišťovali za základě poslední dotazníkové otázky „*Máte na závěr nějaké rady, jak řešit či předcházet problémům v komunikaci s rodiči žáků?*“ Díky těmto radám byl sestaven „návod na komunikaci s rodiči žáků“, který doporučují právě oslovení učitelé z okresu Třebíč. Tento návod je zařazen do podkapitoly „*Doporučení do praxe*“, který naleznete níže v textu. Obdobné rady a tipy pro efektivní komunikaci přímo od odborníků na toto téma jsou uvedeny v teoretické části textu ve 2. a 3. kapitole.

Poslední výzkumnou otázkou bylo zjistit **jaké mají učitelé povědomí o projektech Rodiče vítání a Mediace do škol?**

O projektu „Rodiče vítání“ a „Mediace do škol“ se zmiňujeme již v teoretické části práce v kapitole 3.3. Záměrem zařazení bylo zjistit, jak jsou učitelé informováni, jestli se v této oblasti vzdělávají, nebo zda jejich škola těchto projektů využívá. Na webových stránkách rodicevitani.cz je možnost nahlédnout do seznamu všech škol, které jsou touto značkou certifikovány. V okrese Třebíč jde pouze o jednu z oslovených šedesáti základních škol. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že projekt Rodiče vítání zná přibližně polovina respondentů napříč kategoriemi. Pouze 6 % dotázaných však uvádí, že je jejich škola v projektu zapojena, což ale bylo pravděpodobné na základě získané informace, že se jedná pouze o jednu školu z celého okresu Třebíč.

Projekt mediace do škol zná pouze 20 z dotazovaných respondentů, tedy 25%. Jeho služby nevyužívá žádná z dotazovaných škol. Školy této služby zřejmě nevyužívají, z důvodu, že zvládají řešit konfliktní situace jiným způsobem, nebo se jim snaží předcházet. Každopádně je dobré o této možnosti využití vědět a v případě problému ji škola může využít.

7.1 Limity výzkumného šetření

Mezi limity, které mohly ovlivnit výsledky výzkumného šetření lze zařadit především tyto:

- Je pravděpodobné, že se dotazník nedostal ke všem učitelům prvního stupně základních škol v okrese Třebíč, jelikož nebyly dostupné kontakty na všechny tyto učitele, aby jim mohl být dotazník rozeslán osobně, proto jsme se u některých učitelů museli spoléhat na ochotu ředitelů škol, kteří byli požádáni s prosbou o přeposlání dotazníku učitelům prvního stupně na jejich škole.
- Je možné, že dotazník vyplnili především učitelé, kteří mají zájem o komunikaci s rodiči žáků a považují tuto problematiku za důležitou, jelikož učitelé, kteří komunikaci za důležitou nepovažují, pravděpodobně neměli potřebu vyplňovat ani dotazník.
- návratnost dotazníků mohla být ovlivněna nepředvídatelnými okolnostmi vyvolanými vyhlášením mimořádného stavu ohledně pandemie koronaviru. Učitelé byli vystaveni nečekané situaci, kdy byla přerušena běžná výuka a bylo nutné hledat způsoby výuky na dálku, což bylo velmi náročné.
- Velikost výzkumného vzorku se nedá zobecnit na celou populaci, protože výzkumné šetření probíhalo pouze v okrese Třebíč.

7.2 Doporučení do praxe

Jelikož nebylo předem známo, jaké rodiče považují učitelé za problémové a se kterými mají osobní zkušenosti, nemohl být výzkum zaměřen cíleně na jednotlivé typy rodičů a jejich specifika při komunikaci. V dalším zkoumání by se dalo vycházet z těchto poznatků a cílit výzkum hlouběji, případně se v dalších doporučeních zaměřit na práci se skupinami, které se na základě výzkumu jeví jako nejproblematictější. Ředitelé škol by tuto práci mohli využít při metodické činnosti např. objednáním seminářů cílených na komunikaci s konkrétním typem rodičů, které učitelé vnímají jako problémové.

Vzhledem k tomu, že se neprokázala žádná ze stanovených hypotéz, lze na základě šetření konstatovat, že na okrese Třebíč nejsou patrné rozdíly v komunikaci s rodiči žáků v souvislosti s délkou pedagogické praxe. Dalším zkoumáním by se mohlo zjistit, jaká je situace v jiných okresech, či se zaměřit na učitele z celé ČR.

Na základě odpovědí na dotazníkovou otázku „*Máte na závěr nějaké rady, jak řešit či předcházet problémům v komunikaci s rodiči žáků?*“ byl sestaven stručný návod na komunikaci s rodiči žáků. Autorka práce čerpala ze všech uvedených odpovědí a na základě jejich analýzy sestavila tato doporučení.

Tab. č. 16: Návod na komunikaci s rodiči žáků (učitelé z třebíčska).

Návod na komunikaci s rodiči žáků (učitelé z třebíčska)
Předcházet konfliktům budováním vzájemné důvěry.
Předem si rozmyslet , jaké požadavky a pravidla chceme nastavit a poté dbát na jejich dodržování . Na prvním setkání rodičům předat všechny tyto informace a vysvětlit, proč je to důležité, jak to funguje, jak se to dá změnit.
Otevřeně rodičům sdělit při prvním setkání, že máme stejné zájmy ve vztahu k jejich dětem , aby věděli, že nejsme jejich nepřítel a každý problém mohou řešit hned s námi .
Jasná domluva na způsobech komunikace .
Pravidelnost a smysluplnost schůzek .
Co nejvíce se setkávat a využívat různé formy komunikace, které rodičům vyhovují (i maily nebo SMS).
Ke každému rodiči je třeba přístupovat individuálně. Být flexibilní .
S rodiči problémových žáků komunikovat co nejčastěji .
Při rozhovoru, který je nepříjemný, je třeba dítě nejdříve za něco pochválit a navodit dobrou atmosféru . Každé dítě je za co pochválit. Teprve potom začít s tím ALE...
Obrnit trpělivostí, slušným chováním a úsměvem .
Při konfliktu zachovat klid , nepřistoupit na jejich hru (být agresivní, zvyšovat hlas atd.) neřešit situaci s horkou hlavou, vytvořit si časovou rezervu na promyšlené jednání , vyslechnout si názor rodiče, dojít společně k řešení , které bude vyhovovat oběma stranám.
Nezlehčovat názory a připomínky rodičů , ptát se na ně i pokud nemusíme řešit něco nepříjemného a získat tak od rodičů důvěru , aby učitele brali jako autoritu a partnera při vzdělávání a výchově svého dítěte.
Nepoučovat rodiče , nabídnout svůj pohled na věc, být vstřícní , mít pochopení a udržet si své osobní hranice, vzájemný respekt, porozumění a snaha řešit problémy .

Ochota naslouchat, být empatický, ale rozhodný, aktivně navazovat komunikaci.

O všem **zavčas informovat rodiče**. Někdy se vyplatí **informovat rodiče dříve, než přijde dítě domů**.

Škola a rodiče musí být partáři, pak jsou spokojené obě strany i děti.

Přijmout fakt, že **bez komunikace to nepůjde!**

Zdroj: autorka (na základě odpovědí respondentů na dotazníkovou otázku č. 11)

ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývá problematikou specifik komunikace s rodiči žáků na 1. stupni základních škol. Jelikož publikací věnujících se komunikaci s rodiči je za poslední roky dostupných poměrně mnoho, práce se blíže zaměřuje na komunikaci s potenciálně problémovými rodiči žáků 1. stupně ZŠ. Cílem teoretické části bylo získat k tomuto tématu dostatek informací ve formě odborných publikací, článků, a výzkumů.

V teoretické části je popsáno, jak se postupem času mění přístupy školy k rodičům žáků, důvody, proč je vzájemná spolupráce důležitá a také zákony, které vztah školy a rodičů vymezují a usměrňují. Další kapitola teoretické části se věnuje přímo komunikaci s rodiči, jsou zde popsány faktory, které komunikaci ovlivňují, pravidla pro efektivní komunikaci a využívané formy komunikace. Třetí, pro nás stěžejní kapitola se zaměřila na rodinu žáka a její vliv na komunikaci, byla zde popsána typologie rodin a její specifika při komunikaci a také zásady komunikace s potenciálně problémovými rodiči, nechybí zde ani využití technik aktivního naslouchání a stručný náhled na problematiku školní mediace. Poslední kapitolou zařazenou do teoretické části je přehled domácích i zahraničních výzkumů, vztahujících se k námi zkoumané problematice.

Na základě těchto teoretických poznatků bylo zahájeno výzkumné šetření, které probíhalo v období března a dubna na základních školách v okrese Třebíč. Cílovou skupinou byli učitelé prvních stupňů ZŠ. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit aktuální úroveň komunikace učitelů s rodiči žáků 1. stupně ZŠ v okrese Třebíč, se zaměřením na komunikaci s problémovými rodiči. Ke zjištění tohoto cíle byly stanoveny čtyři výzkumné otázky a pro statistické ověření 3 hypotézy. Jako metoda sběru dat byl použit dotazník, který obsahoval 11 dotazníkových otázek. Dotazníkové otázky byly sestaveny v souladu s poznatky v teoretické části. Všechny získané odpovědi byly rozděleny do skupin dle délky pedagogické praxe respondentů a vybrané z nich byly statisticky zpracovány metodou chí-kvadrát, aby se prokázaly či vyvrátily stanovené hypotézy. Z výsledků výzkumu je patrné, že úroveň komunikace učitelů s rodiči žáků se neliší napříč všemi kategoriemi délky pedagogické praxe a odpovědi respondentů se převážně shodují s poznatky uvedenými v teoretické části práce, což lze hodnotit velice pozitivně. Z výsledků je také patrné, že učitelé mají vstřícný postoj ke komunikaci s rodiči, že mají mnohé zkušenosti a této problematice se věnují.

Za přínos této práce lze považovat autorkou zpracovaný návod na komunikaci s rodiči, který je sestaven na základě rad a zkušeností učitelů z třebečska, kteří se zúčastnili výzkumného šetření.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PUBLIKACÍ

Použitá literatura:

1. Aktivity a projekty | EDUin. *EDUin: Informační centrum o vzdělávání* [online]. [cit. 2020-05-10]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/aktivity-a-projekty/>
2. BERTLOVÁ, Gabriela. *Komunikace a spolupráce s problémovými rodiči a rodiči s problémy*. Karlova Univerzita, 2014.
3. COLEMAN, Peter. *Parent, student and teacher collaboration: the power of three*. Thousand Oaks, Calif.: Corwin Press, 1998. ISBN 1853963992.
4. *Cvičení ze statistiky: Chí-kvadrát test* [online]. [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <http://ulb.upol.cz/praktikum/statistika3.pdf>
5. ČÁP, David. Základem dobré komunikace s rodiči jsou srozumitelná pravidla. *EDUin Informační centrum o vzdělávání* [online]. 2014 [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/david-cap-zakladem-dobre-komunikace-s-rodici-jsou-srozumitelna-pravidla/>
6. ČAPEK, Robert, Marek LAUERMANN, Irena PŘÍKAZSKÁ, Miroslav VOSMIK a Jan VYHNÁLEK. *Jak budovat dobrý vztah s rodiči žáků*. Praha: Raabe, [2017]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-295-0.
7. ČAPEK, Robert. Proč se pedáky nezlepší. *PERPETUUM - Vzdělávání bez hranic: Magazín o vzdělávání od SCIO* [online]. 27. 1. 2018 [cit. 2020-05-09]. Dostupné z: <https://perpetuum.cz/2018/01/robert-capek-proc-se-pedaky-nezlepsi/>
8. ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1.
9. ČŠI. *KOMUNIKACE MEZI ŠKOLOU A VEŘEJNOSTÍ V ZÁKLADNÍM VZDĚLÁVÁNÍ: Tematická zpráva České školní inspekce* [online]. In: . květen 2017 [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/getattachment/cz/Dokumenty/Tematicke-zpravy/Tematicka-zprava-Komunikace-mezi-skolou-a-verejnos/Shrnuti-Komunikace-mezi-skolou-a-verejnosti-v-ZV.pdf>
10. DOFKOVÁ, Radka. Preparedness of Prospective Elementary School Teachers to Collaborate with Parents in Mathematics. *E-Pedagogium* [online]. 2017, (4), 70-79 [cit. 2020-06-22]. ISSN 12137758.

11. Effective communication with parents: for professionals. *RaisingChildren.net.au: the australian parenting website* [online]. 2018 [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <https://raisingchildren.net.au/for-professionals/working-with-parents/communicating-with-parents/communication-with-parents>
12. FELCMANOVÁ, Alena. *Rodiče - nečekaní spojenci: jak rozvíjet partnerský dialog mezi školou a rodinou*. Praha: Člověk v tísni, vzdělávací program Varianty, 2013. ISBN 978-80-87456-45-3.
13. FERTEK, Tomáš. *Rodiče vítáni: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí*. V Praze: Yinachi, 2011. ISBN 978-80-904735-2-2.
14. HABART, Tomáš. Vyplatí se školám „investovat“ do rodičů?: Podle britského modelu ano. *Aktuálně.cz* [online]. 16. 01. 2013 [cit. 2020-05-08]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/pavel-kosak.php?itemid=18772>
15. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
16. HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0467-6.
17. HOŠTIČKA, Jan. Komunikace mezi školou a rodiči žáků. *Metodický portál rvp* [online]. 2006 [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/620/KOMUNIKACE-MEZI-SKOLOU-A-RODICI-ZAKU.html/>
18. HOURI, Alaa K., Andrew J. THAYER a Clayton R. COOK. Targeting parent trust to enhance engagement in a school-home communication system: A double-blind experiment of a parental wise feedback intervention. *School Psychology* [online]. 2019, **34**(4), 421-432 [cit. 2020-03-07]. DOI: 10.1037/spq0000318. ISSN 25784218.
19. CHRÁSKA, Miroslav a Ilona KOČVAROVÁ. *Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014. ISBN 978-80-7454-420-0.
20. CHRISTENSON, Sandra. L. a Susan M. SHERIDAN. *Schools and Families: Creating Essential Connections for learning*. New York: Guilford Press, 2001. ISBN 9781572306547.
21. Jak získat certifikát. *Rodiče vítáni: Magazín o všem podstatném ve vzdělávání* [online]. [cit. 2020-05-10]. Dostupné z: <https://certifikat.rodicevitani.cz/jak-ziskat-certifikat/>

22. KOHOUTEK, Rudolf. RODINA a vývoj dětí. *Psychologie v teorii a praxi* [online]. 2009 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/vliv-rodiny-na-rozvoj-osobnosti-cloveka>
23. KREJČOVÁ, Věra a Jana POCHE KARGEROVÁ. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*. Praha: Portál, 2003. Step by step (Portál). ISBN 80-7178-695-0.
24. LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0378-0.
25. LINDNER, Ulrike. *Pozor, rodiče ve školce!: typické konflikty s rodiči a jak s nimi zacházet*. Přeložil Alena BEZDĚKOVÁ. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1521-9.
26. MAJERČÍKOVÁ, Jana et al. *Profesijní zdatnost' (self-efficacy) studentov učitel'stva a učitel'ov spolupracovat' s rodiči*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2012. ISBN 978-80-223-3345-0.
27. MANĚNOVÁ, Martina a Martin SKUTIL. *Metodologie pedagogického výzkumu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012. ISBN 978-80-7435-209-6.
28. Mapa škol Rodiče vítáni. *Rodiče vítáni: Magazín o všem podstatném ve vzdělávání* [online]. [cit. 2020-05-10]. Dostupné z: <https://www.rodicevitani.cz/mapa-skol/>
29. MARTANOVÁ, Veronika Pavlas a Olga KONŮPKOVÁ. *Odlíšné světy učitelů a rodičů: interakce s rodiči jako zdroj stresu učitele*. *Pedagogická Orientace* [online]. 2019, **29**(2), 223-242 [cit. 2020-03-02]. DOI: 10.5817/PedOr2019-2-223. ISSN 12114669. Dostupné z: <https://search.proquest.com/docview/2281930220/fulltextPDF/E28748B0D69848DAPQ/1?accountid=16730>
30. *Mediace – cesta k řešení konfliktu*. *Rodiče vítáni: Magazín o všem podstatném ve vzdělávání* [online]. [cit. 2020-04-11]. Dostupné z: <https://www.rodicevitani.cz/nezarazene/mediace-cesta-k-reseni-konfliktu/>
31. *Mediace a škola. Mediace ve škole* [online]. [cit. 2020-04-11]. Dostupné z: <https://www.mediaceveskole.cz/>
32. NIDV. *Spolupráce s rodiči: Inspiromat 6. Národní institut pro další vzdělávání* [online]. listopad 2017 [cit. 2020-04-11]. Dostupné z:

- https://www.nidv.cz/media/materialy/projekty/strategicke_rizeni/Inspiromaty/INSPIROMAT_6_Spoluprace_s_rodici.pdf
33. O nás | EDUin. *EDUin: Informační centrum o vzdělávání* [online]. [cit. 2020-05-10]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/o-nas/>
 34. PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1916-3.
 35. PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-569-8.
 36. PETRŮ-KICKOVÁ, Pavla. Jak má mateřská škola mluvit s rodiči? *Speciál pro MŠ + časopis Řízení školy* [online]. Wolters Kluwer, a. s, 2015, 1/2015, V [cit. 2020-06-02]. Dostupné z: <https://www.sagit.cz/info/special-pro-ms-casopis-rizeni-skoly-c-1-2015>
 37. POCHE KARGEROVÁ, Jana. *Spolupráce s rodinou a komunitou v programu Začít spolu*. V Praze: Pasparta, 2019. ISBN 978-80-88290-27-8.
 38. PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
 39. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.
 40. PULIŠOVÁ, Krystýna. Neklape nám to: učitelé a rodiče žáků prvního stupně základních škol a jejich problémové vztahy. *Studia paedagogica* [online]. 2016, 21(3), 167-182 [cit. 2020-06-02]. DOI: 10.5817/SP2016-3-9. ISSN 18037437. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/1551>
 41. RABUŠICOVÁ, Milada a Milan POHL, ed. *Řízení a správa škol: Rady škol v mezinárodní perspektivě*. Brno: Paido, 1996. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-32-X.
 42. RABUŠICOVÁ, Milada. *Škola a (versus) rodina*. V Brně: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.
 43. RISKIN, Leonard L., Tom ARNOLD a J. Michael KEATING. *Mediace, aneb, Jak řešit konflikty*. Praha: Pallata, 1997. ISBN 80-901710-6-0.
 44. RŮŽIČKA, Michal a Mirka KOLLNEROVÁ. *Mediace a rodinná mediace* [online]. Olomouc: Michal Růžička, 2011 [cit. 2020-02-12]. ISBN 978-80-260-1470-6
 45. SANDERS, Mavis. G. The Effect of School, Family and Community Support on the Academic Achievement of African American Adolescents. In: *Urban Education*, 1998, Sept., s. 385 – 409. ISSN 00420859

46. SIMON, Beth. S. Family Involvement in High Schools: Predictors and Effects. In: *NASSP Bulletin*, 2001, Oct., s. 8 – 19. ISSN 01926365.
47. STUART, CAROLYN - Teachers Matter. 2019, Issue 42, p7-9. 3p. 2019
48. *Studia Paedagogica*; 2011, Vol. 16 Issue 2, p27-47, 21p, *MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI V KOMUNIKACI RODINY A ŠKOLY*
49. SVOBODA, Pavel. *Metodologie kvantitativního speciálněpedagogického výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3068-3.
50. ŠÁNDOROVÁ, Zdenka a Adriana SYCHROVÁ, ed. *Problematika rodiny v resocializačním kontextu*. Pardubice: Univerzita Pardubice, [2017]. ISBN 9788075600363.
51. ŠTECH, Stanislav a Ida VIKTOROVÁ. *"Co se v mládí naučíš-": pražská skupina školní etnografie*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-046-3.
52. ŠTECH, Stanislav a Jana ZAPLETALOVÁ. *Úvod do školní psychologie*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0368-1.
53. ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-542-9.
54. ŠVEC, Štefan. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-192-8.
55. ŠVÉDOVÁ, Klára. *Škola a (versus) rodina*. V Brně: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.
56. TRNKOVÁ, Kateřina. *Škola a (versus) rodina*. V Brně: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.
57. VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.
58. Výroční zpráva 2011. *EDUin: Informační centrum o vzdělávání* [online]. 2011 [cit. 2020-05-10]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/vyrocní-zpravy/>
59. ZÁLESKÁ, Klára, Libor JUHAŇÁK, Kateřina TRNKOVÁ a Martina ŠMAHELOVÁ. Uvádění začínajících učitelů do základních škol: plánovitý, nebo intuitivní proces? *MUNI PED. Pedagogická fakulta MU: Časopis Komenský, Odborný časopis pro učitele základní školy* [online]. 2019, 3. 11. 2019 [cit. 2020-06-25]. Dostupné z:

<https://www.ped.muni.cz/komensky/clanky/uvadeni-zacinajicich-ucitelu-do-zakladnich-skol-planovity-nebo-intuitivni-proces>

Použité právní předpisy a normy:

60. Listina základních práv a svobod
61. Úmluva o právech dítěte
62. Zákon č. 141/1961 Sb. trestní řád
63. Zákon č. 359/1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí
64. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník
65. Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

SEZNAM ZKRATEK:

č.	číslo
ČŠI	Česká školní inspekce
tab.	Tabulka
atd.	a tak dále
např.	například
NIDV	Národní institut pro další vzdělávání
s.	Strana
MS	Microsoft
tzv.	Takzvaně
ZŠ	základní škola běžného typu
kol.	kolektiv

SEZNAM TABULEK:

Tab. č. 1 Desatero pro spolupráci s rodinou.....	17
Tab. č. 2: Délka pedagogické praxe.	44
Tab. č. 3: Považujete komunikaci s rodiči za důležitou?	45
Tab. č. 4 Co je pro Vás v rámci komunikace s rodiči důležité?	46
Tab. č. 5: Formy komunikace s rodiči.....	47
Tab. č. 6: Kdo je podle Vás problémovým rodičem?.....	49
Tab. č. 7: S jakými rodiči se učitel setkal.	50
Tab. č. 8: Co považujete za nejčastější příčiny problémů v komunikaci mezi učitelem a rodiči žáků?	51
Tab. č. 9: Zvládáte efektivně komunikovat se všemi typy rodičů?.....	53
Tab. č. 10: Využíváte možnosti dalšího vzdělávání v této oblasti?.....	54
Tab. č. 11: Znáte následující projekty?	54
Tab. č. 12: Máte na závěr nějaké rady, jak řešit či předcházet problémům v komunikaci s rodiči žáků?	56
Tab. č. 13: Statistické zpracování - Zvládáte efektivně komunikovat se všemi typy rodičů?	58
Tab. č. 14: Statistické zpracování - Využíváte možnosti dalšího vzdělávání v této oblasti?	59
Tab. č. 15: Statistické zpracování - S jakými rodiči jste se za dobu Vaší pedagogické praxe setkali? ..	60
Tab. č. 16: Návod na komunikaci s rodiči žáků (učitelé z třebíčska).....	67

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č. 1 Kritéria značky Rodiče vítáni – Základní školy.....	7
Příloha č. 2 Seznam základních škol v okrese Třebíč	12
Příloha č. 3 Úplné znění dotazníku	16
Příloha č. 4 – Předloha emailu	20
Příloha č. 5 Odpovědi na dotazníkovou otázku „Co je pro Vás v rámci komunikace s rodiči důležité?“	22
Příloha č. 6: Odpovědi na dotazníkovou otázku „Kdo je podle Vás problémovým rodičem?“	25
Příloha č. 7: Odpovědi na dotazníkovou otázku „Co považujete za nejčastější příčiny problémů v komunikaci mezi učitelem a rodiči žáků?“	28
Příloha č. 8: Odpovědi na dotazníkovou otázku „Máte na závěr nějaké rady, jak řešit či předcházet problémům v komunikaci s rodiči žáků?“	31

Příloha č. 1 Kritéria značky Rodiče vítáni – Základní školy

ZÁKLADNÍ POŽADAVKY

Tyto požadavky jsou závazné (povinné) a škola je musí pro základní úroveň certifikace naplňovat alespoň jedním z uvedených způsobů. I základní požadavky umožňují škole naplňovat je způsoby různými. Tak, aby byli spokojeni jak rodiče, tak pracovníci školy. Všímejte si proto možností, které jsou u každého požadavku uvedeny. Škola může kritérium naplňovat i pouze jedním z uvedených způsobů (výjimkou je kritérium č. 4, kde jsou závazné obě jeho části).

Kritérium	Komentář	
<p>1. Rodičům umožníme bez problémů vstoupit do prostor školy, včetně odpoledních hodin.</p> <p>U vstupních dveří je viditelně umístěn označený zvonek, rodiče jsou, po zazvonění, do školy vpuštěni pověřenou osobou.</p> <p>U vstupních dveří je viditelně uvedeno telefonní číslo, na které rodič zavolá a pověřená osoba ho vpuští do školy.</p> <p>Vchod do školy není uzamčen a škola je volně přístupná.</p>	<p>Škola samozřejmě dbá na bezpečnost dětí, a tak není vždy možné ponechávat vstup do školy volně otevřený. Proto jsou uvedeny i další dvě možnosti, kterými může škola kritérium naplňovat. Rodič by měl mít možnost své věci ve škole vyřídít. Podstatné je to, aby bylo obecně známé, do kdy rodiče ve škole vždy najdou někoho, kdo jim podá základní informace. Škola by měla k rodičům svých žáků přistupovat způsobem, který se liší od režimu pro cizí návštěvníky. Rodiče by měli mít možnost užívat prostředí školy v souladu se zájmy svých dětí - za předpokladu, že bude zachována bezpečnost prostředí školy pro všechny.</p>	
<p>2. Rodičům poskytujeme kontakty na všechny učitele a vedení školy.</p> <p>Rodiče dostali na začátku školního roku tištěný aktuální seznam s kontakty na vyučující a vedení školy (telefon a e-mail).</p> <p>Škola má aktualizované webové stránky obsahující jména všech vyučujících a vedení školy. Na stránkách jsou uvedeny kontakty (email, telefon) na vedení školy a spojovatelku, ideálně na všechny zaměstnance školy.</p>		
<p>3. Rodiče informujeme o tom, co a kdy se ve škole děje.</p> <p>Rodiče dostanou na začátku školního roku tištěnou informaci o tom, kdy jsou školní prázdniny, kdy se konají třídní schůzky, dny otevřených dveří, sportovní soustředění a další akce pořádané školou.</p> <p>Tyto informace škola zveřejňuje na svém webu a průběžně je aktualizuje.</p>		<p>Ideální samozřejmě je, když škola kombinuje všechny tyto možnosti. Základní telefonní čísla do ředitelny mohou být vyvěšena na cedulce u vchodu, běžně by měly být všechny kontakty, e-maily, pevné linky (případně mobilní čísla) dostupné na webu a číslo či osobní e-mail na třídního učitele by měli rodiče dostat konkrétně, přímo od něj a s jeho svolením. Kontaktní údaje mohou být individuálně dostupné v elektronických systémech s chráněným přístupem – elektronická žákovská knížka, apod.</p> <p>Škola samozřejmě může vyhovět požadavku jedním letáčkem vloženým prvního září do žákovské knížky, ale to není zrovna uživatelský komfort. Některé školy informují rodiče průběžně každý týden pomocí speciálního informačního sešitku, ale běžný, dostupný a plně funkční způsob je dnes týdenní školní program na webu, kde jsou v kalendáři zaznamenány všechny školní akce mimo běžný rozvrh.</p>

<p>4. Komunikace mezi školou (učitelem) a rodiči -</p> <p>a) S rodiči komunikujeme partnerským způsobem (závazné).</p> <p>b) Rodičům zaručujeme, že při třídních schůzkách neprobíráme prospěch a chování jejich dítěte před ostatními rodiči (závazné).</p>	<p>4a. Kritérium, které má značně "neostré" hranice a je třeba oboustranného maximálního pochopení a respektu, aby komunikace mohla být partnerská.</p> <p>Zvláště v konfliktních situacích je velmi obtížné, aby komunikace probíhala důstojně a uspokojivě pro všechny zúčastněné. Každá záležitost by vždy měla být „dofešena“. A to tak, že obě strany se rozejdou spokojeny s tím, že se dohodly a situaci vyřešily, anebo s tím, že jsou dohodnuty, kdy, kdo a kde se sejde k dalšímu řešení.</p>
<p>Na rodiče, kteří se obrátí na vedení školy nebo na učitele, si vždy uděláme čas, vyslechneme je a slušně reagujeme na jejich potřeby (poskytneme informace, radu, sjednáme schůzku apod.). Máme-li důvod požadavek odmítnout, svoje stanovisko vždy vysvětlíme.</p> <p>S rodiči komunikujeme důstojným způsobem a dbáme na to, aby každá záležitost byla vždy „dofešena“. U jednání by neměl být nikdo, koho se to netýká. (závazné).</p>	<p>V konfliktních situacích se samozřejmě výklad pojmu "u jednání nebude nikdo, koho se to netýká" u jednotlivých stran sporu může velmi lišit. Rodiče například mohou protestovat proti přítomnosti některého dalšího učitele či vychovatele, mohou mít pocit, že škola na ně chce hrát přesilovou hru. Nebo naopak oni žádají přítomnost svého právníka či dalšího svědka. Pokud dojde k takto konfliktní situaci, není dobré se s rodiči přetlačovat a je rozumnější požádat o zprostředkování buď mediátora, nebo například zástupce zřizovatele školy, v každém případě osoby nezávislé a nepodjaté.</p> <p>4b. Dnes je nejobvyklejší metoda, že před či po "hromadné" schůzce s rodiči sedí učitelé ve své třídě a rodiče na ně "stojí frontu" za dveřmi. Není to uživatelsky příliš příjemné, ale požadavek respektu k soukromí takové opatření splňuje. Kritérium je členěno do dvou částí. Pro jeho naplnění jsou v tomto případě závazné obě části.</p>
<p>Každý rodič má možnost konzultovat prospěch dítěte individuálně s konkrétním učitelem osobně. Případně každý rodič dostane i písemný přehled o hodnocení svého dítěte. (závazné).</p>	
<p>5. Se záměrem přihlásit se ke značce Rodiče vítání jsme seznámili rodiče dětí, které využívají služeb naší školy. Rodiče byli seznámeni s údaji uvedenými v certifikačním formuláři, s údaji souhlasí a jsou ochotni to potvrdit.</p>	<p>Toto kritérium je klíčové. Kdo jiný by měl posoudit skutečnost, že škola se k rodičům chová opravdu vstřícně a naplňuje všechna kritéria, ke kterým se hlásí.</p> <p>Škola tedy o schválení kritérií požádá zástupce rodičů – ať už to budou členové rodičovské organizace nebo jednotlivci, kteří jsou mezi rodičovskou veřejností evidentně aktivní. Škola, za účelem ověření splnění tohoto kritéria, uvádí kontaktní údaje na jednoho či více zástupců rodičů (jméno, e-mail adresa, telefon). S touto skutečností musí být rodiče seznámeni a musí s tím souhlasit. Kontaktní údaje na rodiče (rodičovskou organizaci) škola uvádí do poslední části tohoto formuláře – „Identifikační údaje školy“</p> <p>Prvním samozřejmým krokem při certifikaci značkou Rodiče vítání, by mělo být projednání kritérií v týmu pracovníků školy. Následně s rodiči.</p>
<p>6. Pořádáme školní akce pro rodiče v termínech a hodinách, které jim umožní se jich zúčastnit.</p>	<p>Pokud chce škola skutečně na akci pozvat rodiče, měla by ji pořádat nejlépe v odpoledních hodinách, případně večer (záleží na typu akce). Většina rodičů chodí do práce. Akcí, které pořádá škola, by se jistě rádi zúčastnili, ale musí to pro ně být možné. V dopoledních hodinách může výjimečně proběhnout akce jedné třídy, když se na tom většina rodičů dohodne, ale určitě ne celoškolské akce.</p>
<p>7. Informační ceduli s kritérii značky Rodiče vítání jsme viditelně umístili u vstupu do školy.</p>	<p>Zdánlivě jde jen o formalitu, ale pro fungování značky je to velmi důležité. Je tak zajištěno, že opravdu všichni rodiče, učitelé i žáci mají možnost si přečíst, k čemu se škola zavázala, a mohou případně vznést dotaz či pochybnost o správném plnění toho či onoho kritéria. Vyvěšení kritérií slouží také k tomu, aby rodiče získali přehled o dalších možnostech spolupráce se školou a mohli je případně iniciovat. Dialog mezi všemi aktéry školního života je hlavní smysl značky Rodiče vítání.</p>
<p>Položka je zařazena mezi závazné (povinné), platnost je však odložena, až po udělení značky. Zde se škola vlastně zavazuje, že tak v budoucnu učiní.</p>	

VOLITELNÉ POŽADAVKY

Tyto požadavky jsou volitelné – pro základní stupeň certifikace musí škola naplňovat minimálně 2 kritéria. Pro všechna kritéria by mělo platit, že je škola naplňuje již nějakou dobu, je zapojena většina lidí, kterých se to týká atd. Jako minimální zkušenost doporučujeme jeden školní

rok. Např. kritérium č. 13 naplňuje škola, která má již delší čas aktivní webovou diskusi, lidi o ni vědí, využívají ji. Ne škola, která si zřídila před 2 měsíci facebookovou stránku a má 10 fanoušků a na svém webu o tom nemá ani zmínku. Není také účelem přihlásit se k velkému množství kritérií - dobrou spolupráci s rodiči dělá především kvalita naplnění kritérií, až pak následně jejich kvantita. Proto vybírejte jen ta kritéria, o nichž jste přesvědčeni, že je spolehlivě a kvalitně naplňujete.

Kritérium	Komentář
<p>1. Dbáme na to, aby zápis do školy byl společenskou událostí příjemnou pro rodiče i děti. Myslíme při tom na potřeby dětí i rodičů. Zápis není pouhou administrativní formalitou.</p>	<p>Definice "příjemnosti" jistě může být dost subjektivní, ale velmi pravděpodobně ji naplníte už tím, že zápis není jen úřední akt, ale rodiče s dětmi přivítáte, děti si mají při čekání kam sednout, mají si s čím hrát a k dispozici je i zcela minimální občerstvení (např. káva a čaj). Některé školy zapojují do organizace zápisu starší spolužáky, kteří pomáhají s programem pro budoucí prvňáčky.</p>
<p>2. Naši pedagogové nabízejí pravidelné konzultační hodiny pro žáky i rodiče.</p>	<p>Toto kritérium považujeme za naplněné tehdy, když jsou na webu veřejně přístupným způsobem vypsané konkrétní hodiny, kdy je učitel k dispozici i mimo vyučování. Za naplnění kritéria nepovažujeme možnost, že se žák či rodič telefonicky domluví na konzultaci a je mu vyhověno. To je spíše společenská služnost a samozřejmost.</p>
<p>3. Nabízíme rodičům kromě žákovské knížky a třídních schůzek i další způsob, jak je pravidelně informovat o prospěchu dítěte (školní sešitky, týdenní plány, elektronické žákovské knížky, ...).</p>	<p>Podrobnější informování rodičů o práci dětí bývá zvykem spíše na 1. stupni. Oblíbené jsou týdenní plány, které mohou sloužit zároveň i jako podklad pro sebehodnocení a hodnocení dětí na konci týdne. Pokud se ovšem k tomuto kritériu hlásíte, měli byste jej naplňovat minimálně globálně na 1. stupni, nemělo by jít o individuální aktivitu jednotlivých učitelů.</p>
<p>4. Kromě společných třídních schůzek organizujeme i konzultace ve trojici učitel, dítě, rodič.</p>	<p>Mluvíme-li o trojici, není to nutně jen trojice. Pokud se strany dohodnou, mohou samozřejmě přijít s dítětem oba rodiče, případně může být přítomen i další učitel či pracovník školy, jehož přítomnost je třeba k vyřešení problému. Dítě by nemělo být z tohoto procesu vynecháno - vyjma takových případů, kdy je potřeba řešit určité věci jen mezi rodiči a učiteli - jako u každého kritéria je nutné vzít na pomoc také selský rozum a individuálně mezi situacemi rozlišovat. Podstatné pro kritérium je to, že škola možnost setkání ve trojici globálně umožňuje, podporuje ji a aktivně rodičům nabízí.</p>
<p>5. Konfliktní situace ve škole řešíme tak, aby se jich mohli zúčastnit všichni, jichž se záležitost týká, včetně rodičů a dítěte/děti.</p>	<p>V tomto případě jde hlavně o to, aby škola nerozhodovala o dítěti bez vědomí rodičů, případně bez dítěte samého. Samozřejmě nelze taxativně stanovit, kdo jsou "všichni ti, jichž se to týká", ale za chybný považujeme takový postup, kdy škola nevyužívá řešení běžných i konfliktních situací k tomu, aby dětem, rodičům a dalším stranám poskytovala možnost se na řešení podílet a za řešení přijímat zodpovědnost.</p>

<p>6. Školní vzdělávací program (ŠVP) zpřístupňujeme na webu školy. Kromě ŠVP zveřejňujeme i další školní dokumenty, které rodičům pomáhají k dobré orientaci v činnosti školy.</p>	<p>Kritérium je naplněno, pokud je zveřejněn kompletní školní vzdělávací program školy. Vedle samotného ŠVP doporučujeme jako vhodné, aby školy zveřejňovaly i souhrn nejdůležitějších bodů (nebo komentované kapitoly ŠVP), což umožní rodičům snáze posoudit, jakým způsobem se na konkrétní škole co učí. V uveřejněných materiálech doporučujeme vysvětlovat všechny odborné termíny a zkratky, aby jim všichni co nejlépe porozuměli.</p> <p>Nelze se odvolávat pouze na to, že ŠVP je k nahlédnutí ve škole - zkusme si to každý představit sám na sobě. Také uvítáme, když potřebné informace získáme snadno pomocí internetu v dobu, kdy na ně máme čas a klid.</p> <p>Mezi další školní dokumenty patří: školní řád, výroční zpráva, inspekční zpráva, řád školní družiny, preventivní program ad.</p>
<p>7. Nabízíme rodičům konzultace našeho školního psychologa/výchovného poradce.</p>	<p>Školy již běžně mají v týmu svých pracovníků výchovného poradce, speciálního pedagoga, někde i školního psychologa a logopeda. V takovém případě je vhodné, aby rodiče i žáci měli k dispozici informace o tom, kdy, kde a co je jim který odborník schopen a připraven poskytnout.</p> <p>Školy, které nemají tyto odborníky přímo ve svých týmech, zajišťují tyto služby formou spolupracujících odborníků (externistů), kteří se školou spolupracují natolik úzce, že je možno rodiče předem informovat kdy bude ve škole který odborník přítomen a co je jim schopen a připraven poskytnout. V takovémto případě lze konzultaci plánovat tzv. po dohodě, ale o charakteru možných služeb by měli mít rodiče informaci předem.</p> <p>Výhoda je především v tom, že jde o člověka, který zná prostředí konkrétní školy, včetně dětí a pedagogů. Ideální a v praxi běžné, je informovat o takových službách na webu školy.</p>
<p>8. Rodiče mají možnost ovlivňovat způsob stravování svých dětí ve škole (skladbu jídelníčku v jídelně, sortiment ve školním bufetu, přítomnost/nepřítomnost automatu na sladkosti apod.).</p>	<p>Škola má zavedený systém, jak mohou rodiče komentovat a připomínkovat úroveň a skladbu jídelníčku - schránka na připomínky, veřejně známá e-mailová adresa, kam je lze posílat. Zároveň se považuje za samozřejmé, že prostřednictvím svých zvolených zástupců v rodičovském sdružení a radě školy mají možnost spolurozhodovat o tom, zda například budou ve škole automaty na pití a sladkosti, zda bude zaveden pitný režim, jak bude vypadat v rámci hygienických norem jídelniček ve školní jídelně. Rodiče by také měli mít možnost spolufinancování těch požadavků, které jdou nad rámec zvyklostí.</p>
<p>9. Rodiče našich žáků i zájemci o naši školu mají možnost po domluvě navštívit vyučování.</p>	<p>Na webu školy jsou s dostatečným (alespoň měsíčním) předstihem zveřejněny termíny dnů otevřených dveří a je jasně uvedeno, na koho je třeba se telefonicky obrátit, pokud zájemce stojí o to navštívit individuálně některou vyučovací hodinu.</p>
<p>10. Zveme rodiče do vyučování, aby se zúčastnili společné práce se svým dítětem.</p>	<p>Splněním tohoto kritéria se nemyslí pouhá možnost navštívit hodinu svého dítěte (tomu se věnuje kritérium předchozí), ale takový systém vyučování, který umožňuje rodiči pracovat se svým dítětem na nějaké úloze. Výtvarná práce, řešení úlohy v matematice nebo nějakém přírodovědném předmětu, ale třeba i společné cvičení v rámci tělesné výchovy nebo zapojení do třídního nebo školního projektu. Smyslem takové aktivity je seznámit rodiče se schopnostmi jejich dětí mimo domácí prostředí. Přínosnou je i výměna rolí, tedy na situace, kdy je to právě dítě, které svého rodiče při práci vede - "vzdělává".</p>

<p>11. Organizujeme školní akce, na kterých mohou rodiče a další rodinní příslušníci spolupracovat s dětmi a potkávat se s učiteli (zahradní party, sportovní a kulturní akce, rodičovské vikendy apod.).</p>	<p>Za splnění toto kritérium považujeme tehdy, když se jedná o několik akcí do roka, při nichž se mají možnost potkat děti a rodiče z různých ročníků téže školy. Za nedostatečné považujeme, pokud jde jen o třídní akci, která se koná jednou do roka.</p>
<p>12. Umíme rodičům doporučit službu externího odborníka - dětského psychologa, logopeda, mediátora, apod.</p>	<p>Škola tuto službu přehledně inzeruje na webu, spolu s kontaktním číslem na osobu, která je schopná konkrétního odborného pracovníka doporučit (kontaktní osobou bývá nejčastěji výchovný poradce školy). Běžná praxe je taková, že školy na svých webech uvádějí přímo kontakty na služby a odborníky ve svém okolí.</p>
<p>13. Poskytujeme rodičům na webových stránkách prostor pro otevřenou diskusi o škole. (Např. diskuzní fórum, moderovaná kniha návštěv. Nejedná se o jednosměrnou komunikaci pomocí formuláře na vzkazy škole.)</p>	<p>Za splnění toto kritérium nepovažujeme tehdy, pokud je na webu uveden e-mailový kontakt například na ředitele, který odpoví na případné dotazy, případně pokud je zde umístěna schránka na vzkazy. To považujeme za jednosměrnou komunikaci. Splnění kritéria opravdu vyžaduje prostor, kde mohou rodiče navzájem o škole komunikovat, případně diskusi moderuje pověřený pracovník školy.</p>
<p>14. Na naší škole funguje nezávislá rodičovská organizace s vlastní právní subjektivitou (podle nového občanského zákoníku obvykle zapsaný spolek).</p>	<p>Pokud kritérium splňujete, uveďte prosím do kontaktního formuláře (identifikační údaje) název organizace, její IČO, jméno a spojení na reprezentanta rodičovské organizace. Pozor, toto volitelné kritérium není rozhodné pro naplnění závazného kritéria č. 5. To může a musí být naplněno i v případě, kdy na škole není ustavena rodičovská organizace.</p>
<p>15. Rodiče mají možnost po domluvě využívat prostory školy k vlastním akcím.</p>	<p>Kritérium považujeme za splněné i v případě, že jde o placené služby - pronájem tělocvičny, školní jídelny, počítačové učebny. Jde především o to, že je to služba volně přístupná rodičům, ne jen firmám, s nimiž uzavírá škola obchodní vztah.</p>
<p>16. Pořádáme vzdělávací semináře pro rodiče na téma výchovy a vzdělávání.</p>	<p>Kritérium považujeme za splněné, pokud škola nabízí alespoň dvakrát ročně akci - seminář, setkání s odborníkem nebo pověřeným pracovníkem školy na téma spojené s výchovnými a vzdělávacími problémy v rodině a ve škole. Za takové ale nelze považovat předměťové nebo jiné odborné semináře určené pro učitele. O akcích by měla škola informovat s dostatečným předstihem na svém webu.</p>
<p>17. Pořádáme „kurikulární odpoledne“, v nichž rodičům vysvětlujeme, co, jak a proč ve škole učíme.</p>	<p>Mělo by jít o setkání, na nichž škola rodičům objasňuje, co a proč se v jejich škole učí, a to s důrazem především na nové a rodičům obvykle neznámé metody. Za součást tohoto vzdělávání považujeme i setkání pro rodiče prvňáčků a předškoláků, na nichž je škola seznamuje se svým vzdělávacím programem a informuje je o postupech v jednotlivých vzdělávacích oblastech (například ve výchově ke čtenářství nebo sexuální výchově). Taková setkání mohou vést jak učitelé školy, tak přizvaní experti. Jako velmi vhodnou formu doporučujeme pravidelnou „rodičovskou kavárnu“ (např. jednou za dva měsíce), kde je vždy předem stanovené téma, ale zároveň se mohou rodiče doptat na věci, kterým ve vyučování nerozumí, případně si mohou prostřednictvím webu předem objednat, o čem by příští kavárna měla být.</p>

(Dostupné z: https://certifikat.rodicevitani.cz/static/files/rv_kriteria_zs.pdf)

Příloha č. 2 Seznam základních škol v okrese Třebíč

Počet	Název	Sídlo	Zřizovatel
1.	Základní škola a Mateřská škola Blatnice	Jaroměřice nad Rokytinou, Blatnice 69	Obec
2.	Základní škola a mateřská škola Březník	Březník 89,	Obec
3.	Základní škola a Mateřská škola Budkov	Budkov 5,	Obec
4.	Základní škola a mateřská škola Čáslavice	Čáslavice 110,	Obec
5.	Základní škola a Mateřská škola Dalešice	Dalešice 144,	Obec
6.	Základní škola a Mateřská škola Dešov	Dešov 105,	Obec
7.	Základní škola a Mateřská škola DOMAMIL	Domamil 115,	Obec
8.	Základní škola a Mateřská škola Dukovany	Dukovany 64,	Obec
9.	Základní škola a Mateřská škola Hartvíkovice	Hartvíkovice 90,	Obec
10.	Základní škola a mateřská škola Heraldice	Okříšky, Heraldice 80	Obec
11.	Základní škola a Mateřská škola Jakubov	Lesonice, Jakubov u Mor. Budějovic 130	Obec
12.	Základní škola a Mateřská škola Kralice nad Oslavou	Rapotice, Kralice nad Oslavou 52	Obec
13.	Základní škola a Mateřská škola Kojetice	Kojetice 131,	Obec
14.	Základní škola a Mateřská škola Koněšín	Koněšín 72,	Obec

15.	Základní škola a Mateřská škola Kouty	Kouty 82,	Obec
16.	Základní škola a mateřská škola Lesonice	Lesonice 1,	Obec
17.	Základní škola a Mateřská škola Lipník	Lipník 42,	Obec
18.	Základní škola a mateřská škola Lukov	Moravské Budějovice, Lukov 32	Obec
19.	Základní škola a Mateřská škola Mladoňovice,	Třebelovice, Mladoňovice 67	Obec
20.	Základní škola a Mateřská škola Myslibořice	Myslibořice 170,	Obec
21.	Základní škola a Mateřská škola Nové Syrovice,	Nové Syrovice 5,	Obec
22.	Základní škola a mateřská škola Opatov	Opatov 68,	Obec
23.	Základní škola a Mateřská škola Předín	Předín 139,	Obec
24.	Základní škola a mateřská škola Pyšel	Náměšť nad Oslavou, Pyšel 1	Obec
25.	Základní škola a Mateřská škola Rokytnice nad Rokytnou	Rokytnice nad Rokytnou 15,	Obec
26.	Základní škola a Mateřská škola Stařeč	Stařeč, Jakubské nám. 56	Obec
27.	Základní škola a mateřská škola Studeneč,	Koněšín, Studeneč 123	Obec
28.	Základní škola a Mateřská škola Šebkovice	Šebkovice 159,	Obec
29.	Základní škola a Mateřská škola T.G. Masaryka Rouchovany	Rouchovany 131,	Obec

30.	Základní škola a Mateřská škola Třebelovice,	Třebelovice 54,	Obec
31.	Základní škola a mateřská škola Třebíč, Na Kopcích	Třebíč, Na Kopcích 342	Obec
32.	Základní škola a mateřská škola Trnava	Třebíč, Trnava 75	Obec
33.	Základní škola a Mateřská škola Valeč	Valeč 222,	Obec
34.	Základní škola a mateřská škola Vladislav	Vladislav 203,	Obec
35.	Základní škola a mateřská škola Výčapy,	Třebíč, Výčapy 7	Obec
36.	Základní škola a Mateřská škola Želetava	Želetava, Pražská 164	Obec
37.	Základní škola a mateřská škola Třebíč, Bartušková	Třebíč, Bartušková 700/20	Obec
38.	Základní škola Benetice	Benetice 32,	Obec
39.	Základní škola Budišov	Budišov 221,	Obec
40.	Základní škola Dolní Vilémovice	Dolní Vilémovice 42,	Obec
41.	Základní škola Hrotovice	Hrotovice, F. B. Zvěřiny 221	Obec
42.	Základní škola Ludvíka Svobody Rudíkov	Rudíkov 167,	Obec
43.	Základní škola Mohelno	Mohelno 232,	Obec
44.	Základní škola Moravské Budějovice Havlíčkova	Moravské Budějovice, Havlíčkova 933	Obec
45.	Základní škola Náměšť nad Oslavou, Husova	Náměšť nad Oslavou, Husova 579	Obec
46.	Základní škola Náměšť nad Oslavou, Komenského	Náměšť nad Oslavou, Komenského nám. 53	Obec
47.	Základní škola Okříšky	Okříšky, Komenského 87	Obec

48.	Základní škola Otokara Březiny Jaroměřice nad Rokytinou	Jaroměřice nad Rokytinou, Komenského nám. 120	Obec
49.	Základní škola Police	Police 146,	Obec
50.	Základní škola Rapotice	Rapotice, Školní 69	Obec
51.	Základní škola Světlo	Třebíč, Slunná 1138	privát. Sektor
52.	Základní škola T.G.Masaryka a mateřská škola Přibyslavice	Přibyslavice, Kaštanová 142	Obec
53.	Základní škola T.G.Masaryka Moravské Budějovice	Moravské Budějovice, náměstí Svobody 903	Obec
54.	Základní škola T.G.Masaryka Třebíč	Třebíč, Komenského náměstí 61/6	Obec
55.	Základní škola Třebíč Týnská	Třebíč, Týnská 8	Obec
56.	Základní škola Třebíč, Benešova	Třebíč, Benešova 585	Obec
57.	Základní škola Třebíč, Horka- Domky,	Třebíč, Václavské náměstí 12/44	Obec
58.	Základní škola Třebíč, ul. Kpt.Jaroše	Třebíč, Kpt. Jaroše 836	Obec
59.	Základní škola v Jemnice	Jemnice, Náměstí Svobody 88	Obec
60.	Základní škola Vícenice u Náměště nad Oslavou,	Náměšť nad Oslavou, Vícenice u Náměště nad Oslavou	Obec

Zdroj autorka (na základě informací dostupné z: <http://extranet.kr-vysocina.cz/seznam-skol/zakladni-skoly/trebic>)

Příloha č. 3 Úplné znění dotazníku

Komunikace učitele s rodiči žáků na 1. stupni ZŠ

Vážené paní učitelky, vážení páni učitelé prvních stupňů ZŠ,

ráda bych Vás tímto požádala o vyplnění dotazníku, který je součástí mé diplomové práce na téma Specifika komunikace učitele s rodiči žáků základních škol.

Vaše odpovědi a postřehy jsou pro mne velmi cenné. Cílem výzkumného šetření je zjištění úrovně komunikace učitelů s rodiči žáků 1.stupňů ZŠ v okrese Třebíč, se zaměřením na komunikaci s problémovými rodiči.

Vyplnění dotazníku Vám zabere přibližně 5 minut.

Všechny údaje, které poskytnete, jsou zcela anonymní.

Předem děkuji za Váš čas a ochotu.

Barbora Kačírková, studentka 5. ročníku magisterského oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogika, Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

1. Jaká je délka Vaší pedagogické praxe?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- 0 - 5 let
- 6 - 10 let
- 11 - 15 let
- 16 - 20 let
- 21 a více let

2. Považujete komunikaci s rodiči za důležitou?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

3. Co je pro Vás v rámci komunikace s rodiči důležité?

Nápověda k otázce: Stručně popište

4. Vyberte z uvedených možností, jaké formy komunikace s rodiči využíváte.

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- třídní schůzky
- individuální schůzky
- konzultační hodiny
- telefon
- email
- žákovská knížka, deníček
- sociální sítě (facebook, ICQ, skype,...)
- webové stránky školy
- dopis
- brožury, letáčky
- příručky pro rodiče
- besedy, semináře pro rodiče
- školní akce (besídky, jarmarky, akademie,...)
- Jiné..., prosím doplňte

5. Kdo je podle Vás problémovým rodičem?

Nápověda k otázce: Stručně popište

6. Vyberte z následujících možností, s jakými rodiči jste se za dobu Vaší pedagogické praxe setkali:

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- agresivní
- pracovně vyčerpání
- rozvedení
- z kulturně odlišného prostředí
- sociálně a ekonomicky slabí
- s dítětem v náhradní rodinné péči

7. Co považujete za nejčastější příčiny problémů v komunikaci mezi učitelem a rodiči žáků?

Nápověda k otázce: Stručně popište

8. Domníváte se, že zvládáte efektivně komunikovat se všemi typy rodičů?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

9. Využíváte možnosti dalšího vzdělávání v této oblasti? (školení, samostudium)

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- ano
- ne

10. Znáte následující projekty?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí v každém řádku

	ANO	NE	Jsme zapojeni / využíváme
Rodiče Vítání	☐	☐	☐
Mediace do škol	☐	☐	☐

11. Máte na závěr nějaké rady, jak řešit či předcházet problémům v komunikaci s rodiči žáků?

Nápověda k otázce: Stručně popište

Ještě jednou děkuji za Vaši ochotu a čas věnovaný vyplnění tohoto dotazníku.

V případě zájmu o další informace mne můžete kontaktovat na email:
bara.koblizkova@gmail.com

Příloha č. 4 – Předloha emailu

Vzor pro ředitele škol:

Pozn. pro ředitelky škol byl rozeslán stejný email, jen s pozměněním úvodního oslovení na „Vážená paní ředitelko“

Vážený pane řediteli,

obracím se na Vás s prosbou o spolupráci na výzkumném šetření ke zjištění úrovně komunikace učitelů s rodiči žáků 1. stupňů ZŠ v okrese Třebíč, se zaměřením na komunikaci s problémovými rodiči. Chtěla bych Vás tímto požádat o přeposlání tohoto emailu učitelům prvního stupně na Vaši základní škole s odkazem na vyplnění dotazníku.

Jsem studentkou 5. ročníku magisterského oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogika na pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Získané informace pro mne budou velmi cenné především proto, že se ve výzkumném šetření zaměřuji pouze na školy v okrese Třebíč.

Vyplnění dotazníku zabere přibližně 5 minut.

Všechny poskytnuté údaje budou sloužit výhradně pro účely mého výzkumu a jsou zcela anonymní.

V případě zájmu se ráda podělím o závěry mého výzkumu.

Mnohokrát děkuji za Vaši ochotu a spolupráci.

Pro vyplnění dotazníku prosím klikněte na následující

odkaz: <https://www.surveio.com/survey/d/O3R2E9K5E3U8C7X8R>

S pozdravem,

Barbora Kačírková

Vzor pro konkrétní skupinu učitelů:

Vážené paní učitelky ZŠ Komenského,

obracím se na Vás s prosbou o spolupráci na výzkumném šetření ke zjištění úrovně komunikace učitelů s rodiči žáků 1. stupňů ZŠ v okrese Třebíč, se zaměřením na komunikaci s problémovými rodiči.

Jsem studentkou 5. ročníku magisterského oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogika na pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Získané informace pro mne budou velmi cenné především proto, že se ve výzkumném šetření zaměřuji pouze na školy v okrese Třebíč.

Vyplnění dotazníku zabere přibližně 5 minut.

Všechny poskytnuté údaje budou sloužit výhradně pro účely mého výzkumu a jsou zcela anonymní.

V případě zájmu se ráda podělím o závěry mého výzkumu.

Mnohokrát děkuji za Vaši ochotu a spolupráci.

Pro vyplnění dotazníku prosím klikněte na následující

odkaz: <https://www.surveio.com/survey/d/O3R2E9K5E3U8C7X8R>

S pozdravem a přáním pěkného dne,

Barbora Kačírková

Příloha č. 5 Odpovědi na dotazníkovou otázku „Co je pro Vás v rámci komunikace s rodiči důležité?“

Odpovědi respondentů s praxí 0-5 let:

- *Důvěra, vzájemný respekt, komunikace tváří v tvář*
- *Důvěra*
- *Takt*
- *je velmi důležité komunikovat jak o učivu, tak o chování*
- *Důležitá je podle mě otevřenost, upřímnost, mít k sobě navzájem důvěru, nebát se mluvit i o negativních věcech, vytvořit si mezi sebou vztah, aby vše mohlo dobře fungovat.*
- *Jednotné působení na dítě, společné cíle a „táhnutí za jeden provaz“*
- *vzájemná úcta a tolerance, snažit se pochopit druhou stranu a nebýt vztahovačný*
- *Důležité je, abychom se správně chápali a vždy našli řešení situace, v které se nacházíme. Individuální schůzky, vzájemné respektování, vzájemná tolerance, informovanost*
- *Být klidný a upřímný*
- *Vzájemná empatie, trpělivost, vstřícnost, pokora*
- *Vzájemná spolupráce v zájmu dítěte*
- *Vstřícnost a pochopení, naslouchání a přesně vysvětlení problému*

Odpovědi respondentů s praxí 6 - 10 let:

- *Spolupráce*
- *Vzájemná důvěra*
- *Informovat zavčas, ne až se problémy nakupí.*
- *Překážky mezi dítětem, rodičem a učitelem brát jako výzvu k nápravě*
- *ochota komunikovat*

Odpovědi respondentů s praxí 11 - 15 let:

- *Slušnost, vstřícnost, věcnost, stručnost, ochota naslouchat si.*
- *ujasnění předávaných informací a další domluva, plán*
- *nastavení určitého režimu komunikace, pravidel setkávání, telef. upozornění apod., umění jednat v klidu a s empatií*
- *Porozumění, tolerance, upřímnost*
- *Komunikovat jakýkoliv problém hned, bez odkládání.*
- *Klidná atmosféra*
- *Zpětná vazba od rodičů, vzájemná domluva na pravidlech, důslednost i tolerance.*
- *Poznat vliv rodinného prostředí na dítě a cílené nastavení odpovídající komunikace*
- *Upřímnost*

Odpovědi respondentů s praxí 16 - 20 let:

- *Spolupráce na vzdělávání jejich dítěte*

- pravidelná komunikace, spolupráce a vzájemné porozumění si
- informovat
- Vyjasnění očekávání, požadavků jak ze strany rodičů, tak ze strany školy a nastavení společného pohledu na problém.
- Vzájemné pochopení. Učitel potřebuje mít představu o tom, jak dítě funguje v rodině a rodič potřebuje pochopit, jak probíhá výuka dítěte ve škole. V obou prostředích se dané dítě obvykle chová rozdílně.
- vzájemná důvěra
- Hledání společného řešení, spolupráce, pravidelné nastavení zpětné vazby

Odpoředi respondentů s praxí 21 a více let:

- Otevřenost, vzájemná snaha se vzájemně pochopit a vyslechnout
- pravdomluvnost
- Zájem rodičů
- Vstřícnost, nadhled a klidné jednání, ochota domluvit se a řešit problémy, nesvalovat vinu na druhého, včasná komunikace v případě vznikajícího problému (neprospěch, nekázeň). Jasně pojmenování problému, jasně stanovení postupu řešení, úkolů školy, rodičů, dítěte...
- Vzájemná spolupráce a jednotný postup
- Jeden druhému musí naslouchat.
- Ujasnění pravidel práce s žáky, společný postup v případě problémů, zájem rodičů o chování, prospěch, sociální vazby dětí
- důvěra
- vstřícnost, dostupnost
- Spolupráce
- aby důvěřovali učitelé, že máme společný cíl
- S rodiči jsem v kontaktu denně přes třídní webové stránky, e-mail, telefon.
- upřímnost, otevřenost, vzájemná důvěra, empatie,
- jasnost
- Vzájemnou slušnost, porozumění a pokud možno shodu ("táhnout za jeden provaz")
- vzájemná podpora, porozumění
- Komunikovat přímo, nabízet různé možnosti setkávání i tok informací pomocí moderních technologií.
- společná snaha a cíl při výuce
- respekt a včasnost
- okamžité řešení všech problémů, osobní setkání
- Nezkreslené informace sdělované osobně rodičům a naopak
- Že se domluvíme na řešení problému a snažíme se to dodržet.
- Abychom "táhli za jeden provaz"
- Slušnost
- Jejich zpětná vazba, ochota komunikací řešit problémy.
- Aby se rodiče nebáli komunikovat, aby chtěli komunikovat a aby se s nimi dalo komunikovat.
- Osobní kontakt, zpětná vazba
- Zda žáci učivo zvládají a rozumí mu, zasilání týdenních plánů a důležitých informací

- *otevřenost, slušnost, přívětivost*
- *Vzájemná důvěra, důslednost*
- *Aby rodič byl o všem včas informován, byl s učitelem naladěn na stejnou notu.*
- *otevřenost, tolerance, naslouchání*
- *Brát rodiče jako partáka, se kterým máme společný cíl při vzdělávání a výchově jejich dítěte.*
- *Vzájemné porozumění, nastavení pravidel a společného cíle*
- *vzájemná důvěra a spolupráce*
- *důvěra, komunikace v zájmu dítěte*
- *zpětná vazba*
- *Nezkreslené informace sdělované osobně rodičům a naopak*
- *Vzájemná důvěra, vstřícná komunikace, osobnost učitele*
- *ochota komunikovat*
- *domácí prostředí pro přípravu do školy*
- *Ochota rodičů spolupracovat s učiteli*
- *Poznat a pochopit podmínky, v kterých dítě vyrůstá a je vychováváno*

Příloha č. 6: Odpovědi na dotazníkovou otázku „Kdo je podle Vás problémovým rodičem?“

Odpovědi respondentů s praxí 0-5 let:

- *Nespolupracující rodič, nezajímá se o průběh vzdělávání svého dítěte*
- *Rodič bez zájmu*
- *Ten, který si neuvědomuje rodičovské povinnosti a neplní je*
- *Rodič, který nechce spolupracovat*
- *Rodič, který nechodí na třídní schůzky, popř. nekomunikuje s učitelem. Dále rodiče, kteří nedodržují pokyny pro práci s dětmi, nevěnují se jim a řádně je nepřipravují do školy*
- *Rodič, který nemá zájem o to, co se ve škole děje, opak rodiče, který všechno ví a zná*
- *Je to rodič, který neplní své povinnosti (nechodí na třídní schůzky, zanedbává své dítě, ...)*
- *Rodiče, kteří za každou cenu prosazují svůj názor.*
- *Ten, který neumí řešit vzniklé situace, nezajímá ho jeho dítě nebo daný problém*
- *Workoholik bez zájmu o dobro dítěte*
- *ten, kdo má problém sám se sebou a snaží se ho ventilovat (distribuovat) na jinou osobu – v našem případě na učitele*
- *Ten, který nechce nic řešit, nekomunikuje, nemá zájem spolupracovat nebo situace vyhrocuje a popírá jejich důležitost*
- *Ten, který se dostatečně nesnaží o úspěch svého dítěte a nespolupracuje se školou*
- *Rodič, který se schovává za vypisování na dálku, stěžuje si na banální věci, šíří tyto nepravdy a polopravdy mezi ostatní rodiče, neumí přijít a vykomunikovat nastalý problém tváří v tvář.*

Odpovědi respondentů s praxí 6 - 10 let:

- *Rodič, který není ochotný spolupracovat.*
- *Aktivně nespolupracuje s učitelem, nekomunikuje, řeší jiný rodinný problém, je jiné, jiné*
- *Ten, který neumí připustit problém s dítětem.*
- *alkoholik, sociálně slabší skupina obyvatelstva, cizinci nekomunikující v českém jazyce*
- *rodič bez zájmu o své dítě, o své povinnosti a povinnosti dítěte*

Odpovědi respondentů s praxí 11 - 15 let:

- *Rodič, který učiteli nedůvěřuje, vždy má svou pravdu a není ochoten kompromisů.*
- *rodič který odmítá přijmout jakoukoli radu, výtku či doporučení a je přesvědčen o své vlastní dokonalosti*
- *Ten, který se za každou cenu zastává svého dítěte, nepřipustí a neuzná omyl, nebo si dokonce vymýšlí, aby své dítě i sebe kryl.*
- *Ten, který nenaslouchá ale stojí si na své pravdě*
- *Rodič, který se nestará řádně o své děti, je agresivní nebo naopak se školou nespolupracuje a nekomunikuje.*
- *Nezajímá se o výuku a prospěch svého dítěte*

- *takový, který nerespektuje názory druhých, neslyší na fakta, nezajímá se o dítě a dění kolem něho, má jen svoji pravdu*
- *nespolupracující rodič*
- *Vejtaha z Náfukova, Prudič Obecný, Ignorant Zakaždoucenu, Všechnovím Poučovaci*

Odpovědi respondentů s praxí 16 - 20 let:

- *ten, který nekomunikuje vůbec a nemá zájem o školu a školní akce*
- *Ten, který bere učitele výhradně jako nepřítele a školu jako válečné pole. Takový rodič nemá zájem o spolupráci se školou, ale chce jen prosadit své názory.*
- *nespolupracující rodič, rodič, který neustále na všem hledá chyby, který všechny problémy dává za vinu učitelům*
- *Egoista, který vidí jen své zájmy a nedokáže si připustit, že učitel není ve škole jen pro jeho dítě. Problémový rodič nepřipouští, že učitel je profesionál ve svém oboru, má mnoho zkušeností a musí se řídit i mnoha nařízeními.*
- *Ten, kdo nemá zájem.*
- *Ten, který nemá zájem o spolupráci*
- *Rodič, který odmítá odpovědnost za chování svých dětí*

Odpovědi respondentů s praxí 21 a víc let:

- *Rodič bez schopnosti komunikace*
- *Rodič, který nedokáže naslouchat, prosazuje své názory nebo naopak nechce komunikovat.*
- *nesoudný člověk, který si myslí, že jeho dítě je nejlepší a neunesse výtky*
- *Úzkostná matka*
- *S problémovými rodiči se moc neseťkávám, snažím se problémům spíše předcházet. Problémem je, pokud rodiče absolutně věří svým dětem, nevyslechnou příp. nevěří druhé straně (škole, spolužákům). Hledají chyby pouze na straně školy, nedokážou objektivně posoudit nadání svého dítěte. Nedůsledný rodič, příliš ochranný rodič atd.*
- *Kdo nemá zájem o své dítě, jeho vzdělání a o spolupráci se školou*
- *Rodič, který se o své dítě vůbec nezajímá, ale i rodič, který někde něco slyší, hloupěho si přečte a nesmyslně argumentuje a nemůžete mu nic vysvětlit, možná tito rodiče jsou horší.*
- *Rodič, který nekomunikuje s učitelem. Většinou jsou to rodiče, kteří příliš nekomunikují ani s dětmi (dá se říci, že o ně neprojevují příliš velký zájem), dále také rodiče pracovním vyčerpáním.*
- *problémový člověk, který má děti*
- *Ten, který nebere na vědomí pokud má dítě nějaký problém a nespolupracuje na jeho řešení.*
- *Ten, který se mnou nechce komunikovat.*
- *Ten, který nejeví přílišný zájem o své dítě.*
- *Věčný remcal*
- *který nechce komunikovat se školou, učitelem*
- *Ten, který nespolupracuje.*
- *Nejvíce problémový rodič je ten, který se nezajímá o své dítě. Nebo ten, co neřekne svůj názor do očí, ale někde mimo školu. Jsou mnohem nebezpečnější než ten, který si přijde stěžovat - s takovým rodičem po uklidnění emocí lze diskutovat a dojít k nějakému závěru, kompromisu.*
- *nepřipustí nic než svůj pohled*

- *Ten, který nemá zájem o řešení eventuálních problémů dítěte.*
- *který nechce slyšet jiný názor, nebo ten, co se vůbec nezajímá*
- *Kdo nejedná přímo*
- *Ten, kdo nemá o dítě zájem*
- *nepřipustí si pochybení, nespolupracuje, útočí, dítě se ho bojí*
- *ten, který hledá jen chyby na druhých a nepřizná své vlastní*
- *ten kdo nechce problémy řešit*
- *Který se nezajímá o nové informace ze školy*
- *Ten, který vidí pouze toho svého "génia"*
- *Ten který se neinformuje i když má dítě problémy.*
- *Radi, hledá chyby, ale sám nedělá to, co má.*
- *Odmítá komunikaci, neslyší na názor vyučujících, vyhrožuje vyučujícím, slovně napadá vyučující, nereaguje na výzvy ze strany školy,*
- *Rodič, který žádným způsobem nekomunikuje, nestará se o školní výsledky, pokud je problém, vždy je na straně dítěte*
- *nezajímá se o své dítě*
- *špatná komunikace, pokud jsou přesvědčení jen o své pravdě, ti, kteří dítě rozmazlují, nekritičtí rodiče*
- *Rodič, který prezentuje doma školu, jako problémové místo*
- *Má nevychované/problémové dítě a neustále ho obhajuje*
- *nekomunikuje, nespolupracuje, arogantní, agresivní, vždy v opozici*
- *Rodič, který vidí školu jako zlo a nutnou, ale nepříjemnou povinnost.*
- *Rodič s nepřiměřenými požadavky ať už na dítě nebo na učitele. Rodič, kterému je dítě lhostejné.*
- *ten, který nepochopil, že škola a rodina musí spolupracovat a je přesvědčen jen o své pravdě*
- *ten, který myslí spíš na vlastní pohodlí než na dítě*
- *Rodič, který si myslí, že chodil přece do školy, tak vše ví a všemu rozumí.*
- *Nevěří učiteli*
- *který hledá příčinu prospěchového neúspěchu jen ve škole*
- *Ten, který se nestará o své dítě, nechává ho růst naprosto volně a pak jeho neúspěchy svádí na "špatnou" výchovu učitele.*
- *Člověk s nedostatečnou dávkou citu k dítěti, alkoholik, návykové látky,*

Příloha č. 7: Odpovědi na dotazníkovou otázku „Co považujete za nejčastější příčiny problémů v komunikaci mezi učitelem a rodiči žáků?“

Odpovědi respondentů s praxí 0-5 let:

- *vytíženost rodičů, neochota rodičů, nezájem rodičů, nepřizpůsobení pedagoga*
- *Neochota ze strany rodičů, nechtějí přijít osobně do školy a problém řešit. V opačném případě jdou rodiče přímo za vedením školy, aniž by konzultovali problém s daným učitelem.*
- *Například rozvod, kdy se rodiče pomlouvají u učitele a oba přistupují k dítěti odlišným způsobem. A sociálně slabí rodiče, kteří nejeví o dítě dostatečný zájem.*
- *nepochopení toho, že nejsme jako rodič a učitel proti sobě, ale máme společný zájem a cíl a tím je spokojené dítě*
- *neochota, povýšenost, předsudky*
- *Nezájem rodiče poslouchat učitele*
- *Problémy dítěte ve výchově nebo vzdělávání*
- *Bezohlední rodiče.*
- *Špatné pochopení, krátký čas na komunikaci*
- *Komunikační šum, emoční vazba rodičů na dítě, efekt prvního dojmu, předsudky,*
- *Vytíženost rodičů, neochota rodičů, nezájem rodičů, nepřizpůsobení pedagoga*
- *Verze dítěte*
- *Neúcta, nedůstojnost, arogance, sobeckost*
- *Vzájemné nepochopení (které může vzniknout na obou stranách).*
- *Málo času*

Odpovědi respondentů s praxí 6 - 10 let:

- *ze strany rodičů neochota řešit problém, dodržet smluvená pravidla, povinnosti*
- *nedostatek času, nedůvěra, nízké vzdělání*
- *Učitelé neumí vhodně komunikovat s rodiči.*
- *Omezení se na popis nežádoucích projevů do ŽK s následnými postihy*
- *Když má rodič i učitel odlišné představy o vzdělávání dítěte.*

Odpovědi respondentů s praxí 11 - 15 let:

- *Nezájem, nedorozumění, nedisciplinovanost, nízká inteligence*
- *neochota spolupracovat*
- *rodič hájí své dítě, nechce si připustit určité problémy, je vytížený, dítěti se doma nevěnuje*
- *Nezajet ze strany rodičů*
- *nedorozumění, neochota rodičů komunikovat*
- *učitelé často řeší problémy, až když jich je příliš; nebo naopak řeší každou drobnost*
- *Někteří nekomunikují vůbec, nebo vidí své dítě jako geniální.*
- *Nezájem rodičů*
- *Neochota spolupracovat*

Odpovědi respondentů s praxí 16 - 20 let:

- *Nechuť spolupracovat, nedostatečná rodičovské kompetence*
- *Nezájem od rodiče*
- *nezájem, podezřívavost, nedostatek respektu a úcty*
- *Nízké IQ rodiče, možná ještě víc EQ. S rozumným rodičem se dá domluvit na čemkoli a problém v klidu vyřešit.*
- *když si rodič myslí, že má geniální a bezproblémové dítě a nepřipustí, že by to mohlo být jinak*
- *Nedostatek času na dialog (na obou stranách), vzájemná nedorozumění. Pokud je možnost si s rodiči v klidu promluvit, velká část věcí se tím vyřeší.*
- *nezájem o školu, vulgaritu*

Odpovědi respondentů s praxí 21 a více let:

- *Neschopnost naslouchat*
- *Málo příležitostí*
- *nepochopení problému*
- *Vytíženost rodičů*
- *Pozdní řešení problémů, neochota najít společné řešení problému a zvolit společný postup, spolupracovat, plnit slíbené při působení na dítě, při domácí přípravě apod.*
- *Údajná přepracovanost rodičů a nedostatek času*
- *Někdy se tito rodiče vůbec nedostaví na třídní schůzky, konzultace, nemáte možnost s nimi komunikovat. Když se vám to náhodou povede, vše slíbí a nic nedodrží.*
- *Neochota vůbec komunikovat.*
- *celkem zvládám :)*
- *Nezájem*
- *Někteří rodiče nechtějí s učiteli komunikovat a nejsou ani schopni a ochotni nic změnit.t.*
- *neporozumění*
- *Když je rodič problémový*
- *řešení situace s horkou hlavou, špatné informace, nedostatečné informace, neporozumění si, špatně nastavená pravidla, nedodržovaná pravidla, nedůslednost*
- *nezájem, opozici*
- *Nezájem rodičů a někdy prosazování, za každou cenu, svých (i nesprávných názorů)*
- *nadřazenost jedné nebo druhé strany, neschopnost poslouchat*
- *Nedostatek informací na obou stranách.*
- *Všechno nechají na škole*
- *nepovažují profesi učitele za důležitou, agresivita apriori zaujatost a časová intolerance*
- *odkládání řešení problémů*
- *Zprostředkované informace tlumočené dětmi*
- *Sociální sítě (rodiče mezi sebou často komunikují přes Facebook)*
- *Rodič problém nevidí, není tudíž ochoten se o něm bavit.*
- *Rodiče nepřipustí názor vyučujícího, nepřipustí, že je něco špatně z jejich strany či ze strany žáka. Rodiče odmítnou komunikaci s učitelem, raději komunikují hned s vedením školy,....*
- *Neochota rodiče řešit výchovné nebo studijní problémy dítěte, nátlak rodiče na učitele*
- *nezájem ze strany rodiny*
- *pokud jsou rodiče nekritičtí a věří svému dítěti absolutně vše*
- *Problém přijít včas a domluvit se na nějakém řešení.*
- *Obava učitelů s reakce rodičů.*

- *rodič nekomunikuje, nemá zájem, má dojem, že si může k učiteli všechno dovolit*
- *Bezmezná důvěra rodičů v tom, co jim děti řeknou.*
- *Nezájem, nepochopení*
- *aroganci*
- *nezájem nebo příliš ambiciózní rodiče*
- *čas rodičů - pracovní vytíženost, někteří nemají PC*
- *nezájem ze strany rodičů*
- *Vysoké sebevědomí rodiče*
- *snižování autority učitele rodičem*
- *Nezájem rodiče o problémy svých dětí*
- *Lhostejnost, nepřiměřený pohled na schopnosti žáka*

Příloha č. 8: Odpovědi na dotazníkovou otázku „Máte na závěr nějaké rady, jak řešit či předcházet problémům v komunikaci s rodiči žáků?“

Odpovědi respondentů s praxí 0 - 5 let:

- *Vše řešit včas, nepoučovat rodiče, nabídnout svůj pohled na věc, být otevřený*
- *Snaha o kompromisy, vzájemná empatie*
- *Být vstřícný a vždy říct něco pozitivního, navodit dobrou atmosféru i když se řeší problém*
- *Učit se asertivnímu jednání.*
- *Včas informovat rodiče o tom, co jim chci předat. Přistupovat pokud je to možné je. každému individuálně*
- *Mít trpělivost*
- *Naslouchat, být vstřícný, mít pochopení, udržet si své osobní hranice*
- *Neodsuzovat a všechny vlastní návrhy a požadavky podkládat důvody*
- *Přijmout fakt, že bez komunikace to nepůjde*

Odpovědi respondentů s praxí 6 - 10 let:

- *využívat nabídek služeb neziskových organizací*
- *Telefonicky - ihned jak se vyskytne problém (někdy lepší zavolat dříve než přijde dítě domů)*
- *Ohleduplnost formou zjišťovat stav úrovně spolupráce, neustále se zvedat a začínat znovu...*

Odpovědi respondentů s praxí 11 - 15 let:

- *Slušnost, vstřícnost, věcnost, stručnost, ochota naslouchat si*
- *empatie, nadhled, jasná pravidla a hranice, případně jednání s přítomností dalšího zaměstnance školy*
- *Tolerance, pochopení, vhodné prostředky komunikace*
- *Je potřeba být v tomto směru jako učitel aktivní a s rodiči komunikaci aktivně navazovat*
- *Zásadní věci řešit zavčas, vyplatí se informovat rodiče dříve, než přijde dítě domů*
- *Snažit se být milá a vstřícná, vždy jednat klidně, a profesionálně.*
- *nepřestávat se snažit komunikovat*

Odpovědi respondentů s praxí 16 - 20 let:

- *Častější a užší komunikace s rodiči*
- *Vstřícný přístup učitele*
- *snažit se udržovat kontakt, brát lidi takové, jací jsou, jednat s úctou*
- *Informace, informace, informace. předem si rozmyslet, jaké požadavky a pravidla hodlám nastavit, rodičům vysvětlit, proč je to důležité, jak to funguje, jak se to dá změnit.*
- *informovat, být vstřícný, komunikovat a spolupracovat*
- *co nejvíce se setkávat a využívat formy komunikace, které rodičům vyhovují (i maily nebo SMS). Komunikovat věcně, nevkládat negativní emoce do komunikace i když řeším něco pro rodiče nepřijemného. Nezlehčovat názory a připomínky rodičů, ptát se na ně i pokud*

nemusíme řešit něco nepříjemného a získat tak od rodičů důvěru, aby učitele brali jako autoritu a partnera při vzdělávání a výchově svého dítěte

- *umění naslouchat, empatii, lidský pohled*

Odpovědi respondentů s praxí 21 a více let:

- *Jednat v klidu a opatrně*
- *Jasná domluva na způsobech komunikace, pravidelné setkávání*
- *Slušnost (2x)*
- *Nepřistoupit na jejich hru (být agresivní, zvyšovat hlas atd.), jestliže chcete komunikovat, musíte se obrnit trpělivostí, slušným chováním, úsměvem. Snažím se najít vhodné řešení, které bude pro obě strany férové a rodiče ho mohou v rámci možností splnit.*
- *zodpovědně a důsledně pracovat, diagnostikovat (nejen opravovat chyby), být flexibilní*
- *Naslouchat, být empatická, vyvolávat pocit, že oběma stranám jde hlavně o dítě*
- *vzájemný respekt a snaha řešit problémy*
- *Být empatičtí, ale rozhodní.*
- *vstřícnost a ochota naslouchat*
- *Jedna moje bývalá kolegyně mi kdysi dávno řekla, že při rozhovoru, který je nepříjemný, je třeba dítě nejdříve za něco pochválit. Každé dítě je za co pochválit. A teprve potom začít s tím ALE... Řídím se tím už mnoho let a s komunikací s rodiči nemám problém.*
- *Skvělé školení o komunikaci s rodiči pro nás učitele dělal pan Miroslav Hubatka - snažím se postupovat podle jeho rad. Vždy se mi to vyplatilo. Pan Hubatka nám ukázal, jak rozdělit rodiče do několika typů a jak s jednotlivými typy zacházet. Nelze to vypsát v 500 zn. Obecně: je třeba předcházet konfliktům budováním vzájemné důvěry, při konfliktu zachovat klid, neřešit situaci s horkou hlavou, vytvořit si časovou rezervu na promyšlené jednání, vyslechnout si názor rodiče, dojít společně k řešení.*
- *vzbudit zájem o své dítě, trpělivě vysvětlovat*
- *Otevřeně rodičům sdělit při prvním setkání, že máte stejné zájmy ve vztahu k jejich dětem, že nejste jejich nepřítel a že je dobré nepodléhat řečem a pomluvám "jedna paní povídala. Také aby věděli, že problém je správně řešit nejprve s učitelem a ne se sousedkou.*
- *vzájemné porozumění*
- *To je velmi individuální.*
- *Při rozhovoru vždy říct na začátku něco pozitivního, uvolnit atmosféru.*
- *učitel by měl umět jednat s rodiči bez afektu, přijímat také určité kompromisní řešení nebo je alespoň částečně vyzkoušet tak, aby rodič vycítil ze*
- *oboustranný respekt*
- *Nemám. Ke každému rodiči je třeba přistupovat individuálně.*
- *Pravidelnost, smysluplnost schůzek*
- *na první třídní schůzce si vždy vysvětlíme základní pravidla, důsledně dbáme na dodržování, škola a rodiče musí být partáči, pak jsou spokojené obě strany i děti*
- *rodiče musí učiteli důvěřovat, jejich dítě musí mít rádo svého učitele*
- *Individuální přístup*
- *zvýšení prestiže učitelského povolání ve společnosti*
- *Často spolupracovat s rodiči problémových žáků.*
- *O všem zavčas informovat rodiče.*

Anotace

Jméno a příjmení:	Barbora Kačírková
Katedra nebo ústav:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Michal Růžička, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Specifika komunikace učitele s rodiči žáků základních škol
Název v angličtině:	Specifics of teacher communication with parents of primary school pupils
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá komunikací učitelů s rodiči žáků prvního stupně základních škol. Práce je členěna na část teoretickou a praktickou. Teoretická část má za cíl představit čtenářům proč je komunikace s rodiči důležitá, jaké jsou možnosti komunikace, specifika komunikace s různými typy rodičů a jaký je aktuální stav zkoumání této problematiky. V praktické části jsou prezentovány výsledky výzkumného šetření, které probíhalo na základních školách v okrese Třebíč. Cílem šetření bylo zjistit úroveň komunikace učitelů prvních stupňů základních škol s rodiči žáků se zaměřením na komunikaci s potenciálně problémovými rodiči.</p>
Klíčová slova:	komunikace, spolupráce, učitel, rodiče, základní škola, problémoví rodiče
Anotace v angličtině:	<p>This thesis deals with the communication of teachers with the parents of primary school pupils. Thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part aims to introduce readers to why communication with parents is important, what are the possibilities of communication, the specifics of communication with different types of parents</p>

	and what is the current state of research on this issue. The practical part presents the results of a research survey that took place at primary schools in the district of Třebíč. The aim of the survey was to find out the level of communication of primary school teachers with parents of pupils with a focus on communication with potentially difficult parents.
Klíčová slova v angličtině:	communication, cooperation, teacher, parents, primary school, difficult parents
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1 Kritéria značky Rodiče vítáni – Základní školy</p> <p>Příloha č. 2 Seznam základních škol v okrese Třebíč</p> <p>Příloha č. 3 Úplné znění dotazníku</p> <p>Příloha č. 4 – Předloha emailu</p> <p>Příloha č. 5 Odpovědi na dotazníkovou otázku „Co je pro Vás v rámci komunikace s rodiči důležité?“</p> <p>Příloha č. 6: Odpovědi na dotazníkovou otázku „Kdo je podle Vás problémovým rodičem?“</p> <p>Příloha č. 7: Odpovědi na dotazníkovou otázku „Co považujete za nejčastější příčiny problémů v komunikaci mezi učitelem a rodiči žáků?“</p> <p>Příloha č. 8: Odpovědi na dotazníkovou otázku „Máte na závěr nějaké rady, jak řešit či předcházet problémům v komunikaci s rodiči žáků?“</p>
Rozsah práce:	79 stran
Jazyk práce:	Český